

Hrvatski Glasnik

GLASILO HKD "NAPREDAK" - GLAVNA PODRUŽNICA TUZLA

GODINA XVII

Broj 182

TUZLA, OŽUJAK 2009.

Cijena, 1 KM, 4 Kn

ISSN 1840-1260

Sretan
Uskrs!

Dragi čitatelji Hrvatskog Glasnika

Vaš i naš Glasnik izlazi evo već sedamnestu godinu. U ovih šesnaest godina prošli smo zajedno mnogo toga. Od samih početaka kada je u prostorima Franjevačkog samostana u Tuzli, za Božić 1992. godine, u teško ratno vrijeme, počeo izlaziti Glasnik, kada je ovo glasilo bilo najpotrebnije našem narodu i svim građanima našega grada, a ostao je dosljedan i dostojanstven, principijelan i argumentiran, pa sve do današnjih dana. Glasnik je svojim porukama utjecao na konsolidiranje hrvatske zajednice, na ostanak na ovim prostorima, na snošljivost i razumijevanje i suživot svih naroda koji žive u BiH, na kulturno zbližavanje i na suradnju kulturnih društava naroda BiH, na promicanje kulture i tradicije hrvatskoga i drugih naroda, na značaj i ulogu među-narodnih organizacija u Tuzli i u Bosni i Hercegovini.

Hrvatski Glasnik, glasilo Hrvatskoga kulturnog društva "Napredak" Glavne podružnice Tuzla, glas je hrvatskoga naroda ovog kraja. To je kulturni informativno-politički i poučni list. U Glasniku se objavljuju članci iz kulture, povijesti, duhovnosti, politike, odgoja, gospodarstva, školstva, zdravstva, znanosti i drugo. Glasnik prati aktivnosti hrvatskih društava i organizacija, rimokatoličkih župa i važna zbivanja u gradu Tuzli, Tuzlanskoj županiji, Bosni i Hercegovini i Republici Hrvatskoj. List je svestran, otvoren za svakoga, tko zna i želi u njemu surađivati pod uvjetom da piše istinito i da nikoga ne vrijeđa. Bio je i ostao neovisno glasilo.

Glasnik nema profesionalnih novinara niti uposlenih djelatnika. Ima mnogo suradnika i do danas je u njemu objavilo radove – članke oko 160 autora. Tu rade volonteri... Novinari, volonteri, amateri, stvarali su tijekom prošlih godina jednu novinu, koja je postigla zavidan ugled ne samo u Tuzli i BiH, nego i šire. Jedni su odlazili, drugi dolazili, vremena su se mijenjala, ali koncepcija lista je u svojoj suštini, do danas ostala ista.

Hrvatski Glasnik nema niti stalnih izvora financiranja. Financira se od sredstava reklame, dotiranim sredstvima, i uz potporu Općine Tuzla, Tuzlanskog kantona i Republike Hrvatske.

Kako bi Vaš i naš Glasnik došao i do najudaljenijih krajeva gdje žive ljudi koji su iz bilo kojeg razloga morali otići i napustiti svoju zemlju, mi smo se potrudili da se svi oni kroz Glasnik osjećaju bliže svojoj rodnoj grudi, da ne zaborave svoje korijene i svoju tradiciju. Naime, Hrvatski Glasnik se od samog početka šalje na preko 300 adresa širom Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Europe i cijeloga svijeta. Kroz sve ove godine dobili smo zahvale mnogih ljudi da se kroz Glasnik osjećaju bliže svome kraju i ljudima i da uvijek s velikim nestrpljenjem očekuju novi broj. Često je bilo teško, međutim, uvijek se smoglo snage i umijeća da se iznađu sredstva kako bi novi broj izašao i ugledao svjetlo dana. Često smo trpjeli i kritike i oko tekstova i oko autora, ali uvijek smo se vodili mišlju da radimo nešto što ne ostaje za trenutak nego će trajati puno dulje. Najbolja potvrda toga su Glasnici koji su nastali u nesretno ratno doba i čija se kroničarska i analitička vrijednost tek danas može spoznati, a budući naštaji će ih još više cijeniti.

Ali došlo je vrijeme kada se i mi moramo obratiti svojim čitateljima za pomoć. U prvom redu onima koji nas već sedamnaest godina prate i kojima redovito šaljemo Glasnik. Naši se izdaci za slanje Glasnika na adrese širom Europe i svijeta se iz broja u broj povećavaju i sve smo teže u mogućnosti da ga šaljemo na sve adrese kao do sada. U tu svrhu upućujemo molbu svima onima koji su do sada primali Glasnik, da u skladu sa svojim mogućnostima pomognu da Glasnik nastavimo redovito slati na njihove adrese. Bilo kakav vid pomoći u ovom trenutku bi nam umnogome pomogao kako bi i u narednim godinama bili još kvalitetniji i bolji.

Do sljedećeg broja!

Uredništvo

Kazan mahala 2/II
75 000 Tuzla, Bosna i Hercegovina
Tel/fax: +387/35/257-038
www.napredaktuzla.ba
hkd.napredak.tz@bih.net.ba

Transakcijski račun:
1321000310852125,
NLB Tuzlanska banka;
Identifikacijski broj: 4209424280004
Porezni broj: 03009564

Glasilo HKD "Napredak"
Glavna podružnica Tuzla
List za kulturu i društvena pitanja

OSNIVAČ I IZDAVAČ:

HKD Napredak, Glavna podružnica Tuzla

ZA IZDAVAČA:

Dr. sc. Miroslav Petrović, predsjednik

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Ivica Kovačević

LEKTOR:

Renata Jukanović

REDAKCIJA:

Zdravko Anđić, Nikola Čiča, Ivica Kovačević,
Maja Nikolić, Miroslav Petrović, Ankica Stjepić - Ćosić

UREDNIK FOTOGRAFIE:

Fra Martin Antunović

UNOS TEKSTA:

Kata Čajić

KONTAKT:

Kazan mahala 2/II, 75000 Tuzla
Tel/fax: 035/257-038
www.napredaktuzla.ba
hkd.napredak.tz@bih.net.ba

TEHNIČKA PRIPREMA, REPRO I ŠTAMPA:

"PrintCom" d.o.o. Grafički inženjering Tuzla

RAČUN:

1321-000-31085-2125
kod NLB Tuzlanske banke d.d. Tuzla
HKD "Napredak" Glavna podružnica Tuzla
- za Glasnik

List je upisan u evidenciju javnih glasila
u Republičkom komitetu za informacije
pod rednim brojem 05/93 - 15. 03. 1993.

List izlazi mjesečno
Tekstovi i fotografije se ne vraćaju.

NASLOVNA STRANA

Toranj tuzlanske crkve

Foto: fra Martin Antunović

uvodnik

Dragi čitatelji,

Nakon samo dvadesetak dana ponovno ste u prigodi u rukama držati novi broj Hrvatskog Glasnika. Siguran sam da ste već na prvi dodir osjetili razliku u odnosu na prethodne brojeve. Novi broj Glasnika nešto je tanji?! U pravu ste. Ovaj smo put umjesto na uobičajene 44 stranice, izašli na manjem broju stranica točnije na 36. O razlozima ste mogli čitati i u prošleme broju, a iza svih njih stoji financijska kriza kako u svijetu tako i kod nas.

Međutim, nećemo sad kukati. Kvantitativno smo istina nešto manji (ili tanji), ali smo zato kvalitativno nastojali ostati na onoj razini na kojoj smo bili. I mislim da smo u tome uspjeli. No ipak, krenimo redom.

Budući slavimo najveći kršćanski blagdan, blagdan Uskrsa, uobičajeno je za ovakve prigode da vam donesemo poruku pastira katoličke crkve u Bosni i Hercegovini uzoritoga Vinka kardinala Puljića. Kako je još znatno ranije sveti otac Benedikt XVI. ovu godinu proglasio godinom svetoga Pavla, najveći je dio kardinalove poruke okrenut ka liku i djelu svetoga Pavla. Svi mi jako dobro znamo tko je bio sveti Pavao, u početku progonitelj, a nakon toga jedan od najvećih navjestitelja kršćanstva. Upravo je na slučaju svetoga Pavla Gospodin možda i ponajbolje pokazao moć i snagu obraćenja.

Obraćenja se događaju svakodnevno, međutim, tomu se uglavnom ne pridaje neka velika pozornost u svijetu u kojemu živimo, u društvu koje se mogli bismo slobodno reći, skoro pa i stidi, a ako ne to, onda sasvim sigurno odriče svega onoga što je vezano uz vjeru. Upravo zbog toga kršćanske teme, a među njima i obraćenje, *modernome čovjeku* nisu ni bitne.

Sve ovo pišem jer je nedavno upravo u našem gradu boravio jedan obraćenik, prof. dr. Zdravko Tomac. Profesor Tomac je boravio u Tuzli na poziv KSC „Sv. Franjo“ i tom je prigodom promovirao svoju najnoviju knjigu *Obraćenje (od komunista do vjernika)* te ujedno i svjedočio o svome kako političkom, tako i vjerskom obraćenju. Profesor Tomac sigurno nije ni prvi ni posljednji poznati političar koji je prešao na katoličanstvo (nedavno je to učinio i premijer Velike Britanije Tony Blair), ali je taj čin izazvao brojne, vrlo često oprečne, reakcije javnosti. Što je to gospodin Tomac imao za reći možete pročitati na stranicama Glasnika.

Iako je uskršnje vrijeme, vrijeme koje nam ulijeva nadu i vjeru u bolje, u Glasniku i ovaj put donosimo neke teme koje nimalo nisu u skladu s uskršnjim optimizmom. Najbolje to svjedoče tekstovi o poruci katoličkih biskupa Bosne i Hercegovine i o pravu na obrazovanje na svojem jeziku. Poruke koje ćete iščitati na ovim stranicama nisu nimalo ugodne za bh Hrvate, ali su jasan pokazatelj stanja u kojemu se nalazimo, tako da ih i pored činjenice da bismo trebali više govoriti u nekom optimističnijem svjetlu, ipak ne možemo negirati.

Tuzla je proteklih petnaestak dana bila centar kazališne umjetnosti. *Konačno* reći će neki, *ne zanima nas* reći će žalost većina. Naime, u ovom je periodu održan sedmi po redu TKT Fest, a Narodno pozorište Tuzla je proslavilo šezdesetu obljetnicu svoga rada i djelovanja upriličivši tim povodom svečanu akademiju. Čestitke i jednim i drugima. Teatru Kabare Tuzla na sjajnim predstavama koje smo mogli pogledati, a Narodnom pozorištu na ovoj hvale vrijednoj obljetnici koja je jasan pokazatelj dobrog i kvalitetnog rada ove ustanove.

A kada već spominjemo ovu ustanovu moramo se kratko vratiti u prošlost kada je prije točno šezdeset godina tadašnja vlast zabranila djelovanje i ukinula sva kulturna društva s hrvatskim predznakom, a koja su djelovala u tada zgradi Hrvatskog doma, a danas zgrada Narodnog pozorišta Tuzla. Dolaskom demokracije na ove prostore obnovljen je rad većine tih društava, ali prostor (zgrada) nikada nije vraćen. Budući je i samo jako mnogo doprinijelo pri gradnji zgrade Hrvatskoga doma, (a o čemu možete čitati u povijesnom osvrtu na rad Napretka) HKD „Napredak“ Glavnoj podružnici Tuzla jako je stalo da se ovaj prostor vrati njegovim stvarnim vlasnicima ili da se barem pronađe neko alternativno rješenje. Ovakvih je slučajeva ne samo u našem gradu, već u cijeloj Bosni i Hercegovini jako mnogo. Nadajmo se da će doći bolji dani i po tom pitanju.

Jedan od najznačajnijih događaja proteklih dana, barem kada je regija jugoistočne Europe u pitanju jest ulazak Hrvatske i Albanije u NATO. I na to smo se osvrnuli u ovome broju, a o značaju samoga čina svakako će se još puno govoriti i u narednom periodu. Još je mnogo toga zanimljivoga na stranicama Glasnika, ali nećemo o tome više ovdje. Prelistajte Glasnik i uvjerit ćete se.

Svako vam dobro do narednoga broja!

Predstavljanje knjige prof. dr. Zdravka Tomca *Obraćanje – od komunista do vjernika*

TRAŽENJE SMISLA ŽIVOTA

Obraćanje - od komunista do vjernika knjiga autora prof. dr. Zdravka Tomca promovirana je 2. travnja u Katoličkom školskom centru "Sveti Franjo" Tuzla. O knjizi je pored autora govorio i vlč. Josip Vajdner, glavni urednik Katoličkog tjednika, a veliki broj nazočnih, imao je prigodu i da autoru uputi dodatna pitanja te inicira određena pojašnjenja.

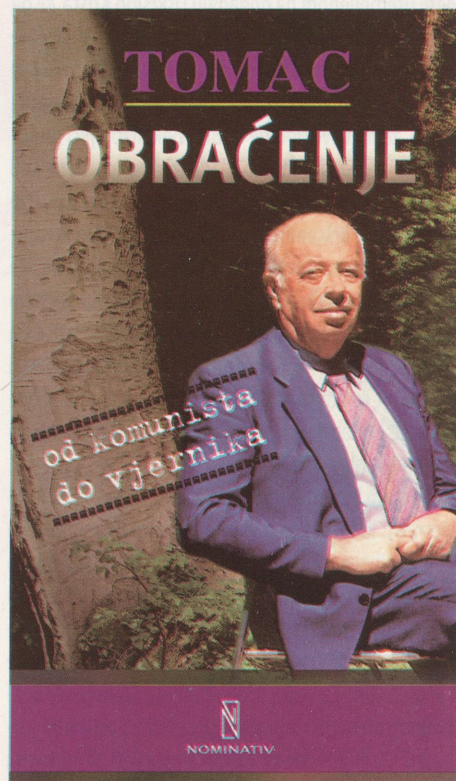
Tomac je na početku kazao da je riječ o knjizi u kojoj on prikazuje svoje duhovno, religijsko obraćenje od ateista do vjernika, a koje se zbivalo usporedno s političkim obraćenjem od komunista do antikomunista. Jedno je bitno utjecalo na drugo i obratno, rekao je Tomac. U knjizi priznaje da je kao komunist slijedio krive ideale te dodao da je danas na žalost puno onih koji su poput njega, ali to neće nikad priznati. Na obraćenje ga je kako je kazao, potaknulo i suočavanje sa smrću, traženje pitanja smisla života, odnosno traženje Boga. U njoj se prožima i njegov politički život kroz koji kao ključno navodi zauzimanje za dobro hrvatskog naroda i borbu za vlastit identitet. "Ja se približavam kraju svog života. Već sam u poznim godinama kada je došlo vrijeme za neke sinteze, zaključke i pouke. Cijeli svoj život ja sam tražio neke ideale, smisao života. Nisam se zadovoljavao čak ni u mladosti da živim životom u kome ću se brinuti samo za sebe. Želio sam se boriti za neki bolji svijet i mislim da sam dijelom u tome i uspio", kaže Tomac. Spominje težak život njegove obitelji te dodaje da ga je upravo to poticalo da si da zadatak da se bori za interese i slobodu hrvatskog naroda. "Polazeći s tih pozicija u želji da napravim više, ja sam u mladosti otišao za krivim idealima. Mene je kritika religije tad fascinirala i prihvatio sam teze prema kojima je religija opijum za narod, da ona obećava sirotinji kraljevstvo nebesko da se ona ne bi bunila i da bi prihvatila pakao u kojem živi. Smatrao sam

da treba ići ateističkim putem i da se treba boriti da ovaj život napravimo ljudima boljim a ne da im stvaramo iluziju kako će oni koji pate živjeti u nekom drugom životu", kaže Tomac. Na takvo opredjeljenje utjecalo je i njegovo nezadovoljstvo kapitalizmom u kome je njegova obitelj živjela sirotinjski. Smatrajući da je moguće napraviti demokratski socijalizam, krenuo je tim putem. Postao je jedan od vodećih teoretičara samoupravljanja, sprijateljio se s Kardeljem, pisao amandmane, a potom i Ustav 1974. godine. Nakon sloma Hrvatskog proljeća shvaća da je svaki komunizam diktatura i nedemokratski sustav i od tada počinje njegov kako je kazao hod raskida s komunizmom koji je želio opisati u knjizi. S druge strane, tu je i početak njegove borbe vjere i nevjere. "Ja sam opisao kako sam potiskivao nevjeru i kako sam postepeno postao vjernik. Opisao sam i mistične događaje bez kojih ja ne bih mogao postati vjernik. Smatrao sam da je to toliko važno da opišem kako bi spriječio da ljudi koji to pročitaju ne krenu krivim putem kojim sam ja pošao, a to je put od uvjerenog komunista do antikomunista i put od ateiste do istinskog vjernika".

Teret komunista i bezvjerca

Tomac u knjizi priznaje svoju odgovornost, svoja promišljanja ideologija koje su gradile život bez Boga. Svjedoči da mu je Bog u 69. godini života dao milost koju treba drugima posvjedočiti, osobito o putu obra-

ćenja koji je bio dug i težak, ispunjen sumnjama, dvoj-bama i traženjima. "Moje obraćenje je bilo završeno 1985. godine. No, zato što sam kao političar bio svjestan

da dolazi odsutno vrijeme za budućnost hrvatskog naroda i da dobivamo šansu da u raspadu komunizma stvorimo svoju državu te da ćemo teško stvoriti tu svoju državu ako Hrvatska ne bude imala svoju ljevicu, ja sam tih godina šutio o svom političkom i vjerskom obraćenju jer sam smatrao svojom obavezom da kao hrvatski lijevičar i domoljub, pomognem u stvaranju hrvatske socijaldemokracije i stranke koja će stati na stranu borbe hrvatskog naroda za svoju slobodu i za hrvatsku državu", kaže Tomac te dodaje da je u to vrijeme tričio teret komunista i bezvjerca. Kazao je da je od ranije osjećao potrebu da napiše svoju ispovijest, no da je odlučio to uraditi kada dođe u mirovinu kako mu se ne bi moglo spocitavati da želi njom sebi osigurati dodatnu pozornost ili političku poziciju. I danas kao i ranije nailazi na oprečne stavove, pohvale i pokude. No, kaže da ga to ne dotiče jer je njegov jedini cilj da poruku o tome kako je moguće promijeniti se, prenese na mlade ljude. "Danas je moderno napadati Crkvu, a ne braniti je. Danas je moderno biti ateist, a ne vjernik. Danas je moderno biti globalist, a ne nacionalist. Prema tome, ja sam danas ponovo na jednom udaru, ali sam svjestan toga i nije mi žao što idem tim putem. Izdržat ću jer mislim da kod nas mentalni komunistički sklop nije pobijeđen i da se moramo obračunati s komuniz-

mom kao zločinačkom idejom, da ateistički globalizam koji vodi svijet u jednu totalnu krizu, je načelno preuzeo mnoge zle ideje komunizma i taj moj obračun s bezboštvom, globalizmom i komunizmom, je zapravo moja životna obveza da napišem, a tko hoće čitati, neka čita. Moja je želja da pokažem mnogim mladim ljudima kako je moguće ići krivim putem u životu i kako je potrebno kada to shvatiš, priznati krivnju i promijeniti se". Govoreći o politici nekad i sad, Tomac kaže da su uvijek u povijesti postojale dvije politike, jedna kao borba za opće dobro u kojoj političar služi svome narodu i ljudima i politika za interese, vlast i privilegije. Uvijek je kako je kazao, pobjeđivala politika koja se bazirala na strahu i privilegijama, a gubila politika za opće dobro, no nikad definitivno.

Radost obraćenja podijeliti s drugima

O knjizi *Obraćanje – od komunista do vjernika* osim autora, govorio je i vlč. Josip Vajdner, glavni urednik Katoličkog tjednika, lista čiji je od listopada prošle godine Tomac kolumnist. Kazao je da životnu ispovijed nije lako načiniti i da onaj tko to može, treba ga poštovati zbog toga. Upravo to je kako je kazao učinio Tomac, i to ne da se pohvali, nego da pokaže da je moguće u životu promijeniti mišljenje. "Naše mišljenje nije objava. Mi svoje mišljenje kreiramo na osnovu različitih stvari. Treba zadržati crtu ljudskosti i ljubavi, a svoje mišljenje možemo korigirati, kao i svoj životni stav i opredjeljenje". Vajdner naglašava da je moguće da čitatelji u knjizi lakše prepoznaju Tomčevo političko obraćenje, ali da je to vrlo razumljivo jer je politika na vanjštini čovjeka za razliku od onoga što se nosi u srcu. Zato, radost obraćenja treba dijeliti s drugima. "Ja vjerujem da je jedan od zadataka prof. Tomca upravo da svoju radost obraćenja podijeliti s nama. Zato predstavljamo njegove knjige kako bismo pokazali svijetu ne samo da se neka osoba obratila, već da je uopće moguće krenuti putem Krista što se manifestira i na političkom obraćenju", kazao je Vajdner.

Predstavljanje Katoličkog tjednika

Organizator promocije, Katolički školski centar "Sveti Franjo" Tuzla, u sklopu ovog, upriličio je i kratko predstavljanje Katoličkog tjednika. O počecima, prekidima rada i obnovi govorio je glavni urednik vlč. Josip Vajdner. Katolički tjednik je nastao 1922. godine pod nazivom "Nedjelja" pod kojim je izlazio sve do 1925. godine. Tadašnji urednik se sukobio sa predstavnicima tadašnjeg nadležnog ministarstva što je prouzročilo zabranu rada tjednika. Već sljedeći tjedan, uredništvo je izdalo isti tjednik samo pod nazivom "Križ". Izišao je samo jedan broj i tjednik je ponovo ugašen. Nakon tri mjeseca, u rujnu 1925. tjednik je obnovljen i sve do 1945. godine izlazi pod naslovom "Katolički tjednik". Govoreći o značaju Katoličkog tjednika, Vajdner kaže: "U Beogradu su se između dva svjetska rata tresli što će Katolički tjednik iz Sarajeva kazat. To govori koliko je taj Tjednik bio važan za narod". Vajdner je naveo i podatak koji je iako se čini nevjerovatnim, istinit, a koji kaže da je Tjednik dolazio do Kine, Australije i da se tamo čitao te da je prenosio informacije iz mnogih zemalja. Kako je i na koji način to rađeno, nije poznato. Nakon zabrane rada 1945. godine, Katolički tjednik je ponovo pokrenut 2002. godine. Od tada pa do danas uz sve poteškoće, djeluje bez prekida. Katolički tjednik još uvijek nastoji provesti dvije stvari, a to je imati jasnu katoličku i hrvatsku misao. "Tjednik nastoji provesti dvije stvari, imati jasnu katoličku i drugo, ne manje važno, imati hrvatsku misao. Smatram da je to jako važno za ljude ovog podneblja. Biti pravedan, istinoljubiv, objektiv i u kritici prema sebi i svom narodu te drugima koji ne misle kao mi, zahtjev je koji se stvarno tiče crkvenih glasila" kaže Vajdner. Naglašava da temeljna norma nije profit, nego informiranje javnosti. "Mi smo tu zbog naroda i kad ne bude tu našeg hrvatskog i katoličkog naroda, ni mi nećemo izlaziti niti će nam biti važno kakvi ćemo biti. Ali sve dok i jedan Hrvat katolik živi u Tuzli, Lukavcu ili bilo kojem drugom gradu, i mi ćemo biti tu. Glavni parametar, odnosno glavni cilj našeg djelovanja, jest čovjek", kazao je Vajdner. Spomenuo je i da Katolički tjednik nastoji doprijeti ostanku ljudi na ovim prostorima dajući šansu mladima u vidu stipendija, zapošljavanjem i na druge načine.

A. S. Č.

SAMO JE NOVA MEĐUNARODNA MIROVNA KONFERENCIJA GARANCIJA IZLASKA IZ NOĆNE MORE

Bosna i Hercegovina je u dubokoj nacionalnoj, socijalnoj i gospodarskoj krizi. To se ne može riješiti bez nove međunarodne mirovne konferencije", poručio je u svoj kolumni dr. Zdravko TOMAC, objavljenoj u Katoličkom tjedniku, od 8. ožujka 2009. godine

Na početku teksta dr. Tomac je napisao: "Bio sam i u Mostaru, Žepču, Zenici i Kiseljaku gdje sam razgovarao sa mnogim ljudima. Posjetio sam i "Aluminij" u Mostaru i razgovarao sa gospodinom Brajkovićem o tome kako svjetska i financijska kriza utječe na Bosnu i Hercegovinu. Vidio sam i pobunu protiv parlamenta i bijeg parlamentaraca pred razjarenim ljudima koji su došli u situaciju da ne znaju kako preživjeti. U tom razdoblju dogodio se i faktički raspad Prudskog dogovora, a predsjednik Mesić postao je počasni građanin Bihaća te je dobio priznanje Hrvatskog narodnog vijeća za posebnu brigu za Hrvate u Bosni i Hercegovini. Na svom putu po Bosni i Hercegovini Mesić je ponovo zaobišao Hrvate i hrvatsko političko vodstvo. Pročitao sam intervju bratra Luke Markešića koji je uoči bitnih događanja u Bosni i Hercegovini vjerojatno ne slučajno oštro ustao protiv bilo kakve mogućnosti promjena u kojima bi Hrvati dobili svoju republiku u okviru BiH ili neku drugu teritorijalnu jedinicu. Gledao sam i mnoge TV emisije tih dana, koje inače ne mogu gledati u Hrvatskoj, o stanju u BiH. U tim emisijama gledatelji su na pitanje: - je li ovakva Bosna i Hercegovina održiva? - čak 86 postotaka odgovorili da ovakva Bosna i Hercegovina nije održiva. Čitao sam i intervju premijera Republike Srpske Milorada Dodika u kojem on obrazlaže svoj zahtjev (ultimatum) za unošenje ustavne promjene prava Republike Srpske na odcepljenje."

U nastavku teksta dr. Tomac zaključuje: "Svi ti događaji su me uvjerili još više da je stanje u BiH dramatično, da su nužne promjene i to ne bilo kakve, nego radikalne. BiH je u dubokoj, ne samo nacionalnoj, nego i socijalnoj i gospodarskoj krizi. Međutim uvjerio sam se da nema ni minimum suglasnosti o tome kakve promjene treba izvršiti, a još manje na koji način! ...I dalje sam stajališta da odcepljenje Kosova od Srbije ne daje pravo Republici Srpskoj na odcepljenje od Bosne i Hercegovine, što Dodik ultimativno traži da se unese u naredne ustavne promjene. Najveće pravo je pravo na opstanak, na život i čovjeka pojedinca i naroda."

Kolumnist Tomac još poručuje kako je za budućnost BiH pogubno i insistiranje dijela Bošnjačke elite na unitarnom uređenju Bosne i Hercegovine, odnosno svođenje Srba i Hrvata (pokušajem stvaranja nove Bosanske nacije) na Bosance pravoslavne i katoličke vjere. Na kraju, doktor znanosti, intelektualac i čovjek s bogatim političkim iskustvom zaključuje: "Kako ne vidim mogućnosti da Srbi i Bošnjaci u traženju novog uređenja BiH dobrovoljno odustanu od svojih privilegija u odnosu na hrvatski narod, duboko sam uvjeren da se kriza u BiH ne može riješiti bez nove međunarodne mirovne konferencije; zato mislim da je, posebno što se tiče hrvatskog naroda, pogrešno očekivati da se Prudskim ili bilo kojim drugim dogovorom može izaći iz sadašnje krize."

Znači, neizostavno i nezaobilazno potrebit nam je Dayton II (dva) ili bilo kako bio nazvan, ali rješenje sa jakim međunarodnim biljegom i garancijama SAD-a i Europske Unije. Bez i mimo toga pojedinačno-liderski i parlamentarno-stranački pregovori trajat će u nedogled, a nacionalističke retorike će u vlastodržačkim foteljama zadržavati aktualne političke elite, što im i odgovara.

Priredio: N. J. IVANOVIĆ

Lik i djelo profesora Tomca privukli su brojne Tuzlake

RAZGOVOR: prof. dr. Zdravko TOMAC, hrvatski intelektualac, doktor društvenih znanosti, političar i...!

MNOGE JE POŠTENE LJUDE KOMUNIZAM PREVARIIO I ZAVEO

“Moj intelektualni život i moja intelektualna moć rasuđivanja, rada i pisanja, uvjeren sam da je danas veća nego prije 40 godina, kada sam bio mlad. Moje obraćenje je dvostruko. Ono je političko od komunista do hrvatskog nacionalista, i duhovno od agnostika do vjernika”, samo su dvije od brojnih poruka lucidnog i visprenog, a po nekima, ipak malobrojnijima, kontraverznog dr. Zdravka TOMCA

HG: Gospodine Tomac, jedna od Vaših izjava glasi: “Prevario sam se u komunizmu i socijalizmu, povjerovao sam u lijepe parole! Molim Vas za objašnjenja.”

TOMAC: Mnoge poštene ljude je komunizam prevario i zaveo. Kako svjetska kriza ponovno otvara prostor komunističkoj prevari i iluziji, smatrao sam svojom obavezom objasniti u čemu je prevara komunizma. Zašto je komunizam zločinačka ideja i praksa? Koga to zanima može naći opširne odgovore u mojoj knjizi “Obraćenje od komunista do vjernika”.

HG: Je li Vaše duhovno i političko obraćenje uzrok zrelih godina i strah od smrti ili nešto drugo?

TOMAC: Točno je, moje obraćenje je dvostruko. Ono je političko od komunista do hrvatskog nacionalista, i duhovno od agnostika do vjernika. I taj proces sam iskreno opisao u svojim knjigama i ne može ga se objasniti s nekoliko rečenica. Ne radi se o strahu od smrti ili nekom drugom razlogu vezano za starost kako mi neki pokušavaju podmetnuti.

HG: Što je najkonkretnije na Vas utjecalo da se vratite kršćanstvu?

TOMAC: Do Boga se dolazi na dva načina - umom i srcem. Vjera je milost koja se čovjeku dogodi. Tek kada sam srcem spoznao svu ljepotu Isusa Krista kao

zvijezde vodilje i nove emocije, otvorio se dosta širok prostor da u svom umu pobijedim ateizam.

HG: Vaše obraćenje se dogodilo u crkvi Notre Dame, 1985. godine. Zašto ste čekali 20 godina kako bi ste napisali knjigu “Obraćenje” – od komunista do vjernika.

TOMAC: Obraćenje je proces koji je dugo trajao. Ja sam ga opisao u svojem Dnevniku, kojega djelomično objavljujem u knjizi “Obraćenje”. Točno je da je završna točka bila prije više od dvadeset godina u Crkvi Notre Dame. O tome nisam želio pisati i govoriti sve dok nisam završio svoju političku karijeru.

HG: U jednom razgovoru za medije ste rekli: “Bio sam kukavica”, a u svezi političkoga djelovanja tijekom vladavine Saveza komunista. Jedan ste od rijetkih koji to samokritički priznaje.

TOMAC: I o tome sam puno pisao. U borbi za istinu, u borbi protiv zla, u borbi za slobodu svojeg naroda bio sam spreman ostati bez posla i bez funkcija, ali nisam bio spreman na totalnu žrtvu - ići u zatvor.

HG: Savez komunista niste napustili ni u jeku borbe za neovisnost Hrvatske iako Vam je, tvrdi, pokojni predsjednik Tuđman nudio mjesto potpredsjednika HDZ-a. To može navesti na zaključak kako ste bili HDZ-ova “krtica”.

TOMAC: Mislim da nisam pogriješio što sam izabrao teži put, što sam smatrao svojom moralnom obavezom da kao hrvatski liječnik ostanem u SK i pokušavam stvoriti Hrvatsku socijaldemokratsku stranku. Zadovoljan sam s onim što sam učinio. Nisam bio krtica HDZ-a niti Tuđmana, nego sam bio čovjek koji se nije sramio javno govoriti, i tražiti da hrvatska ljevica mora biti nacionalna. Podržavao sam Tuđmana kada se radilo o obrani hrvatskih nacionalnih interesa, ali sam ga i kritizirao kada sam mislio da griješi.

HG: O današnjem SDP-u nemate dobro mišljenje. Razočarani ste, navodno, “deračizacijom” SDP-a i Milanovićevim stavom da je Tito pozitivnija povijesna ličnost od prvog hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana.

TOMAC: Najveća pogreška Milanovića je što nije shvatio da SDP zbog svoje prošlosti smije pogriješiti u svemu osim u nacionalnom pitanju i u odnosu prema vjeri.

HG: Hrvatskom narodu sreću nisu donijeli ni slovo “U” ni zvijezda petokraka. Što mu je donijelo ili će donijeti sreću, ako u ljudskim životima uopće sreća postoji.

TOMAC: To je poznata moja izreka koja je iz dana u dan sve aktualnija jer još uvijek u hrvatskom narodu nema dovoljno spremnosti i snage da se definitivno odlijepimo od svojega “U” i crvene zvijezde petokrake. Sreću može donijeti samo demokratska Hrvatska utemeljena na istini u prošlosti i osudi svih zločina, bez obzira na ideološki predznak.

HG: Kako vjerovati Vašim porukama iz knjige “OBRAĆENJE – od komunista do vjernika”, jer se u prvim redovima bogomolja nalazi veliki broj bivši komunista.

Dr. Zdravko TOMAC je intelektualac, doktor društvenih znanosti i političar. Imao je visoke funkcije u SDP-u, kao i u vrijeme socijalizma. Vjerovao je u komunizam i bio istaknuti komunist. No, cijelo vrijeme bio je i domoljub, bilo mu je stalo do hrvatskih nacionalnih interesa. Zbog toga je imao problema i u KPJ-u i u SDP-u, te se razišao s njima, jer su imali drukčije mišljenje. U posljednjih nekoliko godina, jako se promijenio. Od skeptika, postao je vjernik, katolik i optimist. Odrekao se komunizma, odbacio ga je i bori se protiv bezboštva. Sve to kao i njegova knjiga “Obraćenje – od komunista do vjernika”, povodi su za ovaj razgovor.

TOMAC: Ne spadam u one obraćenike koji su mijenjali svoj svjetonazor iz interesa. Točno je da je bilo mnogo prijelaza, ali to nije bila obraćenja, to su bili prijelazi i promjene iz interesa pa su komunisti postali nacionalisti, a ateisti vjernici. To stanje '91. sjajno je izrazio jedan župnik u Varaždinu pozdravivši vjernike na misi sljedećim riječima: “Hvaljen Isus vi u zadnjim redovima, dobar dan gospodo u sredini, i zdravo drugovi u prvim redovima”. Zato sam i šutio o svojem obraćenju više od dvadeset godina, kako mi se ne bi moglo prigovoriti kako to radim iz interesa. Međutim, svejedno mi prigovaraju. Tu ja ništa ne mogu učiniti. Svjestan sam da se mnogi boje istine i da je svjedočenje istine o zlu komunizma i titoizma još uvijek kod nas opasno.

HG: Jedna od vaših tvrdnji glasi: “Hrvati moraju izvući pouke iz svoje povijesti. Moraju nakon što su stvorili svoju državu, braniti svoje nacionalne interese, svoje dostojanstvo, svoju kulturu, svoj identitet, moraju se suprotstaviti krivotvorenju svoje povijesti. Moraju prestati tražiti nove gospodare, moraju konačno istupiti iz tuđe jugoslavenske, srpske, mađarske, austrougarske, talijanske, turske, a danas briselske politike.” Imate li što dodati na ovu tvrdnju, a čini mi se kako bi to trebalo, jer dijelom zbunjuje čitatelja.

TOMAC: Mislim da je sve jasno osim onima koji se ne žele suočiti s istinom. Nema nikakve dvojbe da je u prošlosti hrvatskog naroda jedan dio elite tražio svoje interese služeći stranim gospodarima. To se nastavlja i danas. Ne znam što tu nije jasno, što zbunjuje čitatelje.

HG: Aktualne su tvrdnje, među kojima i Vaše, kako je na javnoj sceni sukob dvije Hrvatske. One podaničke bruxellske i one domoljubne. Što kažete na to?

TOMAC: Moram reći da po prvi puta u odnosu na slovenske pretenzije bruxellska Hrvatska djeluje kao domoljubna Hrvatska.

HG: Kako i gdje u svemu vidite BiH i bh. Hrvate?

TOMAC: Opasno bi bilo tumačiti ih s nekoliko načelnih rečenica. O tome sam napisao nekoliko knjiga, a mislim da sam napisao više tisuća stranica tekstova. Tko ima oči neka čita, a tko ima uši neka sluša. I ovdje se radi o vrlo složenim procesima koje je opasno površno komentirati.

HG: Naišao sam na upitan naslov: “Tko je ubio Bosnu? Iza zatvorenih vrata, 2. dio”, by Zdravko Tomac – što se “krije” iza ovog naslova, u prvom i drugom dijelu?

TOMAC: Ponosan sam na knjigu “Tko je ubio Bosnu” u kojoj sam 1993. godine, prije razbuktavanja groznih ratova u Bosni i Hercegovini dao preciznu dijagnozu i predvidio glavni proces. Tu sam dokazao paklenu ulogu i planove Međunarodne zajednice i njezinu krivnju.

HG: Vaše obraćenje i istoimena knjiga, bar trenutačno, bacili su u sjenu sve što ste do sada radili. Molim Vas za komentar.

TOMAC: Mislim upravo obrnuto, da su moje knjige obrazložile moj život i moje postupke i da sam

kroz svoje dvojbe i traženja odgovora na velika pitanja koja muče svakoga čovjeka možda pomogao onima koji ih budu čitali da ne učine slične pogreške koje sam ja u životu napravio.

HG: Profesore Tomac govorili ste i o potrebi objedinjavanja i stvaranja pokreta hrvatskih intelektualaca i domoljuba koji su sada raspršeni u desetak manjih stranaka ili djeluju kao pojedinci. Pokret bi trebao djelovati pod imenom Hrvatsko zvono (zvono je uvijek u povijesti davalo Hrvatima znak da je egzistencija zemlje i naroda ugrožena i u velikoj opasnosti).

TOMAC: Nažalost, hrvatskom zvonu je odzvonilo kao i mnogo puta u povijesti. Nisam uspio s grupom ljudi ostvariti taj projekt. Puno je nesloge i sujete među intelektualcima i dijelovima hrvatskog naroda. Možda će mlađi uspjeti realizirati taj dobar projekt.

HG: To je Hrvatima u BiH još bitnije, slažete li se?

TOMAC: Mislim da su ipak počeli neki procesi. Podržavam inicijativu za objedinjavanje dva HDZ-a kao početak građenja konsenzusa u utvrđivanju i ostvarivanju bitnih hrvatskih nacionalnih interesa.

Dvije kliničke smrti

Zdravko je TOMAC, prema njegovim tvrdnjama u koje treba vjerovati, preživio dvije kliničke smrti, koje su ga prosvijetlile. Prvu je imao u svoj 16-oj godini, ali tada nije bio svjestan kako mu je Isus Krist darovao novi život. Kao uvjereni ateista, marksista i pristalica dijalektičkog materijalizma, to je tada, poslije ozdravljenja, pripisao borbi tijela za ozdravljenje i život. Međutim, to mu je bio i povod za nova traganja o smislu života.

Drugu kliničku smrt preživio je između svoje 65. i 70. godine. Poslije toga je, veli, postao svjestan kako mu je Isus darovao novu milost i novu životnu, šansu. To je bio i jedan od ključnih povoda da napiše knjigu “Obraćenje – od komunista do vjernika”, ali i da bude gorljivi propovjednik kršćanstva na svoj intelektualan način.

Slijedom toga često naglašava: “Drukčije gledam na život ne bojim se smrti i mirno čekam da istekne zadnje zrno pijeska iz moje ure života.”

HG: “Svi znamo da postoje novinari i urednici u Hrvatskoj koji dobivaju instrukcije u stranim veleposlanstvima, koji su stalni gosti na večerama i drugim seansama na kojima se daju direktive i dezinformacije koje treba proširiti. Postoje u Hrvatskoj političari na vrlo značajnim dužnostima koji su bitni oslonac zločinačkog suda u Haagu, koji pomažu taj sud, štite taj sud i dostavljaju materijale za zločinačko djelovanje toga suda protiv interesa hrvatskog naroda.” Citirane tvrdnje se proizašle iz Vašeg pera i/ili Vaših govora. Neupućenu pojedincu ne preostaje ništa drugo, do da se naježi na ove tvrdnje.

TOMAC: Točno je da stalno pišem o Petoj haškoj koloni koja djeluje u Hrvatskoj. Pisat ću i dalje. I o tome sam puno pisao, posebno u knjizi “Predsjednik”

u kojoj opisujem Tuđmanovu politiku. Drugom dijelu te knjige dao sam naslov “BiH – Ahilova peta Tuđmanove politike”. Koga zanima neka čita.

HG: Kad se nakon čitanja predukih 470 stranica zatvori knjiga autora Zdravka Tomca “Obraćenje – od komunista do vjernika” i pokuša sumirati što je ostalo, zaključak se nameće: nije tu riječ o vjerničkom obraćenju nego o političkoj promjeni, te o unutarnjoj prisili da se o sebi piše. Molim Vas prokomentirajte ovu tvrdnju.

TOMAC: Vaš zaključak, ne znam je li vaši ili ste citirali nekog drugog jer je potpuno netočan. Mnogi istaknuti teolozi, biskupi, nadbiskupi, pisali su o vjerničkom obraćenju i vrlo pozitivno o mojoj knjizi, a samo jedan teolog je napisao ovu tvrdnju koju citirate. Istina je da se radi i o vjerničkom obraćenju i političkoj promjeni mojih stajališta i da je jedno obraćenje utjecalo na drugo. Ali je nedobronamjerno negirati istinu. Ja na 300 stranica pišem o mojem vjerničkom obraćenju. Pišem o procesu borbe vjere i nevjere objavljujući bilješke iz mog Dnevnika. Teško mi je shvatiti tko to pročitao može negirati da to postoji. On može kritizirati ono što ja pišem i go-

vorim, može vjerovati ili ne vjerovati, ali je nekorektno negirati i sve prebacivati na političku promjenu. Kod nas je uvijek problem što se pojedine rečenice izvučene iz konteksta apsolutiziraju kao opći stav. Ja jesam rekao u polemici s biskupom Perićem oko nekih teoloških pitanja da sam vjernički pripravnik u odnosu na njega, ali u odnosu na biskupa Perića ne samo da su mnogi vjernici - i mladi i stari, nego i vrsni teolozi pripravnici i mogu od njega mnogo naučiti. Čovjek uči cijeloga života. Ustvari, i živi dotle dok uči, dok ima interesa da otkriva i spoznaje novo. Moj intelektualni život i moja intelektualna moć rasuđivanja, rada i pisanja uvjeren sam da je danas veća nego prije 40 godina, kada sam bio mlad.

RAZGOVARAO: Nikola J. IVANOVIĆ

Biskupi na proljetnom zasjedanju u Mostaru izrazili zabrinutost napadima na crkvenu imovinu u BiH

Napadi na katoličke crkve

PORUKA BISKUPIMA DA TU NISU SIGURNI

Biskupi smatraju da se iza provala u sarajevsku i banjolučku katedralu krije poruka biskupima da tu nisu sigurni te da to dovoljno govori o društveno političkom stanju u BiH

Posljednjih dana došlo je do niza napada na crkve i crkvene objekte u Banjoj Luci i Sarajevu. Biskupi Biskupske konferencije BiH na proljetnom zasjedanju u Mostaru izrazili su zabrinutost ovim učestalim napadima na katoličke crkve u BiH te smatraju da je ovo jedna izvjesna poruka katolicima, ali i biskupima da im nije tu mjesto.

Biskupi smatraju da se iza provala u sarajevsku i banjolučku katedralu krije poruka biskupima da tu nisu sigurni, te da to dovoljno govori o društveno političkom stanju u Bosni i Hercegovini. "Prvo smo dobili

tužnu vijest o provali u banjolučku katedralu, onda sam dobio tužnu vijest o provali u sarajevsku katedralu. Steče se dojam da te provale nisu samo lopovskog karaktera. Željeli su dati neku poruku, unijeti jednu nesigurnost", kazao je nakon proljetnog zasjedanja biskupa u Mostaru kardinal Vinko Puljić.

Vratiti povjerenje u život

Na to se nadovezao i mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić, podsjetivši da je katedrala biskupova katedra, mjesto odakle biskup službeno naučava,

gdje službeno i u najvećoj formi liturgijski slavi Boga, što incidente u Sarajevu i Banjoj Luci čini još težima.

"Kao da je netko htio baš to, toga biskupa, tu katedralu i tu njegovu katedralu poniziti. Možda zato što se i kardinal Vinko i biskup Franjo nastoje maksimalno boriti za ljudska prava, jer su na osobit način pogođeni u svojim dijecezama. Možda je baš to jedna strašna poruka biskupima, kojom se kaže kako se ogleda njihova borba za pravo i pravdu", rekao je biskup Perić. Kardinal

"Steče se dojam da te provale nisu samo lopovskog karaktera. Željeli su dati neku poruku, unijeti jednu nesigurnost", kazao je nakon proljetnog zasjedanja biskupa u Mostaru kardinal Vinko Puljić

je kazao da društvu u kojem živimo treba ljudima vratiti povjerenje u život, povjerenje u sigurnost, povjerenje u odgovornu vlast i zakone pred kojima bismo svi trebali biti jednaki u osobnom, nacionalnom i vjerskom identitetu.

Napadi na crkve

Naime, nepoznata osoba je provalila u katedralu Srca Isusova u Sarajevu i u katedralu sv. Bonaventure u središtu Banje Luke. Prema riječima Rektora sarajevske Katedrale mons. dr. Marka Josipovića u sakristiji su provaljeni ormarići u kojima se nalaze kaleži i drugo crkveno liturgijsko posuđe. Ustanovljeno je da nedostaju četiri kaleža s dodatnim zdjelicama koje se koriste za euharistijsko slavlje.

Također je otuđeno nekoliko ključeva i jedan stari vrč za polijevanje koji potječe još iz vremena prvog vrhbosanskog nadbiskupa Sluge Božjega Josipa Stadlera.

Provaljeno je i u dvije kasice kod ulaznih vrata u katedralu, gdje je pronađen i križ koji je korišten kao oruđe za obijanje kasica. Provaljena su i ulazna vrata za kor.

U Banjoj Luci su nepoznati počinitelji ili više njih provalili u katedralu sv. Bonaventure. Provalnici su porazbijali prozor, križ i svjetiljku te je nanesena znatna materijalna šteta.

Kako nam je potvrđeno iz Biskupskog ordinarijata Banjolučke biskupije, počinitelji su silom provalili kroz jedan od prozora u crkvu sv. Bonaventure, razbili su jedno staklo, oštećena je zidna električna svjetiljka te je razbijen križ na oltaru. Također je provaljeno u metalnu kasiku sv. Ante u kojoj su bili vjernički milodari.

Arijana Beus

U razgovoru s medijima

Povratak katolika

Tijekom proljetnog zasjedanja u Mostaru biskupi su sa žalošću konstatali i da je povratak katolika na svoja ognjišta u protekloj godini zanemariv, da opada i broj postojećih vjernika u Vrhbosanskoj i Banjolučkoj dijecezi zbog neodrživog opstanka i obespravljenosti Hrvata u BiH. "Tamo su se vratili samo stariji ljudi i oni umiru, a kuće se zatvaraju. Oni koji su sposobniji za život, teško ostvaruju taj održivi život i odlaze", kazao je kardinal, dodavši da je problem opstanka i ostanka katolika u dvije ugrožene biskupije i nejednakopravnost. Biskupi su alarmirali na odgovorne da se pozabave ovim pitanjem, naglasivši da je i naša obitelj u velikoj krizi. "Osim gospodarskih i finansijskih kriza koje su zahvatile čitav svijet, mi ovdje živimo već godinama u našoj trajnoj krizi koja se, nažalost sve više pogoršava, a to je kriza naše obitelji koja ne raste. Ovdje ne govorim o katoličkoj, nego i o pravoslavnoj i muslimanskoj obitelji. Napose ne raste katolička zbog nepovratka i još više zbog odlaska vjernika", kazao je biskup Perić. Dodao je da se taj problem mnogima može činiti malen, no da se radi o egzistencijalnim problemima. "Crkva može postojati samo ako ima života, života fizičkoga i života duhovnoga", ustvrdio je on.

Vrijeme je da preispitamo ljubav prema Bogu i čovjeku

Ni hladan snježni dan ni oštar planinski vjetar nisu spriječili nekoliko stotina vjernika da dođu u Driječu gdje se tradicionalno svake godine u vremenu korizme organiziraju susreti i duhovna obnova vjernika i

nakon toga, odmjerava prema sebi. Boga u principu ljubimo jer nam je potreban, samo kad nam je nešto teško, ali brata čovjeka često uopće ne ljubimo. "Čovjek mora biti svjestan da nije dovoljan sam sebi. Kad

vjeka, da ga spasi i otkupi od njegovog grijeha. Isusova ljubav išla je dotle da je podnio muku, smrt, bio osuđen i razapet na križ. Sve to radi ljubavi prema čovjeku. Dragi vjernici, vrijeme korizme je vrijeme u kojem se trebamo preispitati koliko zaista mi te ljubavi imamo. Evo vani je snijeg i nevrijeme, ali hvala Bogu okupili smo se ovdje vjerujući iz ljubavi i vjere prema Bogu, ali tu vjeru i ljubav prenesimo i na čovjeka", kazao je dekan Ilkić te vjernicima poručio da vole ljude oko sebe bez obzira na njihove grijeha te da svojim primjerom pokažu kakvi mi zapravo u životu trebamo biti da bismo doživjeli ono što očekujemo nakon ovog života, a to je život vječni. Nakon mise, vjernici su predvođeni svećenicima molili Put križa od župne crkve do mjesnog groblja. Na tom putu nalaze se postaje križnog puta djelo umjetnice Blaženke Salavarde.

Župa Driječa osnovana je 1986. godine odvajanjem od župe Breške. Gradnja sadašnje crkve započela je 1996. godine, a završena dvije godine kasnije. Smještena u srcu planine Majevica, Driječa pripada Općini Čelić i jedina je katolička župa u toj općini. Život u župi je izrazito težak i uglavnom se živi od pomoći iz inozemstva. Uz skoro stopostotnu nezaposlenost, nepristupačnost terena i mnogi drugi loši uvjeti, utjecali su da je broj vjernika u ovoj župi iz godinu u godinu sve manji i manji. Od prijeratnih 1230 župljana danas je tu tek njih oko 300. U Driječu uglavnom žive stari, a zbog nedovoljnog broja djece, ove godine zatvorena je i četverogodišnja osnovna škola. Osnovci njih 25 sada idu u školu u Šibošnici do koje putuju oko

Snijeg nije mogao spriječiti hodočasnike na križnome putu

svećenika iz cijelog Tuzlanskog dekanata. Vjernici su se okupili u Crkvi sv. Ante Padovanskog gdje je služena sveta misa nakon čega su molili Put križa.

Na početku svete mise nazočnima se obratio župnik iz Driječe, fra Marko Antić koji je pozdravio sve vjernike, kolege svećenike i časne sestre te se zahvalio što su usprkos velikom nevremenu došli na ovo tradicionalno "Hodočašće života". Sve to je kako je kazao pokazatelj velike čovjekove želje i potrebe za duhovnom obnovom. "Zato neka nas i ova duhovna obnova na neki način podsjeti na veličinu i vrijednost Isusove patnje kako bismo i sami bili spremni prihvaćati vlastite patnje, nositi vlastite križeve kroz svakodnevni život", poručio je. Posebnu zahvalnost uputio je nekolicini mladih koji su na hodočašće došli pješice iz Tuzle te sestri Mireli koja je dovela prvopričesnike iz Tuzle. Svetu misu je predvodio dekan Tuzlanskog dekanata, prečasni Pero Ilkić koji je u propovijedi govorio o potrebi današnjeg čovjeka da slijedi Isusa Krista, potrebi da ljubi Boga i da ljubi čovjeka. Kako je kazao, čovjek bi o tome u svome životu češće trebao razmišljati. "Kažu da je čovjek najosjećajiji kada se nađe u nevolji. Tada sve doživljava dublje i snažnije. Pomoć mu postaje dragocjenija, pažnja vrednija, a iskazana ljubav izražajnije. Kad se čovjek nađe u toj potrebi, on je najiskreniji, najsrdačniji i najvatreniji se moli. Upravo u toj svojoj nevolji i onome što ga je zadesilo čovjek je najotvoreniji Bogu. Činjenica je da nebrojeno zavjeta nastaje upravo u nevolji. Čovjek odlučuje činiti žrtvu samo kad ga nešto zadesi. Zahvalnost u principu čini samo onda kada mu je potrebno. Kad nestanu nevolje, uminu boli, riješe se problemi, čovjek utone u svoju svakidašnjicu i nažalost, često zaboravi Boga u kojega se uzda", kazao je dekan Ilkić te dodao kako se u čovjeku često pojavljuje samosvijest o vlastitoj dovoljnosti, a sve

mu je sve u redu kad je sretan i zadovoljan, često mu ne treba ni Bog, a kamoli čovjek. Korizma je vrijeme u kome se trebamo zapitati zaista kakvi smo mi i koliko imamo te ljubavi, koliko nosimo taj svoj životni križ kojega htjeli ili ne u svome životu trebamo i moramo prihvatiti", poručio je dekan Ilkić. Govoreći o istinskoj ljubavi spomenuo je i da vjernici često u svojim do-

Dekan na čelu povorke

movima drže križ kao znak ljubavi prema Isusu Kristu. Ispričao je i priču o djedu i unuku Mihaelu koji je propao kroz led u hladnu rijeku. Žrtvujući svoj život djed je uz pomoć štapa uspio izvući dječaka iz zaleđene rijeke. Kada se dijelila imovina pokojnika, dječak je jedino želio djedov štap jer je on znak djedove ljubavi prema njemu. "Taj štap je kao križ koji mi danas imamo u svojim obiteljima. Predstavlja znak ljubavi koji nitko i ništa ne može uništiti. Isus je došao na zemlju radi čo-

7. km. U župi je i sedam srednjoškola te dvoje studenata. Driječani do Tuzle dolaze nepristupačnim terenom, makadamskim putem koji je na nekoliko lokaliteta oštećen klizištima. U planu je izgradnja regionalnog puta koji bi povezivao Tuzlu i Čelić, a prolazio kroz Driječu, čime bi ovaj problem bio riješen. Driječani su poznati kao veliki vjernici, ljudi bogata duha, veliki domoljubi, čuvari tradicije i običaja.

A. S. Č.

800 godina Franjevačkog reda: Iz povijesti franjevaca Bosne Srebrene

Od podjele provincije do opsade Beča (1514. - 1683.) prvi dio

Za ovo drugo razdoblje značajno je širenje turske vlasti u susjedne zemlje i pogođano, vrlo strogo nastupanje protiv katolika te vrlo snažno širenje islama.

Bosanska vikarija proglašena provincijom

Prije nego što prijedem na prikazivanje gore navedenog, valja spomenuti da su, tri godine nakon podjele Bosanske vikarije, tj. g. 1517, i Bosna Srebrena i Bosna-Hrvatska proglašene provincijama. To se dogodilo onda kad je Leon X. odijelio opservantsku (opslužiteljnu) granu Franjevačkog reda od tzv. konventualske. Za Bosnu Srebredu ta promjena imena nije značila ništa posebna, ali ipak treba spomenuti da je redovno "provincija" veća teritorijem i pretežnija ugledom od "vikarije", iako je Bosanska vikarija i kao vikarija bila i vrlo velika i vrlo ugledna, znatno veća i uglednija nego mnoge druge provincije.

Turci potiskuju kršćane

Početkom XVI. stoljeća Turci postaju sve ratoborniji. Već je spomenuto kako su u prvim desetljećima nestale s lica zemlje dvije bosanske banovine (srebrenička i jajačka). Istovremeno je osvojenjem Beograda (1521) i bitkom kod Mohača (1526) bio otvoren put prema Zapadu pa je došlo i do prve opsade Beča (1529).

Turci su sada bili sasvim sigurni u sebe pa su prema katolicima i franjevcima, koji su srcem morali biti uz kršćane, nastupali žestoko i nemilosrdno. Bilo je vjerojatno nekih koji su dojavljivali podatke neprijateljima ali su Turci nastupali strogo ne samo prema takvima, nego i prema ostalima, budući da su sumnjali u sve.

Očit znak toga promijenjenog stava opaža se u Kanun-nami (Zakoniku) za Bosanski sandžak od g. 1516. i kasnije, u sasvim sličnim odredbama od g. 1530., 1539. i 1542. Tako se spominju križevi koje su "nevjernici" podigli na putovima; spominju se i nove crkve "u nekim mjestima, u kojima one nisu postojale od starog nevjerničkog vremena". Navode se "nevjernici i popovi koji uhode stanje i dojavljuju u nevjerničke zemlje". Sada zakon strogo naređuje da se svi ti križevi sruše i da se više ne dozvoli da se podižu; isto tako - neka se poruše i crkve (očito se misli i na samostane, jer se govori o svećenicima "koji u njima borave"). One koji uhode treba kazniti teškim tjelesnim kaznama (tamo se, u drugoj vezi, navode kao takve: teško batinanje štapovima, odsijecanje ruke, vješanje i sl.). A kadije koji to ne bi izvršili, neka se svrgnu!

Te odredbe nisu ostale samo slova na papiru. U jednoj godini, 1524., kako to složno svjedoče opći ljetopisi Reda i domaći ljetopisi Provincije, bili su porušeni samostani u Visokom, Sutjesci, Fojnici, Kreševu i Konjicu. Uporedo s tim, mnogi su franjevci stradali životom ili su bili strašno izmrcvareni. Dovoljno će biti

navesti jedan primjer koji to osvjetljuje. Provincijala fra Stjepana Vučića (neki ga navode i po mjestu podrijetla - kao Vučića) povelili su Turci g. 1523. s još deset drugih frataru u Sarajevo da im sude. Uz pomoć su braće, provincijal je pobjegao, ali su svi ostali teško mučeni i poubijani. Četiri godine iza rušenja onih pet samostana (1528) stradao je samostan u Jajcu a četiri su franjevaca bila ubijena. Devet godina kasnije (1533) zapaljen je samostan u Zvorniku, fratri iz njega rastjerani a crkva pretvorena u džamiju. Kaločki ljetopisac Santowski govori također vrlo detaljno o rušenju samostana u Mostaru, Davnu i Rami i umorstvu franje-

samo od pletera, tj. od šibla s blatom, i to ni za centimetar veće nego što su ranije bili. Pa i za takve bijedne zgrade, da bi se sagradile, trebalo je tražiti dozvolu i za nju platiti strahovito velike svote; sutjeski je samostan za svoju dozvolu platio 900 dukata a tako su, bez sumnje, više ili manje, platili i ostali. Razlog zbog kojeg su Turci odredili da se samostani grade od takve građe, bio je: ubiti ponos tih ljudi koji uporno neće da prihvate islam; osim toga, takve su zgrade kratka vijeka pa će fratri opet morati plaćati grdne novce za ponovnu dozvolu, kad ih nakon 30-40 godina ponovo budu morali graditi ili barem popravljati.

vaca u njima, ali je teško ocijeniti, odnosi li se to upravo na ovo razdoblje (tj. na prvu polovicu XVI. st.). Nosilac ovoga fanatičnog pothvata protiv katolika, franjevaca i samostana bio je bosanski sandžak-beg Gazi Husrev-beg (1480-1541), inače poznat kao carski zet, ratoboran vojvoda (osvajatelj Jajca i mnogih hrvatskih gradova), utemeljitelj mnogih zadužbina i graditelj znamenite Begove džamije u Sarajevu. Bio je bosanski namjesnik u više navrata (1521-1525, 1526-1533, 1536-1541). Domaći franjevački ljetopisci i povjesničari terete ga da je oteo imanja bogatim katolicima koji nisu htjeli prijeći na islam.

Možda bi netko posumnjao u ove tvrdnje jer su zabilježene u crkvenim spisima. Ipak; teško stanje katolika u ovo vrijeme potvrđuje i promatrač sa strane, Benedikt Kuripešić, u svom "Putopisu" iz god. 1530; on posvjedočuje da su kršćani vrlo uplašeni, da se oduzimaju roditeljima lijepa kršćanska djeca (makar bili i jedinci), da su u najnovije vrijeme (nakon osvajanja hrvatskih predjela) uvelike povećani nameti, da kršćansku djecu gone kao stoku s pazara, gdje ih nisu mogli prodati, te da kršćani moraju sudjelovati u ratovima koje vode Turci.

Poteškoće i progoni od strane Turaka

Neke od samostana uspjeli su franjevci ponovo podignuti, tako u Sutjesci, Fojnici, Kreševu i Visokom, ali

Stav velike sumnjičavosti prema katolicima i prema njihovoj vezi s inozemstvom a osobito s papom, nastavlja se kroz preostali dio XVI. st. pa i dalje.

Što dalje zalazimo u XVII. st., to je stanje zbog turskih globa, iznuđivanja i nasilja sve teže. Provincijal fra Andrija Tomanović - Kamengrađanin piše g. 1630. Kongregaciji za raširenje vjere: "Samostani su zaduženi uz lihvarske kamate tako da se nalazimo pred potpunom propašću". Njegov nasljednik fra Martin Bruljanin piše g. 1655. istoj Kongregaciji: "Danas boravimo po šumama poput divljih životinja, pošto smo napustili pet glavnih samostana, jer nismo mogli nadostati Turcima jela i pića... Prošle godine bio je ubijen gvardijan sv. Petra u Solima (Tuzli), jer nije imao što da im dadne jesti i piti... Uvijek nas tuku, muče, vrše bezbrojna nasilja i zlostavljanja nad nama". On navodi i konkretne gubitke: petnaest ih je ubijeno, drugi su na kolac nabijeni, neki batinani po tabanima.

Poteškoće i progon od strane pravoslavnih vladika

Osim turskih nasilja i, rekao bih - nezasićenosti, gladi za novcem, bosanskim je franjevcima kroz čitavo ovo vrijeme (pa i kasnije - u XVIII. st.) zadavalo veliku nevolju nastojanje pečkih patrijarha i drugih pravoslavnih vladika da skuće pod svoju vlast bosanske katolike i

⇒ franjevce. Ti nedostojni crkveni velikodostojnici bili su redovno grčkog podrijetla; velikim su mitom kupovali od Turaka crkvene položaje a onda se kušali namiriti, kako su već znali, visokim nametima od svojih vjernika a onda i od katolika. U tu svrhu izvadili bi od carigradskih činovnika ferman koji ih je na to ovlašćivao pa bi unajmili snažnu janjičarsku stražu i zaputili se da od franjevaca utjeraju svoj harač. Sad su franjevci morali prizvati na sud ili na pašu da dokažu da oni nisu iste vjere. Gotovo svako takvo suđenje iziskivalo je mito od obje strane, ponekad i vrlo visoko, pa se valjalo cjenkati i natezati sa sucima oko iznosa toga mita. Franjevci su se redovno pozivali na ahdnamu i na razne fermene, ali je na koncu odlučivalo mito. Ovo je stanje Turcima, i u Carigradu i u Bosni, išlo u prilog pa su pravni položaj ostavljali uvijek nejasnim i dvoznačnim, jer su tako mogli uvijek iznova musti jedne i druge kršćane. Ponekad bi zahtjevi pravoslavnih hijerarha došli upravo u vrijeme kad je franjevcima bilo dogorjelo do nokata zbog turskih globa i nameta i zato se ovo nepravedno uplitanje osjećalo još teže.

Za samo 16. stoljeće nabrojao sam u "Fojničkoj regesti" preko pedeset isprava koje se tiču ovih nasrta. Treba se sjetiti da je svaki ferman, osim putovanja u Carigrad i truda oko dobivanja, stajao i veliku svotu novca, ponekad i do 1.000 pa i 2.000 groša (250 odnosno 500 cekina) pa je i to značilo veliko suvišno odlijevanje novca. Ovdje i ne spominjemo poneka fizička nasilja od strane pravoslavaca, kako se ona mogu upoznati npr. iz dopisa fra Stjepana Zlatarića, provincijala, od 1. V. 1604, koji govori o njihovim zlostavljanjima franjevaca (trojica su bila na smrt isprebijana). Ta trajna ugroženost natjerala je Franjevački red da donese u Rimu zaključak g. 1679. da se pošalju dvojica braće u Carigrad; koji će "paziti na zasjede Grka". Tužno je napomenuti da su ponekad i hrvatska vlastela hvatala bosanske katolike i vodila ih u sužanjstvo - u nedostatku "Turaka" i, naravno, da su im i pljačkali imovinu. To vrijedi u znatno većoj mjeri za uskoke oko g. 1600.

Ostale nevolje

Ako ovim nevoljama, koje su potjecale od turskog nasilja i sebičnosti te od pravoslavnog preziranja, dodamo još i stradanja od razbojnika (npr. samostan u Fojnici porobljen po danu 1566), od požara (Modriča 1579, D. Tuzla 1580, Sutjeska 1658, Fojnica 1664, Visoko sredinom 17. st., Rama 1682) i pomislimo koliko su stajale dozvole za ponovnu izgradnju i sami građevinski troškovi, onda možemo razumjeti zašto su samostani zapadali u silne dugove. S velikom zaduženošću susrećemo se već početkom XVII. st. a onda se ona, što dalje sve više, povećava, osobito u 3. i 4. desetljeću, i napokon postaje stvarno neizdrživa u drugoj polovici toga stoljeća. Neka su kamate na dug bile u prihvatljivim granicama (ako su se fratri zadužili kod katoličkih trgovaca), ali su Turci redovno, tražili 20%, što je u to doba stabilne valute bilo silno mnogo.

Bit će potrebno da barem malo primjerima osvijetlim ove dugove, jer su oni predstavljali konop oko vrata, ekonomsko umorstvo, samostana. Pri tome ćemo se osvrnuti samo na završno

razdoblje. U tom pogledu (dragocjene podatke daje nam fra Franjo Sudić, Varadinac, u svojoj knjižici Libellus hoc nomine Pastor bonus. Venecija 1679. Evo kako opisuje dugove pojedinih samostana, izražene u imperijalima (tj. u austrijskim dukatima); jedan je konj u to vrijeme stajao 6 do 8 dukata): Sutjeska 5.000 imperijala, Fojnica 4.000 imperijala, Olovo 8.000 imperijala, Visoko 3.000 imperijala, Gradovrh 15.000 imperijala, D. Tuzla 4.000 imperijala, Modriča 3.000 imperijala.

Te strahovito velike svote bosanski samostani nisu mogli ni na koji način sami isplatiti. Radi toga, valjalo je ići prosjačiti po drugim državama pa je Provincija otpremila šesnaest frataru da po zapadnoj Evropi (Italiji, Francuskoj, Portugalu, Belgiji i Poljskoj) mole za priloge da se spase ovi samostani i crkve, budući da su ih morali založiti za dugove. Odziv je bio dobar pa je sam papa Inocent XI. dao 6.000 dukata; tako su se mogli otkupiti samostani i crkve te crkveno ruho i posuđe. Već su i ranije neki samostani i Provincija u cjelini bili prisiljeni skupljati milodare da otplate dugove, npr. g. 1603., 1623. i 1671.

Nehotice se pitamo, je li imalo smisla sve to otkupljivati kad će Turci ionako vrlo brzo smisliti nove globe i namete i samostane opet uvaliti u dug. Ali, drugog rješenja pored ovog nije bilo osim da se poturče ili pobjegnu s toga ukletog bosanskog terena.

Prelaženje na islam

Sada je umjesno postaviti pitanje daljnje islamizacije Bosne i Hercegovine: u koliko se mjeri ona vršila, tko je sve prelazio na islam te iz kojih pobuda.

Nazalost, čistih i jasnih odgovora na ta pitanja nemamo, a možda ih ni kasnije nećemo imati jer su izvori za ove stvari oskudni i nepotpuni.

O napredovanju islama posjedujemo rezultate istraživanja samo za XVI. st. i to za sjeveroistočnu Bosnu. God. 1533. bila je tamo već jedna trećina stanovništva muslimanska. Za petnaest godina islamsko se stanovništvo povećalo pa je tamo ono tvorilo gotovo 40% ukupnog broja. Kasnije, u drugoj polovici XVI. i u XVII. st. muslimansko stanovništvo neće se povećavati, jer će mnogi ići na bogate posjede novoosvojenih krajeva u Slavoniji i Južnoj Ugarskoj. - Za ostalu Bosnu možemo reći samo to da su gradske sredine (izuzev donekle rudarska mjesta) bile više islamizirane nego seoske. Ujedno, budući da su sada pretežno katolici bili oni koji su prelazili na islam; valja reći - prema Ademu Handžiću - da je islamizacija bila jača gdje su vjernici bili udaljeniji od crkava a posebno od samostana. Treba uvažiti također da je dio pravoslavnih Vlaha prelazio na islam i to opet ovdje, u Bosni, lakše nego u njihovom starosjedišnom kraju, istočnoj Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori, iz jednostavnog razloga što im njihova crkva u prvo vrijeme nije bila blizu. Napomenimo također da su česta turska četovanja imala za posljedicu dovođenje znatnog broja zasužnjenih ljudi sa zapada (iz Hrvatske i ponesho iz Kranjske), koji su kao roblje ili sluge po muslimanskim kućama prije ili kasnije poprimali vjeru gospodara i time dobivali neusporedivo bolji, humaniji položaj u društvu.

Što je bio razlog prelaženja s kršćanstva na islam? Već smo vidjeli koliko su franjevci a s njima i katolici bili izloženi strahovitom ekonomskom pritisku putem daća, globa, ucjena, nepotrebnih pregleda, neizbježnog mita, da bi se došlo do "pravde", do povoljnog rješenja. Taj ekonomski razlog prvi je i najvažniji poticaj, u znatnom smislu - prisila, da se promijeni vjera. Drugi je bio - neusporedivo povoljniji izgledi da se ostvari uspješni osobni uspon, karijera, ako se pređe na islam.

I sam Handžić veli da je prelaženje na islam u početku bilo deklarativno: važno je bilo biti upisan kao "musliman" i nositi muslimansko ime; inače se moglo nastaviti živjeti uglavnom kao i dotada. Stoga se govorilo: "hajdemo u Visoki začas promijeniti ime". S vremenom, kad se turska vlast učvrstila, kad je odnijela toliko sjajnih pobjeda nad kršćanima, i pripadnost islamu dobila je novu težinu, obogatila se novim sadržajima a uspomena na raniju pripadnost izbljedjela i "obraćeni" se od nje otuđivali.

Adem Handžić tvrdi da u Bosni nije bilo prisilnog prevođenja na islam. Za prvo razdoblje turske vlasti (od 1463. do 1516.) to možemo uglavnom prihvatiti. Za drugo razdoblje - tj. u XVI. i XVII. st. - moramo reći da su ekonomski i socijalni pritisci pripadnost kršćanstvu činili često neizdrživo teškom. Iako fizičke prisile ni tada (osim iznimno) nije bilo, postojala je ipak vrlo snažna prisila druge vrste, kojoj se teško bilo oduprijeti. Ne može se reći da se taj pritisak vršio samo u tzv. ratnim situacijama, kad je dolazilo do represalija zbog uhdarenja i suradnje s neprijateljem. Ekonomsko izrabljivanje i pravna nezštićenost bila je trajna, ustaljena praksa, koja redovito nije bila izazvana "ratnom situacijom" nego bi je ova samo pojačala. Bilo je, naravno, slučajeva gdje su Turci razumljivo štitili svoju državnu sigurnost odmazdom za dodire s neprijateljem i za pomaganje njegovih nastojanja, ali to je ipak neznatan dio u zbiru ukupnih pritisaka. Iz Ograničeva izvještaja iz g. 1675. veli se za predio župe Bijela da su "i Turci i hrišćani pred nekoliko godina u njemu bili katolici". U svjetlu ekonomskih pritisaka, koji su ranije bili izloženi, to je lako razumjeti. Isto tako, kad se g. 1633. navodi da su rođena braća biskupa fra Jeronima Lučića, iz Brgula kod Vareša, (po imenu Behrem, Alija i Pervan) nedavno sa svojima prešli na islam, teško je zamisliti ikoje drugo tumačenje osim barem ekonomske prisile.

Slabljenju katolicizma na području današnje Bosne, pridonijelo je snažno iseljivanje iz područja oko rijeke Sane i dalje na zapad i sjever, koje je došlo kao posljedica Krbavske bitke (1493) i kasnijeg trajnog četovanja (u XVI. st.). Odselili su se u Austriju, gdje su nazvani Wasser-Kroaten, što je iskvaren oblik od Bosser- (odnosno: Bossner-) Kroaten, "bosanski Hrvati". U tu prazninu došli su pravoslavni Vlasi i Srbi iz istočne Bosne.

fra Ignacije Gavran,

Suputnici bosanske povijesti

Susret čelnika zemalja članica NATO saveza

HRVATSKA I ALBANIJA POSTALE NOVE ČLANICE

Radnom večerom u njemačkom gradiću Baden Badenu u petak navečer 3. travnja, započeo je 23. sastanak na vrhu NATO saveza, na kojem je po prvi put sudjelovala i Hrvatska kao punopravna članica. Hrvatska je, zajedno s Albanijom, članicom NATO-a postala dva dana prije 23. sastanka na vrhu NATO-a koji se održava u dvjema državama - Baden Badenu i Kehl u Njemačkoj i s druge strane Rajne u Strasbourgu u Francuskoj.

Iako je bilo najavljeno da će na radnoj večeri govoriti i predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić, to se nije dogodilo zbog duge rasprave koju su šefovi država i vlada vodili oko izbora novog glavnog tajnika NATO-a. Na kraju je odluka pala na bivšeg danskog premijera Andersa Fogha Rasmussena.

Hoće li članstvo u NATO-u ubrzati put do EU?

Tijekom poslijepodneva u Njemačku su doputovali šefovi država i vlada zemalja članica, među kojima i hrvatski predsjednik Stjepan Mesić i premijer Ivo Sanader. U izaslanstvu su također bili i Jadranka Kosor, potpredsjednica Vlade, Gordan Jandroković, ministar vanjskih poslova, Branko Vukelić, ministar obrane i drugi.

Prije početka summita američki predsjednik Barack Obama, koji je prvo doputovao u Strasbourg, a zatim stigao u Baden Baden, rekao je da SAD snažno podupire jačanje europske obrane i sigurnosti.

Preko mosta pješke za evropsko jedinstvo

U subotu su drugog dana summita, čelnici zemalja NATO-a, među kojima i američki predsjednik Barack Obama, prešli pješčani most koji vodi iz Kehla, na njemačkoj strani do Strasbourga, na francuskoj strani, gdje ih je dočekao Nicolas Sarkozy. Bila je to simbolična gesta svjetskih lidera kojom su željeli pokazati europsko zajedništvo i važnost očuvanja mira i sigurnosti na europskom kontinentu. Nakon toga su šefovi država i vlada članica Saveza odali počast snagama NATO-a te su počeli sastanak Sjeveroatlantskog vijeća na kojemu se raspravljalo o najvažnijim zadacima koje čekaju NATO u sljedećem razdoblju, među kojima su pojačani vojni angažman u Afganistanu, suradnja s Rusijom i reforme koje vojni savez mora poduzeti kako bi odgovorio izazovima vremena. Glavni tajnik NATO-a Jaap de Hoop Scheffer otvorio je sastanak Sjeveroatlantskog vijeća (NAC) i prigodnim riječima pozdravio čelnike dviju novih članica, Hrvatske i Albanije.

Nakon toga se čelnicima Saveza obratila kancelarka Merkel i predsjednik Sarkozy. Barack Obama, predsjednik Sjedinjenih Država, koje su depozitar Washingtonskog ugovora, pozdravio je dvije nove članice i uručio im kopije ugovora predsjednicima i premijerima Hrvatske i Albanije, Stjepanu Mesiću i Ivi Sanaderu te Bamiru Topiju i Saliju Berishi. Predsjednik Mesić se američkom predsjedniku Obami zahvalio na francuskom, dok je premijer Sanader glasno uputio riječi hvale na engleskom.

Ponos i radost zbog novih članica

"Ponosni smo i uzbuđeni što vas imamo za saveznike, za služili ste mjesto za zajedničkim stolom", rekao je Obama u kratkom govoru dobrodošlice. "Čestitam na napretku koji ste napravili u teškim reformama koje su vas dovele

do ove točke. Nastavljajući tim putem još ćete se više približiti euroatlantskim integracijama", istaknuo je američki predsjednik.

Predsjednik Obama je dodao da su Hrvatska i Albanija i do sada puno učinile za NATO, "uključujući 140 albanskih i 296 hrvatskih vojnika u Afganistanu." Također je naglasio da je "atlantskome savezništvu 60 godina i kako je mjerilo njegove životnosti to što zemlje članice i dalje izražavaju dobrodošlicu novim državama."

Američki predsjednik je rekao da ovo nije zadnje proširenje NATO-a, ističući da vrata ostaju otvorena za zemlje koje ispunjavaju standarde. "Veselim se danu kada ćemo moći primiti Makedoniju u Savez. Vrata NATO-a ostaju otvorena za druge zemlje koje ispunjavaju standarde NATO-a i koje mogu dati značajan doprinos sigurnosti saveznika", rekao je.

Dobrodošlicu Hrvatskoj i Albaniji zaželio je i glavni tajnik NATO Jaap de Hoop Scheffer. "Dugo ste radili na reformama, dobrodošli u naše redove, zaslužili ste to", rekao je Scheffer.

NATO ključ sigurnosti na Balkanu

"Hrvatska neće koristiti svoje članstvo u NATO-u za rješavanje otvorenih pitanja sa susjedima, nego naprotiv, cilj joj je sigurnost i razvitak svih zemalja regije", rekao je u hrvatski predsjednik Stjepan Mesić na sjednici Sjeveroatlantskog vijeća u Strasbourgu. Mesić i Sanader su zahvalili zemljama članicama i dužnosnicima NATO-a na prijemu Hrvatske u Savez.

Mesić je rekao da je Hrvatska pristupila tom vojno-političkom savezu kako bi ojačala svoju sigurnost, ali i

doprinijela miru, stabilnosti i sigurnosti drugih, osobito zemalja jugoistočne Europe. Pritom smatra da je za Hrvatsku važan ne samo sam ulazak u NATO, nego i cijeli proces pristupanja tijekom kojeg je ispunila niz političkih, gospodarskih i sigurnosnih kriterija. Sanader je izrazio nadu da će se vodstvo, koje je iskazano uspješnim proširenjem Saveza, pokazati i u integracijama Hrvatske u Europu ujedinjenu oko zajedničkih vrijednosti - demokracije, mira, solidarnosti i vladavine prava. "Ako je Hrvatska mogla učiti s neriješenim graničnim pitanjem sa Slovenijom u NATO, može i u EU. O tome dvojbe nema. To su udruge koje se uzajamno nadopunjuju, koje dijele zajedničke vrijednosti", dodao je.

Predsjednik Mesić je podrčao važnost primitka Hrvatske u NATO-u i iz perspektive cijele regije. Članstvo Hrvatske u NATO-u će imati svoj angažman i u ujedinjavanju i smirivanju strasti na Balkanu. Tako bi svojim političkim utjecajem Republika Hrvatska nastojala pomoći ostalim zemljama nastalim raspadom bivše Jugoslavije da se priključe euroatlantskim integracijama.

"Želim biti posve jasan: čak i sam pojam uporabe članstva u NATO-u za rješavanje otvorenih pitanja sa susjedima stran je Hrvatskoj. Posve suprotno: naš je prvi cilj postići dugoročnu postojanost i razvitak svih zemalja u susjednome području. Zbog toga želimo sve bivše jugoslavenske zemlje što prije vidjeti u euroatlantskim ustrojima. U NATO smo se željeli učlaniti kako bismo pojačali vlastitu sigurnost, ali i pridonijeli jačanju i održanju mora, postojanosti i sigurnosti drugih", rekao je Stjepan Mesić za govornicom.

Hrvatska je ulaskom u NATO privlačnija ulagačima

Hrvatski predsjednik Stjepan Mesić i premijer Ivo Sanader također su ustvrdili kako će ulaskom u NATO Hrvatska postati privlačnija za strana ulaganja i kao lojalna članica sudjelovati će u kolektivnoj obrani i operacijama Saveza.

Hrvatska kao lojalna članica mora sudjelovati u kolektivnoj obrani, a u svim drugim operacijama prema svojim mogućnostima i prema odluci vlade Sanader je ocijenio da će Hrvatska kao punopravna članica postati puno privlačnija za strana ulaganja, a hrvatske tvrtke konkurentnije na tržištima savezničkih zemalja. Premijer smatra da su koristi od članstva u NATO-u mnogo veće od troškova.

Članstvo u NATO-u godišnje će koštati nekoliko milijuna eura što je puno manje nego da sami opremamo svoju vojsku. Ističući da će hrvatske tvrtke konkurirati na tržištima članica, Sanader je spomenuo slučaj hrvatskog proizvođača kaciga koji je, samo zato što Hrvatska nije bila članica NATO-a, izgubio vrijedan posao iako je njegova ponuda bila jeftinija od konkurenata.

Po Sanaderovim riječima, Hrvatska je na ulasku u NATO-u radila 19 godina, od prvih slobodnih višestranačkih izbora 1990. do danas. Pritom se posebno zahvalio hrvatskim braniteljima rekavši da bez njih Hrvatska ne bi ostvarila taj cilj.

Svijet poštuje one koji znaju riješiti svoje probleme, koji se znaju obraniti i koji mogu pridonijeti svjetskom miru

M. Bosankić

Koordinacija hrvatskih ministara obrazovanja u Bosni i Hercegovini upozorava

Hrvati bi mogli izgubiti pravo na obrazovanje na svom jeziku

Ministar obrazovanja HNŽ-a Esad Dželilović odbio je dati suglasnost na nastavni plan i program na hrvatskom jeziku za devetogodišnje obrazovanje i traži jedinstveni plan i program za hrvatsku i bošnjačku djecu

Hrvati u Bosni i Hercegovini mogli bi izgubiti pravo na obrazovanje na hrvatskom jeziku. Naime, ministar obrazovanja Hercegovačko-neretvanske županije Esad Dželilović odbio je dati suglasnost na nastavni plan i program na hrvatskom jeziku za devetogodišnje obrazovanje izjavivši kako treba izraditi jedinstveni plan i program za hrvatsku i bošnjačku djecu kojim će biti obuhvaćene sve specifičnosti. Na ovo je oštro reagirala Koordinacija hrvatskih ministara obrazovanja koja je na sastanku održanom u Mostaru izrazila nezadovoljstvo jednoglasno zaključivši kako ta odluka krši temeljna ljudska prava. Vijeće roditelja

konstitutivnih naroda u BiH, a to je pravo na vlastiti jezik i obrazovanje te se time krši ustav.

Hrvatski nastavni plan i program preuzele su sve županije koje nastavu izvode na hrvatskom jeziku, osim HNŽ-a, gdje je ministar Dželilović odbio dati suglasnost iako u svom pismenom odbijanju nije nigdje doveo u pitanje znanstvenu i stručnu utemeljenost.

Ravnatelj Zavoda za školstvo Mostar Jago Musa ističe kako se ministar ponio nekorektno, ne odgovorivši nigdje je li program kvalitetan, nego ga je samo odbio.

Susret ministara

je također upozorilo da se, ukoliko ministar Dželilović na prihvati nastavni plan i program na hrvatskom jeziku, djeca neće upisivati u devetogodišnju školu. Čak se započelo i s potpisivanjem peticije kojom se traži da roditelji imaju pravo izbora hoće li djecu slati u školu po devetogodišnjem ili osmogodišnjem planu i programu.

Vijeće roditelja je također upozorilo da se, ukoliko ministar Dželilović na prihvati nastavni plan i program na hrvatskom jeziku, djeca neće upisivati u devetogodišnju školu

Obrazovanje trpi zbog politike

Vjekoslav Čamber, ministar obrazovanja Zapadnohercegovačke županije naglasio je nakon sastanka Koordinacije hrvatskih ministara obrazovanja da odbijanjem suglasnosti ministar Dželilović zatire ustavno pravo

Njegovati i promicati vlastiti jezik

Hrvatski ministri obrazovanja istaknuli su da hrvatski narod u Bosni i Hercegovini, u skladu s ustavom ove zemlje, jest suveren, državotvoran i jednakopravan narod sa srpskim i bošnjačkim, te ima neotuđivo pravo i obvezu, u cjelini odgovorno-obrazovnog sustava i školstva, čuvati i razvijati svoj nacionalni, kulturni i vjerski identitet, imati svoje obrazovne, znanstvene, kulturne, informativne i druge ustanove s dva temeljna uporišta: hrvatski jezik i latinično pismo. "Hrvatski narod u BiH ima pravo imati nastavne planove i programe te udžbenike na hrvatskome jeziku za osnovne i srednje škole koji će u cijelosti čuvati, njegovati i promicati vlastiti jezik, povijest, tradiciju, kulturu, duhovnost i sve druge vrijednosti hrvatskoga naroda, poštujući jednaka prava i vrijednosti drugih naroda i nacionalnih manjina u BiH", istaknuli su u svojoj izjavi hrvatski ministri obrazovanja. Oni također napominju da je nedopustivo je da "ministar obrazovanja koji je pripadnik i politički zastupnik jednoga, ovdje bošnjačkoga naroda, krši ustav i zakone, i nameće svoje odluke i norme drugome narodu, ovdje hrvatskome narodu".

Ne postoji jedinstven školski zakon

Iz Koordinacije hrvatskih ministara obrazovanja upozorili su da u BiH ne postoji centralistički niti jedinstven odgovorno-obrazovni sustav, ne postoji jedinstven školski zakon, ne postoji unitaristički niti jedinstven Nastavni plan i program za osnovne i srednje škole.

"Takvi programi ne mogu niti postojati u složenoj višenacionalnoj, višekulturalnoj i višereligioznoj državi kakva je BiH. U njoj se mogu suglasno donositi osnovni i zajednički standardi, sporazumi o obrazovanju i "zajednička jezgra" radi usklađivanja ukupna obrazovanja i ostvarenja jednakih prava sva tri naroda na cijelom prostoru BiH.

U Federaciji BiH također ne postoji federalni školski zakon, ne postoje federalni Nastavni plan i program, ne postoji jedinstveno obrazovanje niti takvi programi", navodi se u izjavi hrvatskih ministara gdje se pojašnjava da postoji samo usklađeno obrazovanje na čemu rade županijski ministri te njihovo imenovanje Povjerenstvo za izradu Okvirnog plana i programa (predstavnicima hrvatskoga i bošnjačkoga naroda imenovani od ministara).

Dodaju da se na toj razini samo usklađuje zajednička, nikako jedinstvena, koncepcija obrazovanja. "Ono što se načelno dogovori na federalnoj razini, uz suglasnost svih 10 županijskih ministara, tek potom treba prilagoditi različitim posebnostima na županijskoj razini", ističe se u izjavi hrvatskih ministara obrazovanja povodom odbijanja ministra Dželilovića da dadne suglasnost na nastavni plan i program na hrvatskom jeziku za devetogodišnje obrazovanje.

Arijana Beus

Valentin Inzko službeno preuzeo dužnost novog visokog predstavnika u BiH

Neću oklijevati koristiti bonnske ovlasti

“Vjerujem u partnerstvo i vidim sebe kao partnera ove zemlje i ovih ljudi. Međutim, neću oklijevati koristiti se bonnskim ovlastima. To će biti moje krajnje sredstvo i neću se libiti rabiti ga”, izjavio je Inzko

Austrijski diplomat Valentin Inzko preuzeo je i službeno dužnost visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu najavivši kako će djelovati kao prijatelj te zemlje, no istaknuo je i to kako neće oklijevati koristiti se širokim ovlastima koja ima, ukoliko to bude neophodno.

ramo ubrzati proces prema EU. Oni koji budu radili na europskom putu bit će im partner kao i međunarodna zajednica”, izjavio je Inzko. On je po preuzimanju nove dužnosti kazao kako prioriteti u njegovu radu ostaju isti oni koje je vlastima BiH ranije postavila međunarodna zajednica tražeći da ubrzaju reforme nužne za

Novi i stari Visoki predstavnik

“Vjerujem u partnerstvo i vidim sebe kao partnera ove zemlje i ovih ljudi. Međutim, neću oklijevati koristiti se bonnskim ovlastima bude li to potrebno. To neće biti moj prvi izbor no ostat će krajnje sredstvo i neću se libiti rabiti ga”, izjavio je Inzko u Sarajevu gdje je mu je dužnost visokog predstavnika predao dosadašnji visoki predstavnik, a sada ministar vanjskih poslova Slovačke Miroslav Lajčak.

približavanje Europskoj uniji. O tome će, kako je kazao, ovisiti i eventualna odluka o zatvaranju Ureda visokog predstavnika (OHR) odnosno njegova transformacija u ured posebnog predstavnika EU (EUSR). Inzko je ustvrdio kako regija napreduje u približavanju Uniji, a u takvoj situaciji izostanak reformi u BiH zapravo, po njegovim riječima, nije ni stagnacija nego je korak unatrag.

OHR nastavlja u punom kapacitetu

Uoči Inzkova preuzimanja dužnosti Upravni odbor Vijeća za provedbu mira u BiH (PIC) na zasjedanju u Sarajevu potvrdio je kako će OHR nastaviti djelovati u punom kapacitetu kao i do sada, a čelnike političkih stranaka u BiH pozvao je da se nastave dogovarati te da tragaju za kompromisom jer je to jedini način trajnog rješavanja problema u toj zemlji. Pozdravljen je dogovor o trajnom rješavanju statusa Distrikta Brčko ustavnim amandmanom, a zatraženo je da se na sličan način što prije riješi problem raspodjele državne imovine BiH.

Pomoć u rješavanju problema

“Neki od mene imaju visoka očekivanja. Poručujem da je nemoguće ispuniti sva očekivanja. Kao što se kaže kod vas: Tko je svima ugodio, taj se još nije rodio! Mo-

Najavivši kako će blisko raditi s bosanskohercegovačkim političarima ne bi li im pomogao riješiti postojeće probleme, Inzko je posebice upozorio na rastući utjecaj globalne gospodarske krize i potrebu

da se na nju odgovori pravim mjerama. Najbolji način da se to učini, ocijenio je austrijski diplomat, jest osigurati što brže približavanje EU. Istaknuo je da nije tajna, što je rečeno i na sastanku Vijeća za provedbu mira (PIC), da su zabrinuti zbog situacije u BiH i stagnacije koja je prisutna.

“Ako ne želite pronaći način da nešto uradite uvijek ćete tražiti izgovor. Moj zadatak je da vam pomognem pronaći rješenje. Postoje pitanja kojima se vaši političari moraju pozabaviti. Prije svega na ekonomskoj krizi i lideri se moraju suočiti s ekonomskim i financijskim izazovima”, istakao je Inzko.

Inzko: Prioriteti u mom radu ostaju isti oni koje je vlastima BiH ranije postavila međunarodna zajednica tražeći da ubrzaju reforme za približavanje EU

Nastavi Prudski proces

Bivši visoki predstavnik Miroslav Lajčak je kazao da iz BiH odlazi kao prijatelj naše zemlje. Obećao je da će i dalje činiti sve za BiH kao ministar vanjskih poslova Slovačke i podržavati naše napore ka EU. “Što se tiče sjednice Vijeća za implementaciju mira zajedno smo donijeli komünike koji je sadržajan i ima jasne stavove o svim aktualnim pitanjima koja su prisutna u BiH”, istakao je Lajčak koji nije želio ulaziti u detalje, ali je zadovoljan atmosferom na sastanku PIC-a. “Izrazili smo želju da se Prudski proces nastavi, ali i proširi i s predstavnicima drugih političkih stranaka”, naglasio je Laj-

Lajčak: Procjena napretka BiH provjerit će se za tri mjeseca. EU je opredijeljena za prijem BiH, ali očekuju istu opredijeljenost i BiH na tom putu

čak. Ipak, kaže da ostalo, pored ostalih najznačajnije pitanje, rješavanja državne imovine. “Procjena napretka BiH provjerit će se za tri mjeseca. Europska unija je opredijeljena za prijem BiH, ali očekuju istu opredijeljenost i naše države na tom putu”, bile su oproštajne riječi Lajčaka, koji koristio bonnske ovlasti oko 40 puta. Bivši visoki predstavnik je također naglasio da se osjeća odgovornim za sve uspjehe i neuspjehe u BiH. “Ponosan sam što je za mog mandata BiH potpisala Sporazum o pridruživanju EU. Uspjeli smo stvoriti atmosferu odgovornosti domaćih političara. Počeli smo s razgovorima šest političkih lidera koji se nastavlja u Prudskom procesu s tri. Uspjeli smo vratiti pažnju međunarodne zajednice na BiH”, riječi su Lajčaka.

Podsjetimo, Inzko je sedmi visoki predstavnik u BiH od 1996. godine i drugi Austrijanac na tom položaju. Neposredno nakon rata u BiH postao je veleposlanikom Austrije u Sarajevu, a na novu dužnost došao je s veleposlaničkog mjesta u Ljubljani.

Arijana Beus

Tragom priča u političkim krugovima, istražili smo:

Opći izbori već u ožujku 2010. godine!?

S obzirom na sve goru socijalnu situaciju u našoj zemlji, iz političkih krugova doznajemo da se sve više razmišlja da do općih izbora koji bi se trebali održati naredne godine u listopadu, bi moglo doći dosta ranije. Neke naznake govore da bi to moglo biti čak i u ožujku. Razlog tome je kako doznajemo teška socijalna situacija, koja bi se prividno zataškala predizbornom kampanjom, samim izborima, a vjerojatno bi se dosta dugo čekalo i na konstruiranje vlasti nakon izbora. Sve to govori da se određeno vrijeme socijalne kategorije ljudi, radnici čije su tvrtke pred stečajem, umirovljenici i invalidi dugo ne bi imali kome obratiti, niti tražiti rješenje za nagomilane probleme. Sve ovo potvrđuje i činjenica da je i predsjednik HDZ BiH Dragan Čović predvidio potpuni kolaps proračuna Federacije te još jednom izrazio svoj stav da bi trebalo doći do rekonstrukcije Federalne Vlade. Stav parlamentarnih stranaka po ovom pitanju je različit, ali na njihova različita razmišljanja svi su već odavno naviknuti. U HDZ BiH drže do stava da ovakvo ustavno rješenje kakvo naša zemlja ima sada ne dozvoljava BiH da se pomakne s mrtve točke, ali da održavanje ranijih izbora nije rješenje, već je rješenje nastavak prudskih dogovora. “Mi se nadamo da ćemo do travnja mjeseca naredne godine dobiti novi ustav jer je sasvim jasno da ako ostane sadašnje stanje bojim se da će nam trebati još dugo vremena da se izvučemo iz gospodarskog udara koji nam predstoji u punini, a da ne govorimo da ćemo ostati u jednom glibu i da se nećemo ni pomaknuti niti koraka prema EU integracijama”, kaže nam Mišo Relota, glasnogovornik HDZ BiH i dodaje da BiH jedino s novim Ustavom može ući u EU što je mnogima teško prihvatiti.

Kako nam je kazao Sadik Ahmetović, poslanik u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH sva rješenja su u rukama Vlade Federacije BiH i Vijeća Ministara BiH. “Federalna Vlada i Vijeće ministara trebaju donijeti odgovarajuća rješenja i uputiti ih u hitnu proceduru da bismo vidjeli hoće li ta rješenja dati efekta. Ukoliko ne dadnu treba razmišljati o alternativama, pa na kraju krajeva i o izborima”, kaže nam Ahmetović. On dodaje da je njegova stranka SDA u službi građana i da kao takva ne smije bježati od bilo čega što će građane izvući iz ove dosta teške situacije. On smatra da bi izbore ukoliko bi oni i bili održani ponovno dobile one stranke koje su i sada na vlasti. “Treba razmisliti o personalnim rješenjima unutar Vlada ili o ljudima koji umiju ili ne umiju raditi svoj posao. Mislim da je to dosta bolje rješenje, a izbori bi samo ponovili prethodne rezultate ili bi sve bilo slično ovom sadašnjem. Morali bismo isfinancirati izbore što je jedno od dodatnih opterećenja za državu. Treba razmisliti i o tome ima li opozicija neka rješenja, koliko znam, nema. Dakle, odgovornost leži na strankama koje su u vlasti, a jedan dio ukupne krize je rezultat ekonomskog stanja u svijetu koji se odrazio i na BiH”, rekao nam je Ahmetović. U SNSD-u također smatraju da socijalna situacija nije toliko teška da bi trebalo doći do ranijih izbora. “Izbora se neće ništa riješiti. Oni politički igrači koji su po svim kapacitetima u zaostatku, osim da silno žele biti na vlasti. Socijalna pitanja i teška ekonomska situacija nemaju puno veze s izborima. Iako bi bili novi izbori ne bi opet ništa doprinijeli, jer je BiH već godinama u objektivnoj situaciji, kako u vanjskoj, tako i unutarnjoj. Ovdje se ne radi o bipolarnom izbornom sustavu s dvije jake stranke. Socijalni nemiri koji se mogu dogoditi u Federaciji i koje će neke destruktivne snage, domaći ili strani izdajnici pokušati prebaciti u RS kako bi se jednim potezom prekomponirala politička scena u cijeloj BiH. Takva socijalna kriza u Federaciji je producirana iz jednog neodgovornog vođenja Vlade”, kaže Rajko Vasić, generalni tajnik SNSD-a i dodaje da je to priča autista koji su politički amateri na političkoj sceni.

U SDP-u podržavaju održavanje ranijih izbora i smatraju da jedino izbori mogu dovesti do promjene ovakvog stanja u zemlji. “Svaka vlast koja brine malo dalje od svog dvorišta, je dobro došla. Vlast kakva je trenutno se posljednjih godina bavila sama sobom. Jedina stvar koju su imali u koncenzusu je da sebi kupe automobile, da sebi povećaju plaće na svim razinama. To je jedini rezultat aktualne vlasti. Imate zastupnike u državnom parlamentu koji su BiH u jednoj godini koštali 30. 000 KM samo na stavku putovanja. To je sramotno u ovoj ekonomskoj situaciji. U godini recesije Vlada je potpuno promijenila vožni park, u godini kada je napravila deficit u proračunu od preko 400. 000 KM.”, rekao nam je Damir Mašić, glasnogovornik SDP-a. Na kraju ostaje pitanje kako će BiH riješiti teško stanje, jer čini se da se svejedno opet sve svodi na stranačka prepucavanja nakon kojih stranke uživaju, a građani ispaštaju.

M. N.

U Tuzli obilježen 4. travnja 1992. godine

HRAVBROST

karakteristika ponašanja ljudi

Predstavnici Općinskog vijeća i Općine Tuzla u subotu 4. travnja proslavili su prigodnim sjećanjem 4. travanj - dan kada je prije točno 16 godina, 1992. godine Skupština Općine Tuzla na svojoj trećoj hitnoj sjednici donijela Odluku o pružanju organiziranog otpora agresiji na Bosnu i Hercegovinu. To je bila Odluka zakonodavnog tijela ovog grada da se na zakonit način brani Tuzla i Bosna i Hercegovina od agresije. Svečanu sjednicu u Narodnom pozorištu Tuzla predvodili su načelnik Tuzle Jasmin Imamović i predsjedavajuća OV Tuzla Nada Mladina.

„Prave riječi potrebno je kazati u pravo vrijeme i znati donijeti odluku kada je to ljudima najpotrebnije. Tog sunčanog travanjskog dana 1992. godine bilo je opasno otići na sjednicu. Govoriti o organiziranju obrane pred njihovim komandantima, koji sjede u prvom redu, bilo je veoma hrabro. Hrabrost je bila karakteristika ponašanja ljudi, koji su vodili ovu sjednicu na čelu sa tadašnjim predsjednikom Skupštine Općine Tuzla, Selimom Bešlićem”, rekao je na svečanoj sjednici Jasmin Imamović, načelnik Općine Tuzla.

Predsjedavajuća Općinskog vijeća Tuzla rekla je da je 4. travanj bio jedan od odlučujućih dana za sudbinu Tuzle. „Odbornici Skupštine općine su tom prilikom pokazali punu zrelost, svjesni odgovornosti za povijesni trenutak u kome se nalaze zajedno sa građanima Tuzle i Bosne i Hercegovine, pa su za Odluku glasovali odbornici iz svih političkih stranaka. Sada kada obilježavamo 4. travanj kao jedan od najznačajnijih datuma, možemo konstatirati da je tijekom agresije na BiH i njene građane, Tuzla uspjela očuvati vrijednosti i tekovine suvremenog demokratskog svijeta, suživot i toleranciju, što je bio temelj da se u slobodi i miru uspješno ide putem oporavka”, kazala je predsjedavajuća OV Tuzla Nada Mladina. Načelnik Imamović smatra da je 4. travanj datum na koji se slavi trijumf različitosti, te da će Tuzla uskoro postati još bogatija novim projektima i da je ništa neće pokolebati. Tako je 4. travanj već tada pokazao da je Tuzla drugačija od brojnih drugih gradova u BiH i da joj je najbitniji čovjek, bez obzira na njegovu nacionalnu pripadnost. Takav dignitet Tuzla je sačuvala i dan danas i gotovo da je svugdje poznata kao multinacionalna sredina. Takvo obilježje ona želi sačuvati i kroz dalje godine svoga postojanja. Na ovaj datum oci Tuzle te predstavnici političkih stranaka, boračkih organizacija i brojni građani stigli su se i onih koji su dali svoje živote za ovaj grad te su položili cvijeće i odali počast žrtvama na partizanskom spomen obilježju na Slanoj Banji, spomen obilježju poginulim braniteljima BiH 1992.-1995. i tuzlanskoj “Aleji mladosti”.

M. N.

DUHOM I DJELOM U SLIKAMA

***

Slike Nade Pivac čuvaju i nose krajnje osobno tajanstvo dara i ljepote, poticaja i ostvarenja slikarskog čina. Tako pronose svoju autoricu i njezino biće, njezin naglašeno intiman odnos prema životu, izboru motiva i sredstava za realizaciju slike, njezin najdublji smisao za lijepo. Slikarica Nada Pivac nije umjetnica koja bi se prilagođavala trendovima, jednako povijesnim, stvarnosnim i teorijskim akcentima likovne kritike i umjetničkih grupa koje su se okupljale i inzistirale na nekom aspektu likovnosti, kako bi bile uspješnije u naglašavanju svoga prisustva. Nada Pivac je u cijelosti bila svoja, jednako kao čovjek, slikar i profesor. Njezin odnos prema slici uvijek sadržava i kao osobnu tajnu čuva izuzetnu vrijednosnu mjeru.

***

Tekstovi i kritike koji prate njezinu osebnju pojavu, a na osnovu njezine osobne izjave, zapažaju i bilježe da je tek u godinama ljudske i umjetničke zrelosti, polovinom sedamdesetih, tijekom polugodišnjeg studentskog boravka u Rimu, definitivno otkrila tehniku masnog i suhog pastela kao nezamjenjivu opciju u kojoj slikarski može najviše dati. Dakle, riječ je o krajnje osobnom stavu prema likovnoj umjetnosti i sasvim osobnom iskustvu kao ishodu traganja na putu do sebe, a to slikaricu Nadu Pivac u sasvim određenoj mjeri čini iznimno stvarnom i misterioznom, kako u njezinom odnosu prema likovnoj umjetnosti i njezinoj slici kao krajnjem ishodu intimne komunikacije i takvog odnosa spram mogućnosti vizualiziranja, tako i tokom njezinog cjelokupnog umjetničkog razvoja i profesorskog rada.

Radeći kontinuirano, Nada Pivac brižljivo i sistematično gradi svoj likovni svijet, kombinira svoje svekolike spoznaje i znanja, apstraktno i realno, filozofično i majstorsko, promišljeno je izgrađivala djelo bez ispada i potresa, bez propusta i nasrtaja, laviranja i pritisaka, kontinuirano pretvarala svoje umijeće u životnu strast, koristila sintetičnu sposobnost i snagu svoga dara. Ona prelazi i životom u svoje djelo, u kojem pulsira gamom boje, nosivom kompozicijom, ljepotom prizora kao životna magma u slici zatvorena zauvijek, ali i pod stalnom tenzijom vitalnog odnosa života i umjetnika – postaje tajnom same slike.

Nada Pivac se umjetnički razvila do neslučenih mogućnosti likovne recepcije i rafinmana u realizaciji slike, do blistavih likovnih oblikotvornih postignuća. Istančan i racionalan, možda je tome i ponajbolji dokaz upravo njezin crtež. To su, npr., precizno izvedeni prizori izгона iz Edena, naočigled posramljenog Adama – Adam /70./ i Evine raskoši – Eva /69./, kao neodoljivosti Božjih darova i izazova Čovjekove Žene. To se jednako odnosi na *Portret Madone sa Djetetom* /53./ te *Portret Azre Begić* /7. I, tuš/ i *Portret Azre Begić* /8. II, tuš/.

Trebalo bi razumjeti, kako je taj znak, ustvari prvi i osnovni uvjet u kojem je opstajao život! Živi kontekst! Do današnjeg dana. Jednako vidimo crteže *Por-*

tret djevojke /47./ i *Portret Damjane Baškot* /48./ ili *Portret Vere Volf* /50./.

Crteži Nade Pivac na neusporediv način govore o njezinom sjajnom talentu i velikom pregnuću osobnog izgrađivanja, o njezinom oplemenjujućem radu u kojem ne samo slika bitno za kompoziciju, krajolik, portret i sliku, već i predmetima udahnuje svoju dušu kojom oni počinju sasvim nov život u slici: *Cvijeće u vazi* /pero tuš, 49./, *Čaša* /vernismou, 56./, *Šalica* /vernismou, 57./, *Konj* /vernismou, 36./.

***

U tekstu *Za Nadu Pivac u zemlji onostranskoj*, njezinom biću i radu uvijek odana Azra Begić zapisat će na kraju: *Sa svoga mjesta u svemiru Nada Pivac mogla je obuhvatiti sve prostranstvo neba i širinu morske pučine, malo i veliko, čvrsto i meko, svjetlo i sjenu, čudo prirode /žive i "mrtve"/ i ljudskog lika, magiju predmeta – i da sve to skupa transponira u umjetnost – u slavu Stvoritelja i Gospodara svijetova.*

Nada Pivac je u cijelosti svoja, a svemu data i posvećena. Njezina slika *Posljednja večera* krajnje originalnim viđenjem svjedoči o karakterističnom trenutku Kristovoga poslanja i puta. Apostoli nisu iza stola koji im omogućava dostojanstven i živ razgovor o iskrslom trenutku. Nada Pivac ih organizira kao u puno elemenata izgubljene nepravilno grupirane i smušene, ljude zbunjene nastalom situacijom u trenutku kada ostajući bez učitelja Krista – ostaju bez atributa njegovih sljedbenika – a s njegovom žrtvom na plećima.

Upravo na način na koji je shvatila Kristovo davanje čovječanstvu i njegovo žrtvovanje za sve ljude, Nada Pivac se visoko etično i bez ostataka davala kao profesor večernjeg akta radeći na Likovnoj akademiji u Sarajevu, o čemu svjedoči i izjava njezine studentice Biljane Gavranović.

***

Nada Pivac je, intenzivnim i *samotničkim radom* kako bi rekao prof. Ante Kajnić, sistematski razvijala anali-

tički i kreativni način mišljenja u likovnoj umjetnosti, a njezin student, ugledni umjetnik Edin Numankadić će prilikom otvaranja njezine izložbe reći: */.../ Kad se jednom slegnu dnevne traumatičnosti često neestetskih razloga i motiva u suvremenoj umjetnosti BiH, vjerujem da će ovo slikarstvo uz djela Romana Petrovića, Mice Todorovića, Behaudina Selmanovića, Karla Mijića – govoriti i svjedočiti o visokoj profesionalnosti i etičnosti ljudi koji su često bili u sjeni velikih likovnih događaja. Uvjerem sam da se u ovim djelima krije kontinuitet jedne druge linije koja predstavlja fascinantno svjedočanstvo likovne kulture našeg vremena.* Napomenimo, da ovakvu ocjenu Ede Numankadića podržava i teorija *Analitičke linije moderne umjetnosti* koju ispisuje Filiberto Mena.

I, doista, samo je Nada Pivac u produbljenom kontaktu s modelom mogla praviti tako produhovljene portrete kakvi su *Portret Marka Karamatića*, *Portret Slavka Marojevića*, *Portret Nenada Ugljena*, *Portret Alberta Alkalaja*, *Portret Sathya Sai Babe*, itd., ili izbalansirati mase u krajliku čuvajući akcente estetskog bića slike, ne povodeći se za trendovima već za osobnim viđenjem, nadilazeći impresionizam i ideološke koncepte u okruženju u kojem je radila.

***

KRATKA BIOGRAFIJA SLIKARICE NADE PIVAC

***

Nada Pivac, rođena 11. siječnja, 1926. godine u Čapljini. Osnovnu školu završila u Čapljini, a srednju školu u Metkoviću. Maturirala u Osijeku. Diplomirala na Likovnoj akademiji u Beogradu 1953. godine u klasi profesora Nedeljka Gvozdenovića.

Na Likovnoj akademiji u Beogradu završila i poslijediplomski studij. Pet mjeseci je provela na specijalizaciji u Italiji.

Sudjelovala u osnivanju Akademije likovnih umjetnosti u Sarajevu, na kojoj je i predavala od 1970. do 1991. godine.

Od 1995. do 2001. godine predaje na Akademiji likovnih umjetnosti Široki Brijeg.

Bila je članicom Udruženja likovnih umjetnika Hrvatske i Udruženja likovnih umjetnika Bosne i Hercegovine.

Dobila je više značajnih nagrada za svoj rad. Imala je veći broj samostalnih izložbi i jošveći broj sudjelovanja na skupnim izložbama. Djela joj se nalaze u većem broju muzeja i umjetničkih galerija.

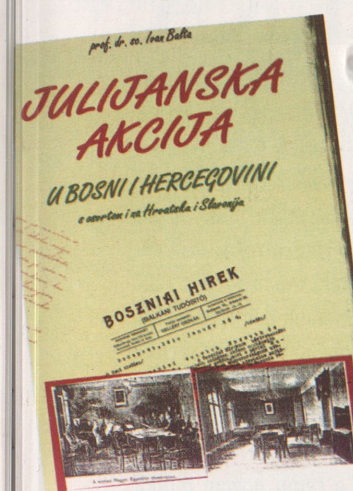
Umrula u Sarajevu, 2008. godine.

***

Konačno, treba reći, kako Umjetnička galerija Kristian Kreković odnosno Franjevački samostan u Tuzli te HKD Napredak Tuzla svojim radom, posjetiteljima pružaju uistinu posebne prilike za susret s umjetnošću koja nadilazi sve prosječnosti i svojim smislom uznosi do duhovnosti i ljepote.

a. k.

Na Filozofskom fakultetu u Tuzli upriličena promocija knjige „Julijanska akcija u Bosni i Hercegovini“ povjesničara prof. dr. Ivana Balte.

„Julijanska akcija u Bosni i Hercegovini“ povjesničara prof. dr. Ivana Balte. Na promociji su govorili prof. dr. sc. Pavo Živković s Filozofskog fakulteta u Osijeku, mr. sc. Nikola Čiča dopredsjednik HKD Napredak Tuzla, prof. povijesti Safija Kešetović i sam autor. Ova knjiga nastavak je prve knjige koja nosi naziv „Julijanska akcija u Hrvatskoj i Slavoniji“, a prožeta je arhivskim dokumentima koji su prvi put korišteni iz budimpeštanskog arhiva. Julijanska akcija je pokušaj da se u krajevima

Obilje dragocjenih dokumenata prvi put ponuđeni u cijelosti

Na Filozofskom fakultetu u Tuzli, a u organizaciji Odsjeka za historiju FF Univerziteta u Tuzli i HKD Napredak Glavna podružnica Tuzla krajem ožujka je upriličena promocija knjige „Julijanska akcija u Bosni i Hercegovini“ povjesničara prof. dr. Ivana Balte. Na promociji su govorili prof. dr. sc. Pavo Živković s Filozofskog fakulteta u Osijeku, mr. sc. Nikola Čiča dopredsjednik HKD Napredak Tuzla, prof. povijesti Safija Kešetović i sam autor. Ova knjiga nastavak je prve knjige koja nosi naziv „Julijanska akcija u Hrvatskoj i Slavoniji“, a prožeta je arhivskim dokumentima koji su prvi put korišteni iz budimpeštanskog arhiva. Julijanska akcija je pokušaj da se u krajevima

Julijanska akcija je oprečna u stavovima, mišljenju i razmišljanjima hrvatskih, bosanskih i mađarskih znanstvenika

gdje žive Mađari obnovi kulturna djelatnost mađarskog naroda. Ipak proces Mađarizacije u BiH nije bio tako sveobuhvatan kao u Hrvatskoj i Slavoniji. Ona u BiH nije postigla ni konačni cilj, posebice zbog propasti Austro-Ugarske monarhije, te nije niti ostavila dublje korijene u društvu u BiH. „Julijanska akcija je dobila ime po svetom Julijanu koji je zaštitnik putnika, onih koji su davno emigrirali iz svoje matične zemlje. Julijanska akcija je oprečna u stavovima, mišljenju i razmišljanjima hrvatskih, bosanskih i mađarskih znanstvenika“, rekao je za naš list Ivan Balta, autor knjige. Kako nam je pojasnio, mađarski znanstvenici se vode tezom da je Julijanska akcija sasvim normalan tijek tadašnjih događanja i bila je potrebna radi očuvanja kontinuiteta mađarske nacionalne manjine u drugim zemljama. Međutim bosanski i hrvatski znanstvenici se djelomice slažu s tom konstatacijom, jer je Julijanska akcija je u jednom trenutku prešla u političku stvar i dobila dimenziju pomađarivanja slavenskog stanovništva u drugim zemljama. Ova knjiga je ujedno i značajan udžbenik i priručnik za studente. „Ova tema je vrlo aktualna i

lijanska akcija imala je legitimni plan koji je donijela Ugarska Vlada 1904. godine za Hrvatsku i Slavoniju i 1908. za BiH. Bio je to plan da se mađariziraju i drugi krajevi kroz vremensko razdoblje od 40 godina. Za nesreću Mađara, a za sreću drugih naroda nije se računalo na I. svjetski rat koji je nasilno prekinuo mađarizaciju. Za ovo djelo korišteni su izvori različite provenijencije. „Znanstvenik mora biti na stanovištu da samo jedan izvor nije dovoljan i da se zahtijeva paralelan pristup i s jedne i s druge strane. Ja sam koristio obilje materijala. Prvi puta sam pronašao dosta materijala, a posebno je značajan materijal „Bosanske vijesti“. Od 1908. pa do 1918. godine Mađarska Vlada je htjela pod svoj utjecaj povratiti BiH u okrilje davne imperije Arpadovića smatrajući da je BiH uvijek pripadala tamo, a ne Austriji. Ona je koristila i arhivske i policijske dokumente koje su agenti svaki dan slali u Ugarsku. Naravno da tu ima i dosta toga što nije bilo za arhivske dokumente, ali to je na znanstveniku da odredi što je važno, a što ne“, rekao je autor Balta. Dokument „Bosanske vijesti“ su dragocjen dokument koje autor nudi u cijelosti prvi put. Go-

vore o gradnji željeznica, cesta, odnosima nacionalnih struktura stanovništva, o vjerskoj politici u BiH. Autor je ovaj dokument pronašao sasvim slučajno preko svoje kolegice koja taj dokument nije našla u mađarskom državnom arhivu, nego u jednoj nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici u Budimpešti.

Svoj osvrt na knjigu „Julijanska akcija u BiH“ dao je i mr. sc. Nikola Čiča, profesor povijesti i dopredsjednik HKD Napredak Tuzla. On je rekao da smo svjedoci vremena u kojemu se vrlo malo pozornosti posvećuje pisanoj riječi, te da je sve više i u povijesnim djelima prisutna publicistika. „Bez znanstvenog utemeljenja nije lako tiskati štivo ovakve vrijednosti. Ova knjiga zorno svjedoči o trenutku i ocrtava problematiku življenja svih naroda u BiH kako u prošlosti tako i danas“, rekao je Čiča. On se posebice osvrće na onaj dio poglavlja posvećen BiH u njenom vremenu od okupacije do kraja I. svjetskog rata obuhvaćajući sve aspekte političkog, kulturnog i gospodarskog razvitka u ovoj zemlji. „Djelo profesora Balte je izuzetno važno za shvaćanje problema Mađarizacije BiH, jer u BiH ima veoma malo djela koja su se studiozije bavila ovom problematikom. Autor kroz cijelo djelo daje veliki broj izvora, posebice mađarskih koji daje sasvim novi pogled spram problema Ugarske spram BiH i formiranjem njene politike prema BiH“, naglasio je profesor Čiča.

Akademik Andras Bognara kazao je o njegovoj knjizi da je riječ o prvoj detaljnoj studiji koja je temeljito, na odgovarajućoj literaturi i izvorima razglabila problematiku tzv. „Julijanske akcije“. Navodi da posebnu vrijednost radu daje činjenica da su gotovo ravnomjerno korišteni mađarski i hrvatski izvori, koji su istodobno i odgovarajuće kritički vrednovani. O veoma uspješnom radu profesora Balte, na promociji njegove knjige govorio je prof. dr. Pavo Živković. „Prof. Balta rođen je 1953. u slavonskom mjestu Zdenci kod Oraovice. Poslije mature diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru studij povijesti i filozofije. Bio je član Znanstveno-nastavnog vijeća Filozofskog fakulteta u Zadru i član Skupštine u Splitu. Završio je Dopunski studij društvenih znanosti na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. Studirao je Metodiku nastave povijesti na poslijediplomskom studiju Filozofskoga fakulteta Univerze u Ljubljani, a na studiju u Budimpešti stekao akademsko zvanje kiš doktora (kiss doctor). Završio je poslijediplomski studij Pomoćnih povijesnih znanosti (latinska paleografija, srednjovjekovni latinitet, diplomatika i heraldika). Dobio je odobrenje izvođenja nastave latinskoga jezika. Na Filozofskom fakultet u Zadru magistrirao je iz Pomoćnih povijesnih znanosti te doktorirao iz Hrvatske nacionalne povijesti novog vijeka“, rekao je o profesoru Balti njegov prijatelj prof. dr. Pavo Živković.

M. N.

Crtice iz povijesti HKD „Napredak“ Tuzla

ZLATNO DOBA NAPRETKA

Kako smo već naznačili, do određenog zastoja u radu *Napretka* u Tuzli došlo je tijekom Prvog svjetskog rata. Na početku rata do 1915. godine predsjednik je bio Dr. Viktor Jankijević, a Ivo Čurić, dopredsjednik. Od 1915. godine pa sve do kraja rata predsjednik je bio Antun Kobačić, a dopredsjednik Đuro Topolnik. Mada su bile ratne prilike, prema *Naprekovim* godišnjacima u to vrijeme *Napredak* je imao preko 180 članova.

Međutim, kako je Bosna i Hercegovina postala područje neposrednih ratnih djelovanja rad podružnice *Napretka* u Tuzli sve je više slabio, pa su se po gradu proširile vijesti »da će se *Napredak* fuzionirati sa srpskim društvom *Prosvjetom*«. Da bi demantirali te vijesti, nekolicina Hrvata okupila se odmah po završetku rata 9.

družnice *Napretka* u Tuzli od 23. svibnja 1923. odlučeno da se ženska podružnica ujedini s muškom te da se na Glavnoj skupštini izabere samo jedan odbor, tako da bi tada društvo nosilo naziv »Podružnica hrvatskog kulturnog društva *Napredak* u Tuzli«. U svom djelovanju obje podružnice su često pravile zajedničke zabave, naročito nakon izgradnje *Hrvatskog doma*.

Poratne prilike stavile su *Napredak* u Tuzli pred velika iskušenja. Promjenom društveno-političkih okolnosti *Napredak* se trebao prilagoditi novonastaloj situaciji. Velik broj đaka je ratom prekinuo studije te počeo tražiti prigodu da nadoknadi izgubljeno vrijeme. Zbog toga su bili zavedeni ratni tečajevi koji su nailazili na velik odziv. Zbog ugrožene egzistencije trebalo je velik broj

Breškama »u danima, kada se s svih strana čuju glasi i pozivi za ukinuće konfesionalnih škola u koje se gleda najkritičnijim pogledima, ne bi li se otkrile kakve negativne strane. U ovim je danima neprocjenjiv obzir od strane *Napretka* jer ulijeva oduševljenje i daje snagu i utjehu da ipak ima ljudi kojima leži na srcu dobro sestara i njihovih škola«. Osim potpore za školu u Breškama *Napredak* je s 5.000 tadašnjih dinara pomogao i otvaranje domaćinske škole u Dubravama te je novčano podupirao i neke učenice slabijeg materijalnog stanja.

Napredak je također krenuo u podupiranje hrvatskih kulturnih, pjevačkih i ostalih društava, kako novčano tako i organizacijski o čemu govore mnogi dokumenti i zahvale tih društava koji su pohanjeni u Državnom arhivu u fondu *Napretka* u Sarajevu.

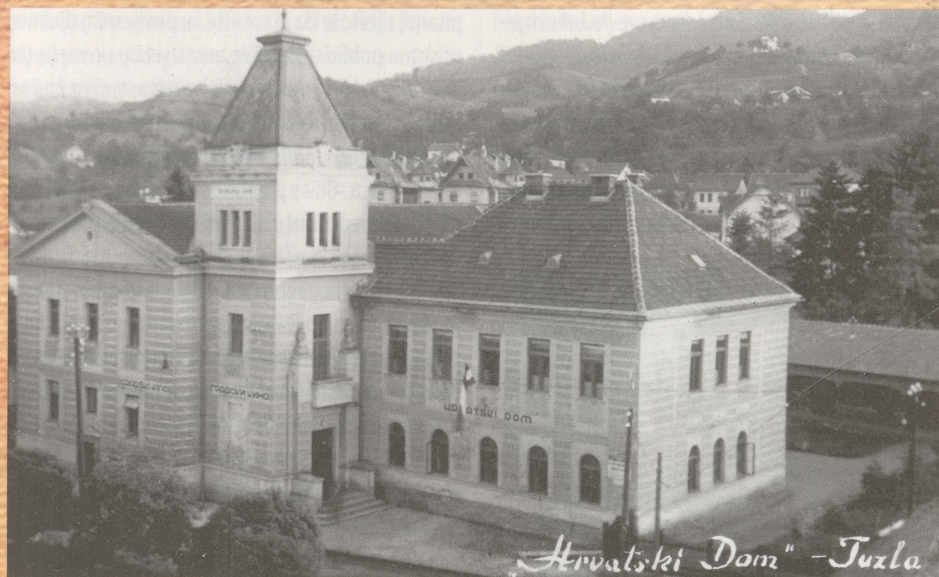
Jedan od najvećih projekata u kojima je *Napredak* sudjelovao bio je pomoć u osnivanju i podizanju *Hrvatskog doma*, koji je trebao postati žarištem hrvatskog okupljanja.

Društvo *Hrvatski dom* u Tuzli osnovano je 1911, a glavni osnivači bili su dr. Ivo Pilar i dr. Viktor Jankijević. Međutim, novosnovano društvo nije imalo svoje prostore u kojima bi se okupljalo nego su korišteni prostori drugih društava.

Želeći da jednom za svagda riješe pitanje smještaja pod istim krovom svih Hrvatskih društva, Hrvati grada Tuzle su se 1922. odlučili na težak i mučan korak: da uz pomoć rodoljubnih patriota sagrađe *Hrvatski dom* – dom svim hrvatskim institucijama u Tuzli. U svezi s time oni su se obratili *Napretku* u Tuzli kao i njegovoj Središnjici za pomoć.

Naime, na ovaj veliki korak su se odlučili kada je Hrvatsko pjevačko društvo *Majevica* zbog političkih odnosa toga vremena deložirano iz svojih prostorija. Iako su taj korak Vlade osuđivali svi građani Tuzle, a pogotovo Hrvati, on je ipak bio sproveden.

U zanosu koji je tada vladao inicijalna sredstva su vrlo brzo skupljena. Jedan od glavnih pokretača bio je *Napredak* sa svojim predsjednikom Antom Barišćem i dopredsjednicom Ljubicom Horvat, koji je od svojih članova prikupio veliku svotu potrebitu za kupnju objekta. Tako da je već 1925. godine ta je zamisao provedena u djelo, te je u najljepšem dijelu Tuzle, dvadesetak metara od gla-

"Hrvatski Dom" - Tuzla

ožujka 1919. i izabrala privremeni odbor. Glavna skupština se nije mogla održati jer je zbog širenja zaraznih bolesti tadašnja Okružna vlast je zabranila svako okupljanje, ali to nije spriječilo članove *Napretka* da izaberu novo rukovodstvo Društva. U privremeni odbor su izabrani: fra Anđeo Anđelović, župnik, kao predsjednik i Ivan Migić, školski upravitelj, dopredsjednik.

Zanimljivo je da je u Tuzli osnovana još jedna podružnica *Napretka*. Naime, potreba za okupljanjem radničke i činovničke klase u Tuzli iskazala se u tome što je 26. kolovoza 1920. osnovana još jedna podružnica *Napretka*, i to u Kreki. Za prvog predsjednika te podružnice izabran je Anto Odić, a za tajnika Fran Kušec. Već pri osnutku ta je podružnica imala oko 60 članova i 4 utemeljitelja, od kojih je za osnatak najviše položio Ivan Groznik: 400 dinara. Ova druga podružnica *Napretka* u Tuzli je do svog ukinuća 1949. godine, također imala bogatu djelatnost rada (o kojoj ćemo govoriti u narednim člancima), i u svom radu je imala niz zajedničkih manifestacija sa podružnicom u Tuzli.

Također, treba spomenuti i da je 26. rujna 1920. osnovana i Gospojinska (ženska) podružnica *Napretka* u Tuzli. Za prvu predsjednicu izabrana je Katarina Tadić, trgovkinja po zanimanju, za tajnicu je izabrana Anka Martić, a za blagajnicu Ljubica Horvat. Međutim, djelovanje ženske podružnice nije bilo dugotrajno jer uslijed preklapanja djelovanja nije bilo u mogućnosti da se iskažu pojedini ogranci, pa je na sjednici po-

→ vne ulice, od Čazim-bega Gradašćevića (tj. od njegove supruge Šahzije hanume Gradašćević) kupljena kuća za 207.500 dinara (donaciju od 10.000 dinara dala je Središnjica), a kupili su je odbornici Zvonko Lukendić i Ante Tadić. Nedugo poslije 1929. godine, zbog sve veće potrebe Društva koja su tu djelovala i širenja njihovih aktivnosti, zgrada je uređena i proširena (dograđena je dvorana), na što je potrošeno oko 300.000 dinara koji su uzajmljeni od Hipotekarne banke. No, uslijed novčane i gospodarske krize, kao i protuhrvatske politike, radovi su se otegli, članstvo je opalo, a priređivanje zabava, koje su bile jedan od važnijih izvora prihoda, bilo je zabranjeno. Dugovi su sve više rasli naročito prema Hipotekarnoj banci. U spašavanje doma uključili su se svi Hrvati Tuzle, a posebice *Napredak*. Akciju je vodio Aleksandar Precca, predsjednik *Napretka*: sazivaju se sjela, sastanci, i počinje se buditi svijest kod Hrvata o općem dobru. Središnjica također reagira te dotira svu članarinu i prihode sa zabava u zadnje dvije godine. Na taj način zajedničkim predanim radom svih Hrvata uspio se vratiti dug banci, a ostatak je iskorišten za obnovu Doma.

Iako je *Napredak* u svom dotadašnjem djelovanju ostao samo u granicama podupiranja đaka i šegrtu, a kako su poratne prilike zahtijevale i rad na prosvjećivanju sela, posebice zbog velike nepismenosti, prepoznajući taj gorući problem tuzlanski *Napredak* je u svoj program uvrstio organiziranje i podupiranje analfabetskih tečajeva. Naime, kako u Središnjici tako i u tuzlanskom *Napretku* smatrali su da je zbog nepovoljnih društvenih okolnosti 30-tih godina XX. stoljeća bila izuzetno potrebno raditi na prosvjećivanju najsiromašnijih slojeva hrvatskog puka. Seljački svijet kao najbrojniji i najzdraviji dio naroda valjalo je osposobiti da putem prosvjete kroči prema napretku i sretnoj budućnosti. U prvih dvadesetak godina svoga postojanja *Napredak* se nije mogao suočiti s ovim problemom jer je stvarao inteligenciju. Sada je *Napredak* odlučio poraditi na pobijanju nepismenosti i udaranju temelja daljnjem prosvjetnom radu. Već 7. siječnja 1930. u maloj dvorani *Hrvatskog doma* u Tuzli organizirana je brojno posjećena prosvjetna konferencija, sazvana zbog organiziranja akcije protiv nepismenosti. Konferenciju je otvorio Aleksandar Precca, predsjednik *Naprekove* podružnice u Tuzli, a zatim je predavanje održao pročelnik *Naprekovog* Odjela za pobijanje nepismenosti dr. Ante Martinović. Na tom skupu je predstavljen način rada i određene su župe na kojima će se vršiti opismenjivanje: Tuzla, Breške, Lukavac i Moračani. Izabran je Akcioni odbor na čelu s Jurom Begićem, koji je imao izvještavati o napretku tečaja te odabrani prosvjetari i nadzornici koji će vršiti poduku i nadgledati rad. Na tom sastanku također je donesena odluka da se prosvjetni rad u što skorijoj budućnosti proširi i na ostala sela i zaseoke gdje ima hrvatskog pučanstva. Odmah su organizirani razni analfabetski tečajevi koje je po- hađao velik broj sudionika. Već u veljači 1931. organiziran je drugi sastanak prosvjetara i nadzornika, na kojem su sumirani rezultati. Sastanku je nazočilo oko 800 seljaka koji su već završili tečaj. Tu su se čule i pritužbe da mnogi seljaci zaziru od ovih tečaja, osobito stariji, dok se mlađi veoma rado odazivaju. Na sastanku je naznačeno da u tome projektu treba ustrajati jer seljak ima pravo na život dostojan čovjeka, a taj će se osigurati samo putem prosvjete, učeći na prvom mjestu čitati i pisati. Na prosvjetnom sastanku 14. travnja 1931. rečeno je da ima sve više polaznika prosvjetnog tečaja i da u tom trenutku ima oko 600 polaznika većinom školske dobi. Ti su se tečajevi nastavili skoro do konca desetljeća, a u opismenjivanju seljačkog stanovništva polučili su velike rezultate.

Nikola Čiča

Pretne i blagoslovljene uskrsne blagdane te obilje mira i blagoslova!

HKD "Napredak" Središnja uprava Sarajevo
Prof. dr. Franjo Topić

*Tko vjeruje u Uskrs nikada ne gubi snagu nade!
Blagoslov uskrslog Krista i sve najljepše u prigodi uskrsnih blagdana!*

HKD "Napredak" Glavna podružnica Tuzla
Prof. dr. Miroslav Petrović

Svojim čitateljima, donatorima, suradnicima i prijateljima želimo sretan Uskrs!

Uredništvo lista
Hrvatski Glasnik

Prilika za veći angažman žene u društveno političkom životu

UTEMELJENA ZAJEDNICA ŽENA HDZ BiH "KRALJICA KATARINA KOSAČA" TUZLA

Potaknuta Potrebom poštivanja ljudskih prava žena, ukidanju svih oblika diskriminacije žena, kreiranju institucionalnih mehanizama za poboljšanje položaja i zaštite interesa žena i slično, utemeljena je 4. srpnja 2008. godine Zajednica žena HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača" sa sjedištem u Mostaru, koja djeluje kao zasebna organizacijska zajednica u sastavu HDZ BiH. Nakon što je općinska organizacija formirana u Tuzli, planirano je da Zajednica bude utemeljena i u Živinicama i Srebreniku, a potom da se pristupi utemeljenju županijske organizacije. Kao temeljni cilj djelovanja Zajednice žena HDZ BiH bit će humanitarna aktivnost i pomaganje obiteljima s više djece, aktivno sudjelovanje u borbi protiv raznih bolesti, a posebno onih koje su karakteristične za žene i djecu, te sudjelovanje u svim aktivnostima koje će biti na dobrobit kako hrvatskog, tako i svih drugih naroda i građana BiH.

Utemeljiteljska Skupština Općinskog odbora Zajednice žena HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača" iz Tuzle održana je u petak 27. ožujka u prostorima Katoličkog školskog centra "Sveti Franjo" Tuzla. "Hrvatska žena

Petrović, Ljubica Krešić, Ružica Tomić, Luca Pavlović i Sanja Tomić. Po završetku rada Skupštine, održana je konstituirajuća sjednica na kojoj je za predsjednicu OO Zajednice žena HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača"

naših obitelji. Znamo da je moralna recesija utjecala na to da je na neki način naša obitelj zanemarena. Promoviranjem te naše osnovne obveze, mislim da će se postići prava svrha našeg djelovanja, a također i u dijelu pomaganja osoba s posebnim potrebama. Sve aktivnosti Zajednice žena su te koje čine suvremeno i sva druga društva, a ja svakako sebe vidim u tome", kazala je Mijatović. Ističe kako je BH društvo "opterećeno" muškim likovima te organiziranje žena unutar Zajednice HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača", smatra kao šansu za žene koje misle da mogu, umiju i žele da sudjelovanjem u politici doprinesu određenim segmentima društva te da budu dio tima koji gleda u budućnost. Izrazila je radost zbog broja žena koje su se odazvale i doprinijele da se utemelji OO Zajednice žena HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača" iz Tuzle i pozvala sve druge žene koje smatraju da svojim sudjelovanjem i radom mogu doprinijeti u promoviranju i realizaciji aktivnosti za koje su se članice općinske organizacije opredijelile, da budu dio tog tima. Jedini uvjet je kako je dodala da budu članice HDZ BiH. Članica tuzlanske općinske organizacije Jadranka Pavlić smatra da je krajnje vrijeme da žena počne prihvaćati svoju ulogu u politici. "Bilo je krajnje vrijeme da se organizira Zajednica žena i da žena počne prihvaćati svoju ulogu u politici kako bi se mogla zalagati za interese svih žena, ali i dobiti cjelokupne zajednice", kazala je Pavlić.

A. S. Č.

Predsjedništvo tuzlanske organizacije

konačno bi mogla zauzeti aktivnije pozicije u društveno političkom životu" - riječi su to koje su se više puta čule tijekom utemeljiteljske Skupštine.

Nakon izbora radnog predsjedništva i radnih tijela, usvojen je Poslovnik o radu te nazočne upoznate s Pravilnikom zajednice žena i statutarnim odredbama koje se odnose na ustroj OO Zajednice žena HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača" iz Tuzle. Izabran je i Općinski odbor u koji su ušle: Jasminka Mijatović, Slavica Marković, Jadranka Pavlić, Ankica Divković, Suzana

Tuzla, izabrana Jasminka Mijatović. Dopredsjednice su Slavica Marković i Sanja Tomić, tajnik Suzana Petrović, a rizničarka Ankica Divković.

Predsjednica Jasminka Mijatović ističe da ju je u Zajednicu žena HDZ BiH "Kraljica Katarina Kosača" privuklo prije svega to što je ovo prilika da se kroz Zajednicu bavi humanim radom te doprinosi aktivnijem uključenju žena u politiku. "Prije svega to je humanitarni rad i borba za prava žena u društvu, borba protiv diskriminacije u društvu, ali i za bolje organiziranje

*Pretan i blagoslovljen
Uskrs!*

HDZ
Bosne i Hercegovine

**ŽO HDZ BiH SOLI
OO TUZLA, BANOVICI, DRIJENČA
GRADACAC, LUKAVAC, SREBRENİK, ŽIVINICE**

Plaćeni oglas

PROMOCIJA KNJIŽEVNE ZAKLADE „FRA GRGO MARTIĆ“ I KNJIGA NAGRAĐENIH ISTOIMENOM NAGRADOM

U srijedu, 18. ožujka u Katoličkom školskom centru „Sveti Franjo“ Tuzla održana je promocija Književne zaklade „Fra Grgo Martić“ i knjiga nagrađenih istoimenom nagradom. Radi se o pet nagrađenih knjiga: *Pisma iz uzaludnosti* Suzane Lovrić, *I dođe mjesec maj* Ive Krešića, *Katarza* Zlatka Lukića, *Čuvari vremena* Stjepana Zelenike i *Desni mozak* Aide Herceg.

Govoreći o počecima osnivanja Zaklade, predsjednik Upravnog odbora Anto Stanić je kazao da je zakladu u rujnu 2006. godine osnovao Svetlan Stanić, poduzetnik iz Kreševa. Napomenuo je da je cilj osnivanja Zaklade poticanje književnog stvarateljstva te pobolj-

natječaj raspisan u prosincu 2008. godine, odziv će biti daleko veći. Da bi sudjelovali na natječaju, autori moraju ispunjavati i nekoliko uvjeta: moraju biti državljani BiH, a rad ne smije biti ranije objavljen te mora biti napisan na jeziku jednog od naroda BiH. O

Gospodin Stjepan Zelenika čita ulomke iz nagrađene knjige

šanje materijalnog položaja književnih stvaratelja. Pomoć se kako je rečeno odvija na različite načine, putem književnog natječaja koji se raspisuje u pet kategorija: za najbolju zbirku poezije, za najbolju knjigu proze, najbolju zbirku poezije autora koji do sada nisu objavili knjigu poezije, za najbolju knjigu proze autora koji do sada nisu objavili knjigu proze te za kraći književni rad ili književnu studiju inspiriranu likom i djelom fra Grga Martića. Nagrade se isključivo dodjeljuju za dosad neobjavljena djela a u kategoriji 3. i 4. pravo sudjelovanja imaju književnici do 35 godina starosti. Drugi vid pomoći književnosti, književnoj riječi i ljudima koji vole književnost jest dodjela jedne stipendije studentima završne godine književnosti. Ta se nagrada odnosi isključivo na studente s područja Kiseljaka, Kreševa i Fojnice dok književni natječaj obuhvaća cijeli prostor BiH. Tajnik Zaklade Milo Jukić je najavio vrlo moguće proširenje dosadašnjih aktivnosti u smislu povećanja broja kategorija te vrlo izvjesno proširenje na susjedne zemlje. Prema njegovim riječima, na prošlogodišnji natječaj bilo je prijavljeno 87 djela, a sudeći prema do sada pristiglim prijavama na

nagrađenim djelima na promociji je govorio član UO i žirija Amir Brka, a bio je i Stjepan Zelenika, jedan od dobitnika nagrade „Fra Grgo Martić“. Njegova knjiga *Čuvari vremena* pobijedila je u petoj kategoriji u kojoj se vrši izbor književnog rada inspiriranog likom i djelom fra Grga Martića. „Cilj ove knjige je očuvanje legendi i priča o fra Grgi koje su obični ljudi svojevremeno zapisivali. Od tih zapisa nažalost do danas ništa nije ostalo sačuvano. Nakana mi je bila i da ukažem na vrijednost ostavštine pokojnika na koju oni koji ostaju baš i ne obraćaju veliku pažnju“, kazao je autor Zelenika. Knjiga *Čuvari vremena* predstavlja ambijentalnu prozu koja pred očima čitatelja stvara nisku brzo prolaznih filmskih slika o vremenu koje i nije bilo tako davno, ali se danas čini kao da nikada nije ni postojalo. Knjiga je pisana uz uporabu starih i zaboravljenih izraza, što kako je rečeno na promociji, predstavlja njezinu posebnu vrijednost.

Tijekom promocije čitani su stihovi i ulomci iz nagrađenih djela a promociju je uvećao i zbor „Prijatelji KŠC Sv. Franjo“ pod ravnanjem prof. Evice Cerić.

A. S. Č.

GLOBALIZACIJSKE JEZIČNE STRANPUTICE

Najnovija situacija u kod nas bjelodano pokazuje da govornici hrvatskoga sve manje mare za svoj standardni jezik, prema njemu postaju ravnodušni i nisu ga voljni sustavno učiti (a svaki se standardni jezik mora učiti). To posebno vrijedi za mlađu populaciju. Okreću se prema svemu što je lakše, a lakše je pokupiti nekoliko desetaka fraza i izraza poglavito iz američkoga razgovornog jezika te tako steći dojam "povezanosti sa svijetom". Naravno, ljubav prema sveprisutnome engleskom ne uključuje i stvarno učenje engleskog jezika, nego se najčešće završava korištenjem fraza/postapalica pokupljenih iz filmova, spotova, raznih glazbenih žanrova i sl. Još je žalostnije što nas s televizije, interneta, tiskanih i drugih medija bombardiraju takvim izrazima u svim kombinacijama ("i kad treba i kad ne treba").

Dobrano se ruši priroda hrvatskoga (ali i svih "malih" jezika) po diktatu (sve)moćnoga marketinga (stranoga i domaćega, koji ionako trči za stranim).

Tako su npr. donedavno festivali, društveni događaji i razne manifestacije imale hrvatska imena, dok od rata sve vrvi od "vrlo uglednih" happeninga kao što su *Sarajevo Film Festival*, *Pula film Festival*, *Zagrebfilm Festival* (da, upravo ovako, napisano kao jedna kobasica!). I ostale smotre imaju istu konstrukciju: *Bring Music Festival*, *Rovinj World Music Festival*, *Auto Show*, *Croatia Boat Show*. Ne zaostaje u povodljivosti ni *Mostar Sevdah Reunion*. Nije to zbog stranaca (čak što više, Europska Unija, koju toliko priželjkujemo, zapravo se protivi *melting potu*, daje velike novce na očuvanje manjih jezika i kultura), posrijedi je naša povodljivost za svim što je strano, i to naravno uz dobru dozu pomodnosti. Dobar su primjer naših naziva manifestacija *Tuzlansko ljeto*, *Dubrovačke ljetne igre*, *Dani Matice hrvatske*, *Sarajevska zima* (stranci i na njih hrle ako je program kvalitetan!).

Nije tako samo s vlastitim imenima. Brojni su, naime, i kalkovi u svakodnevnom govoru. U primjerima *Album grupe Duran Duran proglašen najgorim ikada*, *Blanka je u Češkoj postavila najbolji rezultat ikada* i *Najbolja turistička sezona ikada* nema engleskih riječi, ali se utjecaj engleskoga ne može previdjeti. Treba biti *najbolji rezultat ikada postignut* ili *četvrti najbolji svih vremena*, album bi mogao biti *najgori od svih njihovih albuma*, turistička sezona bi trebala biti *najbolja koju je Bosna i Hercegovina imala* ili nekako drukčije u duhu hrvatskoga jezika.

Danas je najnormalnija rečenica *Održan je casting za reality show Big brother koji će biti emitiran u prime timeu?* Što je nadalje s "televizijsko dnevnonovinskim" izrazima *televoting*, *mobbing*, *bullying*, *top forma*, *rafting*, *paintball*, *dead line*, *last minute*, *billboard*, *know how*, *been there*...?

Kad je već drugima stalo da očuvamo ono po čemu smo originalni i posebni, potrudimo se onda i mi!

O jeziku i utjecaju globalizacije i većih jezika na nj, ipak, treba razmišljati!

D. Z. ☒ Razmisliti o tome zašto se engleske riječi *waterpolo*, *hockey* i *tramway* u hrvatskom pišu i izgovaraju 'vaterpolo', 'hokej' i 'tramvaj', dok je *show* – 'šou'? Zašto je s jedne strane u hrvatskom 'golman', a s druge 'biznismen', iako je u oba slučaja u izvornoj engleskoj riječi *man* (što se čita kao /men/)?

Literatura: Nives Opačić, *Hrvatski u zagradama*, HSN, Zagreb, 2006.

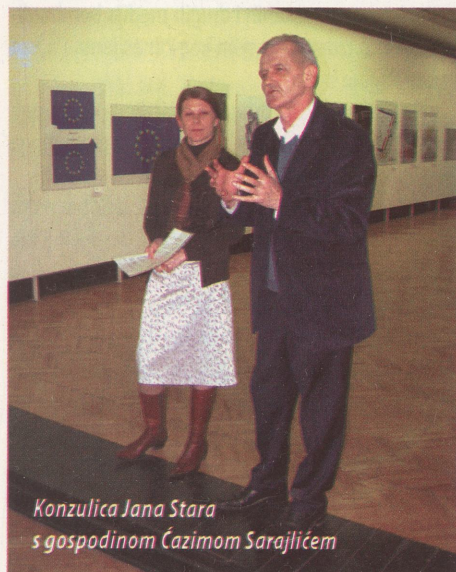
Alen Matošević

„Balkanska percepcija europskog identiteta“ predstavljena u Međunarodnoj galeriji portreta

Pogled mladih na Europu i njezinu budućnost

Izložba plakata „Balkanska percepcija europskog identiteta“ koja je prošlog mjeseca upriličena u Međunarodnoj galeriji portreta Tuzla privukla je brojne posjetitelje. Organizator ove izložbe bilo je Veleposlantvo Češke Republike u BiH. Povezanost Češke je u tome što je ova izložba djelo studenata iz Bosne i Hercegovine, Bugarske, Makedonije, Srbije, Crne Gore i Turske, a koju je iniciralo Češko Vijeće još 2005. go-

Konzulica Jana Stará s gospodinom Čazimom Sarajlićem

dine. Ova izložba predstavlja izričaj studenata o europskom identitetu kroz četrdeset i pet plakata. Konzulica u Češkom veleposlanstvu u BiH Jana Stará govorila je upravo o balkanskoj percepciji europskog identiteta ističući posebice talent studenata likovnih akademija zapadno balkanskih zemalja. „Preko svojih likovnih radova studenti su izrazili svoje shvaćanje europske i njezinog identiteta. Izložbu je pripremio Češko vijeće za vanjske odnose kao rezultat natjecanja koje je bilo organizirano u cilju da se studente ovih zemalja uključe u široko utemeljen dijalog o ujedinjenoj Europi“, pojasnila nam je početak povijesti ove izložbe češka konzulica za kulturu Jana Stará.

Europa nije potpuna bez naroda Jugoistočne Europe

Ova izložba je i odraz europskih kulturnih i društvenih vrijednosti i njezine budućnosti. Preko svojih umjetničkih radova studenti su reagirali na pitanja koja građani Europe postavljaju, a koja se uglavnom odnose na smjer europskih integracija. „Kako je rekao bivši ministar vanjskih poslova, Europa nije potpuna bez naroda Jugoistočne Europe. Kao netko tko podržava članstvo tih zemalja u EU mi vjerujemo da su poruke tih mladih ljudi i njihovo mišljenje od velikog značaja. Prezentacija plakata s temom balkanske percepcije europskog identiteta može stvoriti bolje razumijevanje prema mladim ljudima i njihovim vizijama“, istaknula je češka konzulica u BiH Jana Stará. Posjetitelji ovih izložbi imaju priliku ocijeniti kako su studenti uspjeli riješiti neka od svakodnevnih pitanja. Dizajn plakata potvrđuje visoku razinu bosanskohercegovačkih studenata umjetnika jer su tri od četiri nagrade pripale njima. Plakatima je podržan kreativan pristup europskoj integraciji čiji je srž u razumijevanju i zajedničkom životu.

Veoma je zanimljiv plakat kako Crnogorac gleda u 500 eura kao u neku daleku visinu i razmišlja kako do njih doći. Ipak svi plakati šalju jednu realnu sliku današnjice, a posebice plakat na kojem su izbrisane granice BiH.

Mladi s novim neopterećenim idealima

Ernesa Mešić, pomoćnica načelnika za društvene djelatnosti rekla je da joj je dosta zanimljiv pristup studenata europskim integracijama. „Posebice mi je zanimljiv plakat kako Crnogorac gleda u 500 eura kao u neku daleku visinu i razmišlja kako do njih doći. Ipak svi plakati šalju jednu realnu sliku današnjice, posebice plakat na kojem su izbrisane granice BiH. Osim toga ovi plakati su dosta optimistični. Prema mom mišljenju realno je da mladi na ovakav način razmišljaju. Ovi plakati su generalna poruka svima nama da su mladi naša sjajna budućnost“, kazala nam je Ernesa Mešić. Mnogi posjetitelji su se upravo našli pred plakatima na kojem su izbrisane granice Bosne i Hercegovine. Mladi bi to očito i željeli, ali čini se da te granice nema tko izbrisati. „Europska unije i ne treba granica, ali svejedno treba imati na umu da jedna zemlja koja je u EU upravo „ratuje“ sa susjednom zemljom oko granica. Balkan se očito ne može riješiti nekih ranijih ideala, a mladi ljudi očito imaju nove neopterećene ideale“, rekao nam je jedan od posjetitelja. „Ovaj projekt Če-

sebnim intenzitetom, pak, od trenutka izgradnje osnovne ideje europskog ekonomskog i političkog ujedinjenja. U tom smjeru su mnogo učinili ljudi koji su bili istinski građani svijeta, proživjeli strahote svjetskih ratnih požara i postali svjesni da politika isključivo nacionalnih i državnih interesa ima svoja ograničenja upravo u Europi. Shvatili su da jedino ideje zajedničkog puta, zasnovane na apsolutnoj ravnopravnosti svih europskih naroda i zajedničkih vrijednosti, može Europu odvratiti od nesigurnosti daljnjih užasnih nesreća i održati njenu ekonomsku i političku konkurentnost u svijetu koji se dinamično razvija. Jedan od takvih ljudi bio je češki i austrijski plemić češko – flamansko – grčko-japanskog podrijetla Richard Mikulas Eljiro. Upravo u Češkoj, nacionalno veoma izmiješanoj i konfliktnoj zemlji, izrasla je ideja europskog ujedinjenja, ideja paneuropskog pokreta. On je bio taj koji je predložio osnivanje EU još 20.-ih godina prošlog stoljeća i izravno se bavio mišlju o osnivanju Europske zajednice. Njegova je ideja bila da se Beethovenova Oda radosti usvoji kao neformalna himna europskog jedinstva. Upravo su njegove ideje vezivni materijal stupova na

škog vijeća za vanjske odnose daje mogućnost podrške kreativnog pristupa svakog od nas, te kroz ovaj izričaj studenata i mi možemo dati svoje mišljenje o europskim integracijama i njezinom identitetu. Dobro je poznata činjenica da je pronalaženje zajedničkog razumijevanja srž europskih integracija. U tom smislu metafore predstavljene na ovim plakatima služe za stvaranje novog konteksta u kojem europska debata ima mogućnost doživjeti procvat“, riječi su Jirine Dienstbierove, upraviteljice Češkog vijeća za vanjske odnose.

Iz perspektive veleposlanika Češke u BiH Jirija Kudela

Pitanje o smislu i sadržaju europskog identiteta ljudi u Europi su postavljali i postavljaju stoljećima. S po-

kojima stoji EU. On je shvaćao Europu kao svoj prošireni identitet, kao slobodni, prosperitetni prostor slobodnih ljudi bez obzira na njihovo podrijetlo, ideje ili vjersku pripadnost. Kao kuću u kojoj svatko ima svoje mjesto, ali slobodno i sigurno dijeli sve njene prostorijske. Za takvu Europu se borio zato što je, s njegove točke gledišta, jedino ujedinjeni kontinent mogao u potpunosti izvršiti potencijale europskih naroda. „Zato sam ponosan što je Coudenhove – kalergi bio moj zemljak i zemljak svih Europljana“, zaključio je Češki veleposlanik u BiH Jiri Kudela.

M. N.

Narodno pozorište Tuzla dalo je najveća glumačka imena u regiji

- Narodno pozorište Tuzla uradilo je preko 430 premijera, preko 10 tisuća repriznih izvođenja; kroz Narodno pozorište Tuzla prošlo je preko 100. tisuća gledatelja.
- Značaj ove institucije je i u tome što je ono uvijek bilo otvoreno i za suradnju s ostalim gradovima i regijom.
- Nakon rata je upravo ovo pozorište pružilo ruku kulture drugim pozorištima i pozvalo ih da dođu naš grad.
- Sve je to Narodno pozorište Tuzla u posljednjih 60 godina

Prije točno 60 godina BiH je dobila i prvo Narodno pozorište i to baš u Tuzli. Od tada do danas ova kulturna institucija je nositeljica pozorišne kulture u cijeloj BiH. Milenko Iliktarević, direktor Narodnog pozorišta Tuzla ponosan je što je na čelu institucije koja desetljećima

odradio nekoliko značajnih predstava, te jedan od najvećih jugoslavenskih redatelja Dejan Mijač koji je također ovdje napravio svoju prvu predstavu kao i današnji ministar kulture Srbije Nebojša Bradić koji je radio značajne predstave.

Detalj asa svečane akademije

niže uspjeh za uspjehom. „Narodno pozorište Tuzla od tada do danas je uradilo preko 430 premijera, preko 10 tisuća repriznih izvođenja. Kroz Narodno pozorište Tuzla prošlo je preko 100. tisuća gledatelja. Ogroman je značaj ove institucije. Njegov značaj je i u tome što je ono uvijek bilo otvoreno i za suradnju s ostalim gradovima

Dodijeljeno preko 40 zahvalnica

Povodom ove značajne obljetnice Narodno pozorište Tuzla je upriličilo i svečanu akademiju na kojoj je dodijeljeno preko 40 zahvalnica. Jedna od njih uručena je i grafičkom dizajneru Zdravku Mićanoviću iz Beograda. „Moram priznati da sam jako uzbuđen, prven-

Već 60 godina Narodno pozorište Tuzla piše svoju bogatu povijest, a pred glumcima ove kulturne kuće su sjajni i bogati projekti, koji bi također mogli stvoriti velika imena glumišta kakva ovo pozorište daje svijetu već više od pola stoljeća.

i regijom. Nakon rata je pružilo ruku kulture drugim pozorištima i pozvalo ih, da dođu u naš grad, sve je to Narodno pozorište Tuzla posljednjih 60 godina“, kazao nam je direktor Milenko Iliktarević. Brojni redatelji naše zemlje pa i zemalja regije su počeli svoje karijere upravo u ovom pozorištu. Neki od njih su Gradimir Gojer koji je ovdje radio svoju diplomsku predstavu, Sulejman Kupusović je čak bio i umjetnički direktor i

stveno zato što sam svoja prva iskustva stekao upravo ovdje, s obzirom na to jer sam u pozorištu neke profesionalne stavove formirao i idem putem koji sam započeo upravo ovdje u Tuzli. Također i danas održavam kontakte preko specifičnog izraza vezanog za pozorište, a to je profesionalni plakat. U tom smislu danas funkcioniram“, rekao nam je Mićanović. Te veze za ovu pozorišnu kuću urezane su i nitko ih ne može izbrisati,

naglašava Mićanović. „Mene za Narodno pozorište Tuzla ne veže samo profesionalni angažman, već onaj doživljaj i osjećaj pripadnosti jednom ambijentu, atmosferi, bašti, ovom bifeu, gostima“, kaže Mićanović koji je krajem 80.-ih godina bio veoma čest gost ove kuće. Upravo tada i otkriva plakat koji je za njega jedna značajna forma. Ta veza s plakatima dolazi upravo preko pozorišta. Iako je nastupio jedan prekid, ta veza se ponovno nastavila u jednom novom duhu i svjetlu.

Duboku vezu s NP Tuzla ima i glumac Mirsad Tuka. „Moram priznati da sam dosta više uzbuđen sada kada primam ovo priznanje, nego ikad prije kad sam primao priznanja. U pozorište sam ušao ne preko scene, već preko stolarske radionice. Bio sam jako mlad i zato se rado prisjećam onih ljudi koji su me naučili i prenijeli mi istinsku ljubav prema pozorištu. Zbog toga sam veoma sretan i neizmerno im zahvalan“, ispričao nam je Mirsad Tuka.

Budućnost Narodnog pozorišta Tuzla u mladim ljudima

Budućnost NP Tuzla svakako leži u snazi mladih ljudi kojih je ovdje jako mnogo i koji svakodnevno proizvode neke od najboljih predstava u našoj zemlji. Jedan od njih je i umjetnički direktor NP Tuzla Armin Čatić. „Mladi danas radije posežu za nekim drugim pozivima, rijetko se odlučuju za glumu, ali svejedno smatraju da svi oni trebaju pronaći neki svoj prostor u kulturi. Narodno pozorište Tuzla je uvijek bilo otvoreno za mlade ljude i za mlade glumce što potvrđuje predstava „Let iznad kukavičijeg gnijezda“ u kojoj je sudjelovalo upravo 13 mladih glumaca. Može se napraviti prostor za rad, samo treba gledati optimistično“, kazao nam je Čatić. Budućnost Narodnog pozorišta Tuzla vidi upravo u njegovoj prošlosti. „Ono što je Zoran Radmilović uradio u 25 godina koliko je bio direktor NP Tuzla je ideja. On je 25 godina stvarao nešto što mladom čovjeku daje krila i zato NP Tuzla treba krenuti tim stopama. Budućnost NP Tuzla je otvaranje k svijetu i Europi u koprodukcijama. Govorim o vremenu u narednih deset godina i mislim da će upravo ova kuća biti jedno od vodećih europskih pozorišta“, kazao je Čatić. Za predstavu „Let iznad kukavičijeg gnijezda“ koju je režirala mlada sarajevska redateljica Selma Spahić, a odigrali tuzlanski glumci stigle su brojne pozitivne kritike. Pred ovim glumcima je još nekoliko sjajnih predstava, a uskoro u Narodno pozorište Tuzla dolazi režirati i redatelj svjetskog kalibra Vito Taufer.

M. N.

SEDMI TKT FEST

U Tuzli je u periodu od 26. ožujka do 9. travnja održana teatarska manifestacija „TKT-FEST – Dani akademskog teatra 2009“. Riječ je o tradicionalnoj manifestaciji koja se odvija u povodu 27. ožujka Svjetskog dana teatra na koji Teatar Kabare Tuzla proslavlja svoj rođendan. Ova jedinstvena manifestacija i ove godine okupila je teatre, teatarske umjetnike i studente Akademije kako iz BiH, tako i iz ostalih zemalja regije i šireg europskog prostora.

Na ovogodišnjem festivalu za 15 dana izvedeno je 12 predstava na kojima je radilo preko 120 teatarskih umjetnika iz Beograda, Beča, Zagreba, Ljubljane, Virovitice, Zrenjanina, Banje Luke i Zurich-a. Festival je otvoren 26. ožujka predstavom „Čeif“. Riječ je o predstavi koja je osvojila skoro sve nagrade i priznanja u čitavom regionu autora Mirze Fehimovića u režiji Egona Savina, a u izvođenju Beogradskog dramskog pozorišta iz Beograda. Na samom otvaranju pročitana je i poruka povodom Svjetskog dana teatra, a u nastavku festivala odigrana je predstava „Bog masakra“ u izvedbi Teatra „Rugantino“ iz Zagreba. S predstavom „Gost“ nastupilo je kazalište „Kristalna kocka vedrine“ iz Siska, a odigrana je i predstava za djecu i odrasle „Mali princ“ Teatar Kabarea Tuzla. Kazalište „Dantes“ iz Zurich-a tuzlanskoj publici se predstavilo s predstavom „Sjećanje za sutra“, a Narodno pozorište „Toša Jovanović“ iz Zrenjanina s predstavom „Emigranti“. Ljubitelji teatra u ovih petnaest dana festivala mogli su pogledati i predstavu „Zvijer na mjesecu“ Mostarskog teatra mladih, „Vojcek“ Kazališta Virovitica kao i

jeme. Prema riječima Vlade Keroševića, direktora TKT-a, „TKT-FEST“, ovakav kakav jest ostvaruje izuzetnu kulturološku misiju u gradu Tuzli, Tuzlanskoj županiji, u BiH, ali i izvan njezinih granica naročito kod onih ansambala koji svake godine dolaze u posjet Teatru Kabare Tuzla. „Živimo u jednom zaista teškom trenutku, tako barem kažu. Recesijom nas prepadaju sa svih strana govoreći kako je na pragu posmrtnice osnovnih životnih normi. Mi smo ove godine usprkos tome htjeli organizirati jednu kulturnu manifestaciju, jedan teatarski festival koji će u svom sadržaju imati do sada najkvalitetniju ponudu upravo radi toga što smatramo da život ne smije duhovno posrnuti. Ako je kriza ekonomska i egzistencijalna, kulturološka kriza mora biti apsolutno prevaziđena“, kazao je Kerošević. Podsjetio je na Sarajevo koje iako je ratu bilo na ivici egzistencijalnog minimuma, u tim trenucima porodilo možda najznačajnije kulturološke događaje u povijesti teatra BiH. „Sve je to na neki način obrazloženje zašto smo mi u ovoj besparici htjeli napraviti jedan ovakav grandiozan projekt. Htjeli smo dovesti predstave za koje sam smatrao

U povodu prvog dijela ovogodišnjeg TKT – festa u Tuzli

Teatar Kabare Tuzla

Proljeće je, donekle, iznevjerilo najavu svoje dobi, okasnilo je, pa su prvi dani ovogodišnjeg TKT – festa započeli u pomalo sumornoj atmosferi. Pa ipak, svjetlo reflektora na sceni Bosanskog kulturnog centra odagnali su sjetno raspoloženje, prostor scene postao je osunčana oaza u čijem je ozračju započelo izvođenje prve predstave. Slučajno ili sa promišljenošću organizatora ove manifestacije, Festival je počeo predstavom koja bi se mogla uvažiti kao metafora potresne povijesne zbilje kojom je okončan jedno od najkrvavijih stoljeća u ljudskoj povijesti, dvadesetog stoljeća sa dva svjetska i stotinu regionalnih ratova, sa korištenjem ratnih sredstava koja su ratni egzircir pomicali iza ratnih linija, tamo gdje su stradavali oni kojima i nije bilo do ratova i ratovanja. Bila je to predstava Čeif Mirze Fehimovića koju je izveo ansambl Beogradskog dramskog teatra u režiji teatarskog maga našeg vremena – Egona Savina.

Mjesto radnje je Sarajevo, dramsko čvorište je smješteno u obiteljski krug, a u obiteljskom krugu se smještalo sjecište niza dramskih silnica u kojima se bokorila i projekcija povijesnog smisla čijem smo egzirciru prisustvovali: osnovu su činili bračni par Halilovića koji su preživjeli granatiranje Sarajeva, ali su mužu Salku ostale oduzete noge i kreće se u ortopedskim kolicima, drugi par čini sestra supruge Esme, Munevera i njen muž Stevan Petrović, s teškim lumbagom, posljedicom mučenja dok nije napustio Sarajevo, koji su izbjegli u London i uvedeni u dramu u trenutku kada su došli u posjet Sarajevu. U čvorište se ugrađuju i rođak Hamo Mutevelić, vezan posredno za stradanja i Salka i Stevana, a sada ratni profiter, Klara Horvat, koja je odrasla u Esminoj i Muneverinoj obitelji. Najzad, u predstavi se pojavljuje kćerka Esme i Salka i dvoje djece Munevere i Stevana.

Zamajac dramskih zbivanja je Esma svojim kolektivnim karakterom, s nekontroliranim ponašanjem u zajednici, njene istupe karakteriziraju izljevi bijesa i povlačenja i strasno posvećenje molitvi. Glavni sukob se zbiva između nje i njene sestre Munevere: nakon izljeva radosti zbog Muneverina posjeta, nastupaju i izljevi bijesa što je napuštala Sarajevo. Isti takav ambivalentan odnos ima i prema stvarima. Kroz te njene istupe bijesa prelama se proživljene ratne strahote, gubljenje realnih orijentira u neposrednoj stvarnosti. Isti žar karakteriziraju i Muneverini istupi. U njihovom neposrednom sudaru drama dolazi do klimaksa, pročišćavaju se etički principi i ostanka u Sarajevu, ali i bijega iz njega. Ostali akteri se uključuju u ta čvorišta unoseći u njih svoje karakterološke osobenosti: Salko je pronositelj plemenitog naboja, prihvaćanje realnosti onakve kakva je i nastojanje da nađe odredbe

A. S. Č.

„Kauboji“ Teatra „Exit“ iz Zagreba. U Teatar Kabareu Tuzla upriličen je i koncert teatarske glazbe „Vortex“ čiji su autori Belma Bešlić i Bernhard Gal. Pozornost publike privukla je i „Večer Vojislava Vujanovića“ te predstava „San ljetne noći“ Teatra Kabare Tuzla. Radi se o kolektivnoj diplomskoj predstavi studenata Akademije dramskih umjetnosti u klasi Vlade Keroševića i Baise Bakin. Svi studenti su imali po dvije uloge, a Shakespeareovo djelo je smješteno u sadašnje vri-

da ako ih Tuzla ne vidi u ovom trenutku, da će doći do ozbiljne erozije kulture u ovom gradu, a posebice do ozbiljne krize teatarskog i estetskog identiteta“, dodao je Kerošević.

Za razliku od dosadašnjih, predstave na ovogodišnjem „TKT-FEST-u“ su igrane u BKC-eu Tuzla, Narodnom pozorištu Tuzla kao i na sceni Teatar Kabarea Tuzla.

U ALEJI SCENSKE LJEPOTE

predratne sarajevske atmosfere u kojoj se odnos među ljudima uspostavljao na ravni prisnosti i ljubavi, za razliku od sadašnjeg fingiranja visoke uvažnosti. On traži komične valere kojima nadsvođuje Esmine izljeve bijesa. Stevan, pak, zauzima neko središnje mjesto, prihvaća Salkovu živu komunikaciju, ali uvažava i Esmine osude.

Jedna od bitnih odrednica predstave jeste do kraja savladana melodika sarajevskog govora koji je predstavi osiguravao autentičnost, ali i onu poetsku aromu koja se oslobađala iz toga govora.

U specifične redateljske domete mora se upisati činjenica da je Egon Savin izbjegao plošnost u scenama u kojima su se trebala pojavljivati djeca: umjesto njih uveo je lutke i time osnovnu misao drame produbio do univerzalnog govora.

Dругu predstavu *Bog masakra* izveo je teatar *Rugantino* iz Zagreba. Izveli su dramu francuske spisateljice Yasmine Reze. Redateljica je bila Franka Perković, scenograf Ivo Knezović, kostimograf Barbara Bourek, a tumači uloga su bili: Ivica Vidović, Gordana Gadžić, Urša Raukar i Boris Svrtan. Osnovna misao koja je prožimala ovu predstavu jeste – nemogućnost komunikacije na svim razinama čovjekovog svakodnevlja. U ekspoziciji se pojavljuju dva roditeljska para čiji su se jedanaestogodišnji sinovi potukli. Susret počinje u atmosferi obostranog uvažavanja, sa oplemenjenim tonom sporazumijevanja. Međutim, kako je predstava odmicala, ton uvažavanja i međusobnog razumijevanja sve se više tanjio, niti su prskale i na vidjelo je izbijao mulj koji je trulio odnose i među bračnim parovima, ali i među supružnicima, razdaljina je bivala sve očitija dok se na kraju nije ukazala nemogućnost bilo kakvog sporazumijevanja. U predstavi su se prožimali dramski i komični valeri i dobivala se groteska kao jedino određenje ljudske bliskosti. Kao poseban simbol nemogućnosti komunikacije pojavljuje se mobilni telefon. Svojim zvučanjem on se pojavljuje u trenucima mogućeg sporazumijevanja, kidao je niti međudodosa i stvarao gotovo tragičnu situaciju modernog čovjeka koji je uvijek raslojen na dva plana, onaj neposredni, realan, i onaj drugi, izvan kruga prisutnosti, virtualan, ali neprikosnoven. Na sceni su postavljena dva dijamelna pola: na jednom je Ivica Vidović koji nastoji očuvati tradicionalnu formu odnosa i biva, čak, i šutiran od vlastite žene, a na drugom Boris Svrtan čiji mobilni telefon bjesomučno zvoni i on neprestano iskače iz svoje neposredne prisutnosti i premješta se u virtualni prostor imaginarnih poziva. Razdaljina između ženskih likova, koje su tumačili Gordana Gadžić i Urša Raukar, znatno je kraća, pa ipak, lik koji je tumačila Urša Raukar, ponekad se uspinje i do histeričnosti, dok je lik Gordanje Gadžić smireniji, u nekim trenucima sklon i povlačenju, nekoj vrsti kontemplacije.

U trećoj predstavi smo upoznali glumce ansambla *Kristalna kocka vedrine* Gradskog kazališta iz Siska. Izveli su dramu francuskog pisca Davida Pharaoa *Gost*. Predstava problematizira jedno od krucijalnih pitanja današnjeg vremena – nezaposlenost. Kako doći do posla, izvijava se pitanje iznad scenskih zbivanja, ono se, kao mač, zariva u biće čovjeka, truje njegovu svijest i savjest i on se, sve više, osjeća bespomoćnim. Pisac drame je ovu problematiku razradio na zanimljiv način: kada glavni junak predstave dozna da mu se ukazuje prilika za zaposlenje, on poziva glavnog arbitra na gozbu u obiteljski dom. U prostor drame, kao „deus ex machina“ ulazi susjed iz iste zgrade da pripremi razmjesta u obiteljskom krugu kojim bi se zarobila pažnja arbitra zaposlenja. On razmješta predmete koji su do tada činili prostor intime i posvjedočivali integritet ličnosti, njegov identitet. Razdešavanjem prostora rastura se identitet ličnosti, jedini uvjet da se dođe do radnog mjesta. Iz takvog razdešavanja arbitar otkriva dvije komponente koje i jesu pravi uvjeti zaposlenja: prilagodljivost moćnim i osionost prema slabijima. Sposobnost i upućenost u poslovanje su ispraznosti kojima se ne posvećuje nikakva pažnja. To je supstanca tragičnog u današnjem svijetu.

Četvrte večeri je nastupio ansambl *Teatra kabare Tuzla* sa vlastitim proizvodom, predstavom *Mali princ* Antoine de Saint – Exupery, namijenjenoj najmlađoj teatarskoj publici i to je jedan od izuzetno osmišljenih pothvata organiziranja ovog festivala jer su i najmlađi postali suučesnici jednog festivala, razvijajući u sebi navike prema ovoj umjetnosti koja se teško stječe u našim sredinama bez obzira na njihovu ekonomsku moć. Ali je ova predstava značajna još po nečemu: u predstavi se u četverostruko uložilo pojavljuje – Damir Altumbabić: kao redatelj, tumač glavne role, scenograf i dizajner svjetla. To govori o nesvakidašnjoj agilnosti ovog mladog umjetnika, stvaralačkom nemiru koji ga prisiljava da „proviri“ iza vrata svih tajni umjetnosti teatra, da ih neposredno iskuša, proživi one stvaralačke intencije koje nudi određeni aspekt. Time se on izdvaja iz svoje generacije ne samo sa vlastite Akademije, već i generacija koje stječu svoje glumačke kvalifikacije i na drugim akademijama. Gluma mu je osnovno opredjeljenje, ali njega privlači i redateljska tajna, pa i tajna organizacije scenskog prostora, aranžiranje svjetla koje jeste jedan od suverenih elemenata scenskog govorenja, bez obzira što se njemu ne pokazuje dovoljna pažnja u kritičkim opservacijama.

I pokazalo se to blagotvornim: svjetlo je omogućavalo određenje planova igre, scenografija, iako pojednostavljena, sačuvala je u sebi funkcionalnu odredbu koja je omogućavala predstavi da se scenske situacije razvijaju bez zastoja, najzad, redateljskim angažmanom, Damir Altumbabić je razvijao svoju priču u nekoliko planova koje je ona i zahtijevala. Kao

tumač glavne uloge, on je svome liku očuvavao onu znatiželju koja ga je silila da „proskitava“ planetarni prostor i da iz svakoga od njih ponese određenu pouku. Jedna od pouka je da odrasli postaju suviše posesivni i da sve podređuju sebi.

U ostale likove je ugrađivao bitan element igre, igre iz koje se oslobađala i spoznaja za kojom je tragao. Nekoliko segmenata je razvio do pune plastičnosti situacije. Vrhunac predstavlja igra Cvijeta na pustoj planeti koju je tumačila Sanela Babić i s unutarnjim angažmanom, i s plastičnim koreografskim „upriličavanjem“ svoga lika, velikog Cvijeta.

Poseban čin fascinacije predstavlja nastup švicarskog pantomimičara Damira Dantesa Teparića, rođenog, inače, na našim prostorima, u Bijeljini. Pantomimu je učio kod jednog od najvećih pantomimičara današnjice, Marcela Marseaua. Sada je on postao jedno od najznačajnijih imena pantomime u europskim prostorima, što mu je i omogućilo da postane profesorom u Hedelbergu.

Teme za svoje pantomime nalazi u svakodnevnim situacijama čovjekovim, pročišćava ih u svojoj duhovnoj ropotarnici, traga za onim nukleusom u kojem se još uvijek održava čovjekov „elan Vital“ snaga da prepreke koje se pojavljuju pred čovjekom, budu savladane i da u svojoj zbilji budu nositelji onog kreativnog kojim se čovjek izdiže iznad provizorija puke sadašnjice. No, ono što najviše fascinira, to je plasticitet s kojim on izvodi svoje figure, snaga imaginacije i humorna čistota svake njegove zamišli.

Na ovogodišnjem TKT – festivalu pojavio se i ansambl Narodnog pozorišta *Toša Jovanović* iz Zrenjanina. Oni su izveli dramu Slavomira Mrožeka *Emigranti*, dramu koja je već obišla gotovo sve pozornice na bivšem jugoslavenskom prostoru. Dva glumca, Jovan Torački i Dragan Đorđević, dali su jednu od uigranih formulacija svojih likova. Jedna od posebnih prijetnosti bilo je izvođenje glazbe „uživo“ na trombonu. Izvođač je bio Branislav Gagić.

Zvijer na mjesecu je drama koju je napisao Richard Kalinoski, režirao Dino Mustafić, a izveo Mostarski teatar mladih sa glumcima: Jelenom Kordić, Emirom Bravom i Borisom Lerom. Tema drame je: genocid koji su Turci, nakon Prvog svjetskog rata, izvršili nad Armencima. Drama je zasnovana na susretu dvoje armenskih izbjeglica u Americi. Pitanje koje je pisac drame pokušao razriješiti jeste: može li se sa toliko smrti na duši živjeti normalno, prebroditi sve to i doći do svijetlih horizonata. Pisac Kalinoski vjeruje da je to moguće, ali pod uvjetom da ljudi postaju otvoreni jedni prema drugima, da otvore svoju dušu i u komunikaciji s ljudima nađu nužni eliksir za iscjeljenje – vjeru i povjerenje u ljude.

Eto, to se zbivalo u prvom dijelu ovogodišnjeg TKT – festa u Tuzli.

Vojislav Vujanović

Krađa vremena i ljudskih sudbina

Na čelu povorke ovogodišnjeg pokladnog karnevala u Tuzli bili su gospoda Vlatko ROSIĆ, ravnatelj Katoličkog školskog centra (KŠC) "Sveti Franjo" Tuzla i Zvonko BOSANKIĆ, generalni tajnik Društva "Hrvatski dom" Tuzla.

Rosić je bio maskiran vlasuljom i pokrivalom za glavu a la Napoleon BONAPARTA, a Bosankić iskrzanim franjevačkim habitom. Tek da se zna tko je gazda, a tko siromašni brat.

***

Na istom ovom karnevalu Zlatko ŠPOLJAREVIĆ, pedagog u KŠC-u "Sv. Franjo" Tuzla bio je prikriven i pokriven odorom šeika-naftaša. U isto to vrijeme gospodin Srećko dr. TUNJIĆ, županijski lider HSS-NHI, sve je promatrao iz, za tu prigodu, stožernog bifea Syti.

Kada je ugledao Špoljarevića pozvao ga je na čašu rakije, uz komentar kako seljaci imaju snage i za čašćavanje bogatih naftaša. Pozvani je prihvatio ponudu, uz opasku kako će čast platiti barelom nafte.

P.S. Rakija je plaćena i popijena, a nafta će stići kada se eventualno počne eksploatirati u podmajevičko-tuzlanskom kraju.

***

"Čovjek se ne sapliće o planinu, već o kamen", stara je izreka. "Tako i izlazak iz krize, po svoj prilici, neće činiti veliki pompozni potezi, već mnoštvo malih aktivnosti koje će se odvijati u dužem vremenskom periodu. Tako smo i dospjeli u krizu. Korak po korak," glasi jedna od skorašnjih političko medij-skih poruka.

Slijedom toga svakog tjedna po jedan dan ne jedem, još po jedan posjećujem rođake, prijatelje i poznanike, a treći dan preživim od amper čorbe (čorba od prženog brašna).

***

"Vjerujem da je život poput rijeke i da većina ljudi uskače u tu rijeku nikada zaista ne odlučivši gdje žele završiti", još je jedna od Ajnštajnovih poruka.

Zbunit, pardon zbunjen sam. U svoj život nisam uskočio, odnosno nisam nastao i rodio se vlastitom željom.

***

"Na pozornici se prvo digne zavjesa pa se tada odigrava drama. U životu to drukčije biva: najprije se odigra drama pa se onda podigne zavjesa. Sufleri na pozornici često spašavaju situaciju, u životu je uvijek upropašćuju", poruka je pisca Branislava NUŠIĆA.

Ostaje mi da žalim i zlopatim se čekajući dizanje zavjese sa vlastite životne drame.

***

"Ne postoji hrvatska, srpska, židovska, bošnjačka ili bilo čija nacionalna. Smrt je – smrt. Kao što je život – život. Moj život je u svakom čovjeku, prema tome i moja smrt je u svakom čovjeku. Sve što se svijetu događa i meni se događa. Jedini nacionalizam, koji po meni nije primitivizam, jest pripadnost ljudskoj do-broti i ljudskom srcu. Ako me pitate čiji sam pjesnik, odgovorit ću vam: ja sam pjesnik od takve narodnosti."

Autor citirane izjave je pjesnik Enes KIŠEVIĆ. Nemam što na citat dodati osim - bravo Enese.

***

Za održiv povratak izbjeglih i raseljenih lica u BiH potrebno je milijardu i 200 milijuna maraka, tvrde ekonomski analitičari.

Naravoučenije – nema para, a to znači ni povrata.

***

Predsjedništvo HDZ-a Hrvatske Vladi uputilo je prijedlog da se saborskim zastupnicima, ministrima i svim ostalim državnim dužnosnicima plaće smanje za 10 posto.

Malo! Trebalo bi ih smanjiti za 50, ako ne i za više postotaka. Naravno i u BiH.

***

Popisu svjetskih političara koji su pobrkali Sloveniju i Slovačku pridružio se i francuski predsjednik Nicolas Sarkozy, rekavši kako financijskom injekcijom francuske vlade u automobilsku kampanju Peugeot-Citroen spašava i radna mjesta u Sloveniji, a ne u Slovačkoj.

Ništa strašno! Puno je onih koji olako pobrću između Slovenki i Slovačkinja, pa nikom ništa.

***

Beogradski glumac Dragan Nikolić, nedavno je izjavio: "Više ne mogu da igram mangupa".

Očito, godine čine svoje.

***

Zbog nepostojanja institucije na državnoj razini koja bi se bavila kontrolom zračnog prostora iznad BiH, svake godine 10 milijuna eura od naplate preleta preko naše zemlje odlazi u Zagreb i Beograd.

Naša razdjeljena posla, a nije daleko od zdrave pameti kako netko od naših ključnih državotvoraca u svemu ovome primjenjuju formulu IMT – Ima li mene tu?

***

Milorad Dodik, premijer RS, izjavio je kako je, zbog krivične prijave koju je protiv njega podigla SIPA Tužiteljstvu BiH, izgubio povjerenje u BiH.

A, je li ga u daytonskoj BiH ikada i imao?

***

Bosna i Hercegovina ima svega dovoljno osim vremena koje je za nju najdragocijenije, a kako stvari stoje upravo lideri političkih stranaka joj krađu to vrijeme.

Uz časne izuzetke, koji potvrđuju pravilo, najmanji problem je to što krađu vrijeme. Krađu i novce i to nemilice.

***

I 2009. u BiH će biti godina filma, sadržaj je jednog novinskog naslova koji sam nedavno pročitao.

Opet kruha i igara, te još poneka zabava za sirotinju.

***

Unatoč dugotrajnim arheološkim istraživanjima na Bijeloj tabiji, a koja će se nastaviti i u 2009. Grad Sarajevo nastoji ovaj kulturno-historijski spomenik što prije vratiti Sarajlijama i turistima našeg grada, jedna je od skorašnjih novinskih poruka.

Riječ našeg poštenije bi bilo zamijeniti riječju glavnog, jer Sarajevo ne pripada samo onima koji žive i rade u čaršiji na Miljacki.

***

Sistem ranog upozoravanja (Early Warning System - EWS), koje se za Razvojni program Ujedinjenih nacija provodi svaka tri mjeseca, prije nekoliko godina predvidio je pobjedu Milorada Dodika na općim izborima 2006. godine.

Još kada bi se mogao predvidjeti i prognozirati ishod izbora 2010. godine, ali odmah sutra, Dodik i njemu slični bi suhim zlatom platili.

***

Predsjednik Republike Srpske gospodin Rajko KUZMANOVIĆ izjavio je da su mediji snažna poluga i da pokreću mnogobrojne pozitivne stvari u društvu.

Još samo da odriješi kesu i bolje plati novinare. Naravno i novinarku, snimatelje, foto-reportere, miks i ostale tehničare, te sve tehničko-prateće službe bez kojih novine i RTV-postaje ne mogu funkcionirati; ali i da ih zaštiti od napada svoga stranačkog šefa Dodika.

***

Jon Bon Jovi je pjevao na gala večeri u New Yorku organiziranoj kako bi se sakupio novac da Hilary Clinton vrati dugove u koje je zapala tijekom kampanje za predsjedničkog kandidata.

Kako pronaći nekoga tko bi pjevao ili bilo što drugo, produktivno radio i tako mi pomogao u vraćanju dugova.

***

Izrael nastavio vojne operacije protiv Hamasa, a diplomacija bez rješenja za sukob u Gazi.

Glede ove vijesti netko je lud, a netko zbunjen. Većina zna za onu "J... lud zbunjenog". U isto vrijeme "svi znamo sve", ali se plašimo velikog brata i šutimo.

***

Američki znanstvenici su ustanovili da tzv. prava ljubav ipak postoji! Skeniranjem ljudskog mozga utvrđeno je da svaki deseti par reagira na partnera s isto toliko strasti poslije 20 godina kao i na početku veze, piše "Sunday Times".

Zbog nemogućnosti provjere, moram vjerovati u ovu tvrdnju. No, prije dvadeset godina nisu postojali skeneri, pa mi je ova tvrdnja ipak sumnjiva. Znači vjerovati ne moram, ali sumnjati smijem, mogu i imam pravo na to.

***

Johnatan Moss iz engleskog gradića Parbold može izaći iz kuće ili u nju ući, samo 15 minuta prije kom svakog sata. Preostalih 45 minuta je spuštana željeznička rampa.

A isti ti Englezi uče nas u BiH poštivanju ljudskih prava.

Krivo (o)gledao:
Nikola J. IVANOVIĆ

Ima li išta krasnije i ljepše na ovom svijetu od žene?!

"Gdje se žene poštuju, tamo je i bogovima ugođeno; gdje se ženama ne iskazuje poštovanje, tamo ni jedno djelo ne donosi ploda."

Mahabharata

Kada sam prije nekoliko dana pročitala podatak da je svaka treća žena na ovom svijetu zlostavljana na ovaj ili ona način, zaprepastila sam se nad ovdašnjim svijetom i društvenom zajednicom koju nam je donijela demokracija. Nisu ovo podaci samo iz afričkih zemalja, već podaci cijelog svijeta. Te žene danas žive kako u Africi,

tako i u najmodernijim europskim zemljama, a nije zaobiđena niti BiH. Baš se pitam kakva je ta ruka ili kakav je taj osjećaj u biću koji na ženu diže svoju pesnicu, prijeti joj i uz to joj nanosi teške rane, unosi u dušu takvu bol koja se ne da trpjeti, ali ona trpi jer tu su djeca, jer tu je obitelj. A on nakon toga ponovno okreće glavu kao da ništa nije bilo, unosi strah i nemir u njezino nježno srce i pušta je da se u vlastitom domu u kojemu ona drži tri kuta osjeća tako jedno i bijedno da to više ne biva život već pakao. Iako sada mislimo da je to stvar prošlosti i da je žena bila zlostavljana u nekoj dalekoj prošlosti, nažalost to je problem današnjice, pa možda čak i veći nego prije. Zna li da u Vašem susjedstvu ima žena koje trpe i kojima se iz dana u dan nanosi nemilosrdna bol, koje su prisiljene svašta činiti samo poradi mira u kući. Zna li koliko je žena u našem susjedstvu koje ne rade, ne zato što nema posla, nego zato što ne smiju. Zna li koliko imate susjeda koje su zlostavljane na poslu, kojima se „usput“ svašta dobacuje, a koje o tome šute, jer naša društvena zajednica je takva da će osuditi ženu zbog toga, a ne zlostavljača ili ozbiljnog kravatiranog muškarca o kojemu imamo tako visoko mišljenje, a on je u stvarnosti osoba koja nanosi bol ženi u uredu do svoga, a zatim i svojoj obitelji.

Žene još uvijek šute, a ne bi smjele. Prema podacima koje sam čitala oko 26 posto njih se povjeri svojoj najboljoj prijateljici o zlostavljanju, a tek oko 7 posto odluči sve ispričati policiji. Obično se vraćaju svojim zlostavljačima u zagrljaj.

Nedavno sam profesionalno sudjelovala na jednom okruglom stolu na kojemu se baš govorilo o zlostavljanju žena i kako to zapravo kod nas sve teče, u kojoj smo mi fazi da zaštitimo ženu i tako. Čini mi se da se nismo maknuli ni koraka, jer sve što se čini za rješavanje ovog problema to čine nevladina udruženja koja rijetko tko podržava. Kada je jedan od socijalnih radnika ispričao da kada im dođe pretučena žena i obrati se za pomoć oni tu ne mogu ništa puno napra-

viti, te da zlostavljač ako ga žena i prijavi provede tek jednu noć u pritvoru i već sutra se vraća doma, onda je sasvim jasno zašto žene šute i trpe. Na pauzi tog okruglog stola pridjem jednom socijalnom radniku i ozbiljno ga pitam je li zaista tako sve crno kako su nam rekli, a on mi kaže da i ne možemo zamisliti koliko je sve teško jer žene se nikome ne obraćaju s obzirom da znaju da im nitko ne može pružiti adekvatnu pomoć. Onda mi taj uvaženi gospodin ispriča da posljednji put kada je nazvao Dom zdravlja i zamolio da prime pretučenu ženu koja im se obratila sva krvava, u Domu zdravlja su mu rekli da je ne mogu primiti jer ona nema zdravstvenu knjižicu. Još jedan šok i nevjerica i pitanje gdje mi to živimo i kakvi su ti ljudi koji zbog komadića papira ne žele pomoći ženi. Strašno, ali istinito i veoma bolno. Koliko sam samo poziva dobila da pišem o Centru za borbu protiv karcinoma dojke. Mislim da se tako zove, iako nisam sigurna. Neki dan mi kaže susjeda vapijućim glasom i moli me da joj ja pomognem. Pitam je kako, ne znam što se događa.... Kaže mi dvije sestre joj boluju od karcinoma dojke i ta vijest ju je šokirala. Odmah je otišla i sama da vidi je li i ona jedna od žrtava karcinoma. Ali, umjesto da je odmah pregledaju, samo joj dadnu komadić papira na kojemu je ispisano datum zakazanog pregleda - 10. travnja 2010. godine. Zaprepastim se. Koga ja da zovem, koga da bilo što pitam kada nitko neće da priča. Novinari su krivi što ne pišu o opakostima te bolesti, a pišu samo o listama čekanja. Kod nas je još uvijek uvažena ona da su liječnici uvijek u pravu. Je li itko svjestan da ako žena ima opaki rak da joj preostaje tek još koji mjesec i da možda taj datum iduće godine neće ni doživjeti. Žalosno, ali istinito. A kako da ja nekome pomognem, da pišem o tome. Pisala sam i pričala, dosta puta, pa nitko ništa. Gluhi svi, a posebice oni koji bi trebali čuti, a to što sam pisala, očito da tisak ne čitaju oni koji bi trebali. Čitaju tek horoskop. No danas se i brojni zakoni prave na račun žene, koja će zemlja kroz više zakona zaštititi ženu. Opet, sve se svodi na mrtvo slovo na papiru, jer svaki zakon poneku rupu ima pa tako i ovi koji „štite“ ženska prava.

Kada bismo samo postali svjesni vrijednosti žene i njene ljepote. Zamislite kakav bi svijet izgledao bez

žene. Nedavno sam ostala zapanjena reakcijom jednog muškarca koji je oduševljen Nikolom Teslom, a sve što o njemu zna je to je on rekao da je „žensko oko svjetlo u praznoj glavi“. On oduševljen, Tesla postaje legenda i njegov uzor. Sve vam to govori o kakvom se muškom mozgu radi – ograničenom. Što bi danas svijet bio bez žene i zamislite kako sve nekako izgleda dosadno ako nje tu nema. Čak i neki film ukoliko se u njemu ne pojavi žena je toliko besmislen i dosadan. Koja će se još žena okrenuti za muškarcem? Rijetko koja. A koji se to muškarac neće okrenuti za lijepom ženom? Opet rijetko koji.

Jedna moja poznanica nedavno se udala. Zgodna je i lijepa, ali baš u pravom smislu riječi. Tako mi je bila sipatična kada sam je vidjela onako zgodnu i lijepu, atraktivno obučenu u bašti s lopatom i grabljama kako sadi luk i salatu. Stale smo, pa se ispričale i otkriva ona meni svo sjemenje koje je kupila, pojašnjava mi da je našla neku drugačiju englesku salatu dobru za krvni pritisak, pa se nada da bi i kod nje mogla uspjeti. Onda mi pojašnjava koje će cvijeće posaditi. Igle slučajnosti, kao nikada do tada taj vrt će zasjati cvijećem, u bašti će se naći pokoja glavica luka i lijepe zelene salate, a opet sutra će poraniti i kao kakva lijepa atraktivna gospođa zasjat će i na radnom mjestu s prelijepim noktima i osmijehom. I ona će biti jedna od nas koja će uskoro donijeti još jedno biće na ovaj svijet i učiniti ga bogatijim. Žena je jednostavno život i bez nje ne bi bilo niti topline doma, niti mirisa jutra, a niti vedrine noći. Bez žene ne bi bilo ni sna....

Sada kada malo bolje razmislim i pomislim na ove podatke s početka da je svaka treća žena zlostavljana, onda stanem i vidim koliko je važno udati se za pravoga čovjeka. Jer treba biti svjestan i ljepote života u kojem imaš na stotine razloga svaku noć poljubiti svog muža i poželjeti mu laku noć. Jedna od zlostavljanih žena je rekla da svaku noć liježe i svom mužu želi posljednju noć....

Sretan Vam Uskrs, posebice Vama drage dame, jer da nije Vas danas bi uskrsni stol bio prazan i crno bijel. S Vama je taj stol prepun i šaren.... Živjele!

Maja Nikolić

GRAĐEVINARSTVO
PROIZVODNJA
TRGOVINA

LUCIANA

Adresa: Magistralni put bb, Lukavac, BiH
Tel/fax: ++387 35 553 454, 553 453

E-mail: luciana@bih.net.ba
www.luciana.ba

GRADIMIR GOJER

ČITATELJSKA INSTANCA PAR EXELLANCE

Gradimir Gojer: ČITAM DANJU, ČITAM NOĆU /listine iz čitateljskog dnevnika/

Gradimir Gojer je neusporediva pojava u bh. kulturalnom prostoru. Teatrololog, redatelj i profesor književnosti po obrazovanju, Gojer je – *in continuo* – što je i naslov jedne od njegovih knjiga, najdosljedniji bilježnik kulturnih događaja u BiH. I, ne samo bilježnik, već i njihov inventivan i kreativan opservator, prvorazredna kulturna, u ovom primjeru čitateljska instanca njihovoga razumijevanja i vrednovanja. Inače, Gradimir Gojer osim što je režirao brojne predstave, objavio je knjige poezije, eseja, teatrološke i književne publicistike, baletnih libreta itd., preveden je na poljski, makedonski, engleski, norveški i rumunjski jezik.

U novoj knjizi *Čitam danju, čitam noću*, organiziranoj kao *Čitateljski dnevnik & noćnik*, *Knjiga u vremenu*, *U krugu literarnom*, *Dragi Europejac*, *Žalica*, *Prijatelj pisac* – graditelj tisuća mostova – od skromne napomene *Umjesto prologa* u kojoj će reći da nudi tek *intimne bilješke i iskrice* – Gojer će ispisati nadahnute stranice o knjigama i autorima, bez sumnje, odgovorno posežući za dodatnom literaturom i izvorima dragocjenih podataka, ulažući se osobno u njihove razumijevanje.

Tako nastaju tekstovi kao, npr.: *Rat, poraće, pamćenje...* /Refleksije nad ponovnim izdavanjem knjige *Adema Kahrimana pisane Neđadom Ibrišimovićem Bosancem*/ gdje Gojerovu bilješku nalazimo znatno proširenu za mišljenje književno-teorijskih autoriteta: dr. Muhšina Rizvića i dr. Nihad Agića, a s osvrtom i na Ibrišimovićevu dramu *Woland u Sarajevu* – dakle, djela čiji autor nije tražio dodatni prostor, nije čekao povijesnu distancu, koji je književne probleme inventivno rješavao karakterističnim književnim postupkom i donio ostvarenja koja funkcioniraju kao autentična mapa bola iscrtana agresijom i minulim ratom u Bosni i Hercegovini. Osim toga, djelo koje je napisano u ratu o ratu, objavljeno ponovo petnaest godina poslije rata, na najbolji način afirmira samo sebe i svoga autora, a kulturološki gledano, predstavlja fenomen karakteristične strukture koji inzistira na izmjeni osobne recepcije. Riječ je o djelu za koje su potrebna drukčija mjerila njegovoga propitivanja i zaključivanja o njemu, djelu koje snagom osobnoga prisustva uistinu mijenja književnu stvarnost.

Sasvim sljedstveno, držeći se bitnih odlika njegovoga djela, Gojer piše tekst *Karizmatično o karizmu*, a povodom knjige fra Petra Anđelovića *Franjevačka karizma u 26 slika*, u izdanju sarajevskog *Rabica*, donoseći i izlažući jasnu misao o jednom od najznačajnijih franjevačkih mislilaca, angažiranom intelektualcu,

dugogodišnjem prvom čovjeku provincije Bosne Srebrne – fra Petru Anđeloviću. Gojer je vrlo precizan u mišljenju i iskazu o franjevačkoj karizmi koja istodobno nosi filozofsko i narodnosno, što franjevcima i jest primarno, kao bilo našeg življenja. Gojer izlaže argumentaciju nabrajajući poglavlja: *Glasnici radosne vijesti*, *Temelji franjevačke karizme*, *Religiozno-mistična dimenzija franjevačke karizme*, *Socijalno-politička dimenzija franjevačke karizme*, *Stalna zadaća franjevac u crkvi*, *Franjevci i muslimani*.

S obzirom na karakter naših prilika i životnih uvjeta, Gojer će zapaziti, kako franjevačka karizma prolazi put karizmatičnog Franje Asiškog i njegovih teorija koje u ovim vremenima doživljavaju jednu kristološku redefiniciju u odnosu na prostor i doba – ovo i sada. Takvo razumijevanje franjevačke karizme, čini i fra Petra Anđelovića jednim od najuzoritijih franjevac našega doba i prostora i to, ne samo u teološkom, već i u svakodnevnom smislu, a njegovu knjigu biva autentično, religijski i znanstveno zasnovan osobni pogled na sve ono što je ostavština Svetog Franje Asiškog i franjevačka poputbina.

U nastavku, Gojer na karakteristično svoj, elokventan i pouzdan način uzima u razmatranje brojna

djela književne produkcije s prostora šireg od Bosne i Hercegovine. Kao intelektualno i spisateljsko umijeće ocjenjuje knjigu Milosava Mirkovića *Esej o eseju*, izdanje: *Božidar Stamatović*, Beograd. Kao briljantan poetski krik, ocjenjuje *Srebrenički inferno* Džemaludina Latića u izdanju sarajevskog *Conectuma*, a kao najzreliji plod Latićevog stvaralaštva – Latićevu pjesničku knjigu *Kćeri svoga porobljenog naroda* u izdanju *Bosanske riječi* Tuzla. Kao nalaženje mjere u prozi – ocjenjuje knjigu Ante Matić *Sizif i mrav* u izdanju HKD *Napredak*, Matice Hrvatske i Društva hrvatskih književnika Herceg-Bosne u Mostaru. Gradimir Gojer ispisuje nadahnut esej o knjizi Vojislava Vujanovića *Kozmolo-*

gija riječi – *Poliptih o pjesniku Amiru Brki*. Tragičnim *glisandima* ocjenjuje pjesničku knjigu Bakira Maka-revića *Sanjam da sam umro* u izdanju *Svjetlost-komerc* Sarajevo, a povratkom korjenici osobnoga pisma knjigu Bore Čosića *Put na Aljasku* u izdanju beogradske *Prosvete*.

Za njega karakterističnom erudicijom Gojer piše o knjigama Slobodana Vukanovića *Pet libreta za balet*, Dejana Medakovića *Fruškogorski manastiri kao pribežište srpskih monaha i svetinja*, kao o primjeru postmoderne proze – piše o romanu Radovana Marušića *Krnjesavac*, o knjizi Vlatka Pavletića *Kurlanski bijesni čvor*, o knjizi Branimira Donata *Središte na rubu*, o dokumentarnom romanu Daše Drndić *Sonwewschein*, o knjizi Branka Perića *Ljuba Tadić – posljednja traka za knjigu*, o putopisu kao smislu življenja Bore Draškovića *Pogled prolaznika*, o knjizi pjesama Zorana Đerića *Nataloženo*, o pjesniku i angažmanu u knjizi Gorana Babića *Daj, baba glavu*, o majstorovoj poemi Miodraga Pavlovića *Život u jaruzi – Kitorov san*, o sjenci zločina u klaustrofobiji velegrada Nade Gašić *Mirna ulica, drvore*, o nacerenoj pjesnikovoj obrazini Bore Kapetanovića *Pjesme o djevojkama skupog znoja i jeftinog parfema*, o dnevniku morala i poštenja Jure Galića *Sarajevski dnevnik*, o spomenaru Enke Mehmedbašića *Spomenar*, o analitičkoj procjeni britanske politike Džemala Najetovića *Britanska politika u BiH 1992. – 1995.*, o blistavom uzletu pripovijedne imaginacije Mirka Kovača *Grad u zrcalu*.

Između melankolije i dramatične nostalgije Gojer ocjenjuje knjigu Slobodana Šnajdera *505 sa crtom*. Kao sjetnu akordaciju patine ocjenjuje *Pjesmovite priče* Nijaza Alispahića. Do hepienda tragom boli, piše o Svjetlani Topalić i njezinoj knjizi: *Ponovo rođena*.

Etc, etc., do riječi o pjesniku Amiru Brki, Petru Kočiću, Meši Selimoviću, Miodragu Žalici i govora u raznim prilikama – obraćanja u različitim povodima i na kraju *hommagea* pjesniku i znamenitom mostopiscu Aliji Kebi, rahmetli – dugogodišnjem osobnom prijatelju i uredniku časopisa za obrazovanje kulturu i umjetnost *Most* – koji je Alijinim odlaskom/preseljenjem/ prije nešto više od godinu dana – prestao i izlaziti.

***

Gradimir Gojer puno čita i puno piše. Te dvije radnje su i inače međusobno duboko uvjetovane, jer čitanje provocira misao koja se u tekstu uspravlja kao osoban stav nasuprot pročitanom. U tom odnosu Gojer demonstrira rijetku erudiciju i angažiranost građenu višedecenijskim radom u kulturi, ali po svemu, čitanjem prije svega. Zato je i dobar naslov *Čitam danju, čitam noću*, što je i sintagma koja asocijativno donosi istinu o Gojerovoj velikoj preokupaciji i ljubavi u kojoj životno istražava po osobnom opredjeljenju, svjestan dubine smisla i vrijednosti čitateljskog čina.

A. K.

NAJAVLJUJEMO

Napretkov svečani uskrsni koncert

Ovogodišnji Napretkov svečani uskrsni koncert bit će održan u Sarajevu i Mostaru. Vec tradicionalno u Sarajevu će koncert biti održan u Narodnom kazalištu i to u ponedjeljak, 13. travnja s početkom u 20 sati, a u Mostaru u crkvi. Sv. Petra i Pavla u utorak, 14. travnja u 19.30 sat.

Koncert organizira Napredak u suradnji s veleposlanstvom Republike Mađarske, Narodnim kazalištem Sarajevo i Franjevačkim samostanom u Mostaru, a nastupit će nadaleko poznati Željeznički koncertni puhački orkestar Pecuh, koji je u svojoj 60-godišnjoj povijesti nastupio u najznacajnijim koncertnim dvoranama. Dobitnici su nekoliko prestižnih nagrada na mnogim svjetskim natjecanjima. Veleposlanici su kulture Pecuha, grada koje će 2010. godine biti glavni europski grad kulture.

Kao i uvijek sav prihod od koncerata namijenjen je Napretkovom fondu za stipendiranje Ivo Andrić – Vladimir Prelog.

Sponzori:

Federalno ministarstvo kulture i sporta, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Grad Sarajevo, Grad Mostar, Intesa SanPaolo banka, Lutrija BiH, Promedia – Mostar, Javno poduzeće Park – Sarajevo, Kafe slaticarna Imperijal – Sarajevo, Violeta – Grude, Economic – Vitez i Floriol.

Generalni medijski pokrovitelji:

TV Kantona Sarajevo.

Generalni radijski pokrovitelji:

Radio M.

Medijski pokrovitelji:

BHT1, Federalna televizija, Radio Mir Medugorje, Radio Soli – Tuzla, Radio postaja Vrhbosna, Radio postaja Bobovac, Radio Herceg – Bosne, Katolički tjednik, Dnevni list, Oslobođenje, Katolička tiskovna agencija, web portali bljesak info, Monet i Boboška.

Napretkov svečani uskrsni koncert

nastupa

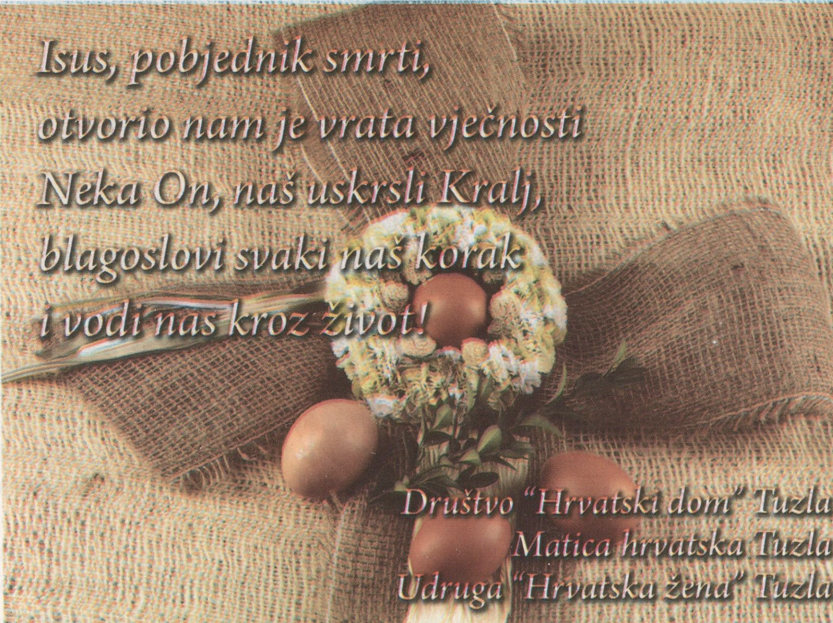
Željeznički koncertni puhački orkestar Pecuh - Mađarska

Narodno kazalište Sarajevo
Ponedjeljak, 13. travnja 2009. u 20.00 sati

Kripta crkve sv. Petra i Pavla - Mostar
Utorak, 14. travnja 2009. u 19.30 sati

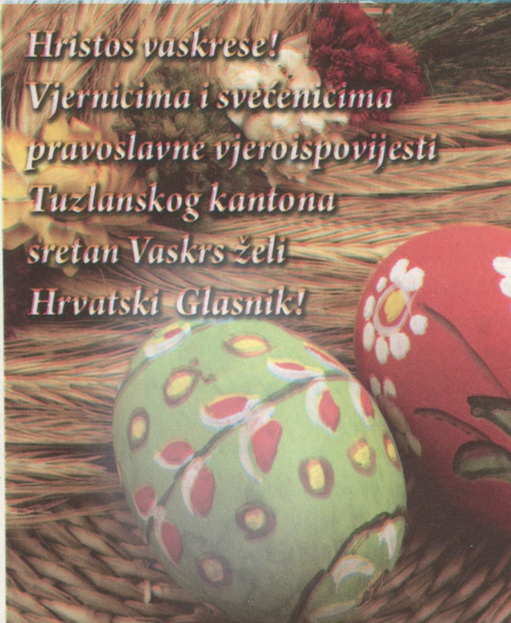
SPONZORI: Veleposlanstvo Republike Mađarske, Hrvatsko kulturno društvo NAPREDAK, Narodno kazalište Sarajevo, TV Kantona Sarajevo, Grad Sarajevo, Grad Mostar, Intesa SanPaolo banka, Lutrija BiH, Promedia – Mostar, Javno poduzeće Park – Sarajevo, Kafe slaticarna Imperijal – Sarajevo, Violeta – Grude, Economic – Vitez i Floriol.

MEDIJSKI POKROVITELJI: BHT1, Federalna televizija, Radio Mir Medugorje, Radio Soli – Tuzla, Radio postaja Vrhbosna, Radio postaja Bobovac, Radio Herceg – Bosne, Katolički tjednik, Dnevni list, Oslobođenje, Katolička tiskovna agencija, web portali bljesak info, Monet i Boboška.

*Isus, pobjednik smrti,
otvorio nam je vrata vječnosti
Neka On, naš uskrsli Kralj,
blagoslovi svaki naš korak
i vodi nas kroz život!*

Društvo "Hrvatski dom" Tuzla
Matica hrvatska Tuzla
Udruga "Hrvatska žena" Tuzla

*Hristos vaskrese!
Vjernicima i svećenicima
pravoslavne vjeroispovijesti
Tuzlanskog kantona
sretan Vaskrs želi
Hrvatski Glasnik!*

Post sa znanstvene strane

Postom do zdravlja i ljepote i zadovoljstva

Post je od davnina poznat ljudskom rodu. Stolicima su ljudi postili zbog religijskih, ali i zdravstvenih razloga. Suzdržavali su se od hrane da bi kroz meditaciju "pročistili" svoju dušu, pronašli sebe i približili se bogu, ali i da bi "očistili" svoje tijelo od štetnih sastojaka i očuvali svoje zdravlje. Post je stoga i jedna od najstarijih metoda liječenja i očuvanja zdravlja. I sam je Hipokrat savjetovao bolesnima da umjesto medikamentima svoje tijelo i dušu liječe postom, umjerenom fizičkom aktivnošću i čistim zrakom.

U uvjetima suvremenog načina života, u kojem smo svakodnevno pod raznim psihičkim opterećenjima te se nerodovito hranimo, čišćenje od otrovnih tvari nagomilanih u našem organizmu suzdržavanjem od hrane postaje zanimljivije no ikad. Postom, koji bi trebao prerasti u način življenja suvremenog čovjeka, po mišljenju stručnjaka možemo mnogo učiniti za naše zdravlje, psiho-fizičku kondiciju i ljepotu. Ciljnim suzdržavanjem od određene vrste hrane možemo pročistiti i regenerirati kako sustav za probavu, tako i cjelokupni organizam te ga tako osvežiti, obnoviti i pomladiti.

Kako su alkohol, kava i cigarete u vrijeme suzdržavanja od hrane pod strogom zabranom, spoznaja da štete zdravlju i da se bez njih može samo je pitanje trenutka. Naravno, kroz post se naše tijelo ne oslobađa samo fiziološkog, nego i psihičkog balasta.

Post na voću i povrću idealan je i za jednodnevni i za tjedni post. Izaberete li za post jedan dan u tjednu, možete postiti i samo na voću.

Što je post?

Post podrazumijeva izbjegavanje uobičajene hrane kroz određeno dulje ili kraće razdoblje u svrhu tjelesnog i psihičkog čišćenja i obnavljanja te aktiviranja unutarnjih potencijala našega organizma za samoizlječenje. Post pritom nema apsolutno nikakve veze s djetetima kojima je isključivi cilj gubitak kilograma, i ne temelji se na izgladnjivanju.

Neophodna hrana za naše funkcioniranje se umjesto iz namirnica, dakle "izvana", crpi "iznutra" iz vlastitih rezervi našega organizma. Upravo stoga što se organizam namiruje iz svojih unutrašnjih energetskih rezervi, čovjek se ne osjeća gladno, nego naprotiv, zdravo, zadovoljno, poletno i moćno.

Zašto, kada i koliko postiti?

Razlozi zbog kojih se isplati postiti mnogobrojni su. Prvenstveno, post je jedna od najboljih metoda reguliranja, pročišćavanja i obnavljanja te tako i očuvanja zdravlja sustava za probavu i izmjenu tvari, tj. cjelokupnog metabolizma. Dakle, postom se čitav organizam, svi organi i sve stanice, čiste od štetnih tvari i obnavljaju, te stoga ni ne čudi što se ljudi nakon posta osjećaju kao "ponovo rođeni". Jednako tako postom se aktiviraju potencijali našeg organizma za samoizlječenje. Nadalje, kako su za vrijeme

posta srce i krvožilni sustav manje opterećeni, pospješuje se disanje te se pluća, a potom i sve stanice organizma brže i bolje opskrbljuju kisikom. Kako se za vrijeme posta iskorištavaju unutarnje masne rezerve, smanjuje se razina kolesterola u krvi. Također se učvršćuju koža i vezivna tkiva te ublažavaju ili iščezavaju migrene, alergije, akne te PMS. Kako smisao posta nije samo u dobrobiti za tijelo, nego u istoj mjeri i za psihu, pozitivne posljedice vidljive su i u toj sferi.

Postom se razgrađuju negativni osjećaji koji ugrožavaju psiho-fizičko zdravlje, te stvaraju i akumuliraju novi psihički potencijali za uspješno nošenje sa svakodnevnim stresnim situacijama.

Onome tko se odluči na post stručnjaci predlažu nekoliko mogućnosti. Tako za post možete izabrati jedan dan u tjednu, najbolje vikendom, nadalje možete postiti jedan tjedan svaki mjesec ili pak jednom na godinu čitav mjesec dana, najbolje za vrijeme godišnjeg odmora ili pak primjerice korizme.

Ako se odlučite za dulji post jednom na godinu, nikad ne postite dulje od 4 tjedna. Pri izboru trajanja posta i njegove učestalosti najvažnije je pronaći ritam i vrstu posta koji najbolje odgovara vama i vašem stilu života, te da ga potom prakticirati dosljedno i redovito, dakle čitav svoj život.

Naravno, ako imate problema sa zdravljem, te ako želite postiti tjedan ili mjesec dana, obavezno se posavjetujte sa svojim liječnikom.

Kako postiti?

U razdoblju u kojem postite strogo se pridržavajte uputa o dopuštenim namirnicama, te nipošto ne konzumirajte kavu, crni čaj, alkohol, slatko ili gazirana pića i ne pušite. Ako se odlučite za post u trajanju od tjedan dana ili dulje, dva do tri dana prije i poslije pripazite na prehranu. Jedite manje i lakše, primjerice rižu, krumpir, salate, juhe, mliječne proizvode i obavezno popijte oko 2 l tekućine. Dulji post započnite čajem ili nekim prirodnim sredstvom za čišćenje.

Za vrijeme posta što više ugađajte svojem tijelu i duši. Što više se odmarajte i spavajte, a kako biste pospješili djelovanje posta, priuštite si odlazak u saunu i na masažu tijela. Mnogo boravite na čistom zraku i što dublje dišite, relaksirajte se u prirodi, šćite i bavite se rekreacijskim aktivnostima. Pritom oslušajte svoje tijelo i uvažavajte njegove psihičke i fizičke reakcije. Nadalje, pijte mnogo više tekućine nego inače, čime ćete pospješiti čišćenje, posebno sustava za probavu, te spriječiti isušivanje kože.

Post na "voću i povrću"

Za vrijeme posta jedite isključivo svježe i zrelo voće, te jednako tako svježe sirovo, kuhano ili lagano pirjano povrće. Povrće začinite samo s malo soli ili još bolje biljnim zač-

Post je jedna od najstarijih metoda liječenja i očuvanja zdravlja.

nima, primjerice bosiljkom, timijanom, češnjakom te s nekoliko žlica hladno prešanog biljnog ulja. Voće i povrće izaberite u skladu s vlastitim ukusom i sezonskom ponudom. U izboru povrća možete se rukovati i formulom crveno, zeleno, žuto kako bi u vašim obrocima bile zastupljene sve vrste hranjivih sastojaka.

Što se tiče količine, jedite što manje, ali pojedite onoliko koliko vam je potrebno. Kako sirova hrana znatno opterećuje probavu, ako imate osjetljiv želudac, sirovo povrće te voće i svježe istisnute sokove nemojte konzumirati nakon 14 sati. U tom razdoblju jedite samo kuhano ili pirjano. Tijekom dana obavezno popijte između 3 i 6 litara tekućine, najbolje negazirane prirodne mineralne vode, svježe istisnute voćne sokove i biljne čajeve. No, nakon 18 sati ne jedite i ne pijte više ništa.

Post na voću i povrću idealan je kako za jednodnevni tako i tjedni post. Izaberete li za post jedan dan u tjednu, možete postiti i samo na voću.

Post na "tekućoj" hrani

Odlučite li se za ovaj oblik posta, u razdoblju koje odredite za čišćenje svojega organizma ne jedite uopće, nego samo pijte biljne čajeve, svježe kuhane juhe od povrća, svježe istisnute sokove od voća i negaziranu prirodnu izvorsku vodu. Primjerice, prijedodne i poslijepodne popijte šalicu biljnog čaja, u podne šalicu čiste juhe od povrća, a navečer sok od voća. Tijekom dana popijte oko 2 litre negazirane izvorske vode.

I sam je Hipokrat savjetovao bolesnima da umjesto medikamentima svoje tijelo i dušu liječe postom, umjerenom fizičkom aktivnošću i čistim zrakom.

Za post na "tekućini" možete odabrati i mliječni proizvod, sirutku, te u tom slučaju popijte dnevno, u obrocima 1 l sirutke, te ukupno oko 2 l negazirane izvorske vode ili biljnog čaja.

Mini post - preskakanje večere

Za one kojima je post nezamisliv ili pak žele još nešto učiniti za svoje zdravlje kao stvoreno je "odustajanje od večere" koje, po mišljenju liječnika i molekularnih biologa, ima iznimno pozitivne efekte na naš organizam.

Dinner cancelling podrazumijeva izbjegavanje bilo koje hrane poslije 16 sati, dva puta na tjedan. Vrlo pojednostavljeno rečeno, ovaj se mini post temelji na spoznaji da se naš organizam tijekom spavanja mora baviti mnogo pametnijim procesima nego što je to probava.

Dakle, ako se suzdržimo od večere, naš će organizam svu svoju energiju usredotočiti na obnavljanje i rast novih stanica, dakle na pomlađivanje i eventualno samoizlječenje.

glasnikova skandinavka

AUTOR: ROBERT STRAUS	PARATI, RAZLUČI- VATI	DIO HLAČA	MUENIČNO JAMSTVO	MJERA ZA TEKUĆU	MINERAL IZ GRUPE POLISILIKATA	AUTO OZ- NAKA JU- ŽNOAFRI- ČKE UNIJE	ŠARENKA U OKU	OZNAKA ZA TV POKO- LJENI ŠKIMAK	BRDO KOD RIMA	DONJI DIO STOPALA (MNOŽ.)	POJAM, ZAMISAO	SKLOP CJELINA DOSTA LAGAN	AVIO KRAT. ZA GRČKI	LOPOVI, KRAOLJICI	KOKLI U LIRSKIM PJESMAMA	JEDAN OD SAVELITA PLANINE URAN	NAPUSTITI SADAŠNJI STAN	KRUPNI, ZAMAŠNI
VRŠITI ANALIZU								ISPOLJIVA- TI RADOST ŽIVO BIČE										
ŽURNA- LISTA																		
DANSKO ŽENSKO IME						ŠPANIJSKO ŽENSKO IME NAPAD							GRAD U BAČKOJ MORSKI GLA- VONOSTAČ					
VALOVIT									STARO- GRČKI JUNAKI UMJETNOST							RASTAVNI VEZNIK KRAT ZA STARU		
INICIJALI TAL. MOVIE- LISTE VERGANIA			MOČVARA TANKO SUPTILNO				VRSTA RIBAR- SKE LAVJE ELEMENT BARU									NIZOZEMSKA JEDRILICA NALJEPNICA		
PRIČA, LEGENDA					CIGANSKI LOGORI MONETA U S.A.D.								ŽELJA ZA JE- LOM (MNOŽ.) OZNAKA ZA "ALT"					
MEDIJ. OZNAKA SPORTSKIH PLESAČA						GOLET LJUBAVNE VEČERNJE PJESME				PAPIR GODIŠNJI PRIHOD						SUSJEDNA SLOVA ABECEDA MALOLJETAN		FARMA- CEUT
USHIT, ENTUZIJ- JAZAM																		
TREĆI SAMO- GLASNIK			ZMAJEVI ŽENA RATNIK															
PREVLJAČ RANA																		
LJUBAV (TAL.)																		
POKAZNA ZAMJENICA					ELEMENT INDIJ LATINSKI PRIJEDLOG													
OTRAGA, POZADI						AUSTRIJA JAJNIK (LAT.)												
DIO ŠEŠIRA							TAL. GRAM. ČLAN	JEDNAKE ISTOVJETNE	PODNEBLJE NEKOG KRAJA	KRAT. ZA AORIST.	ELEMENT SUMPOR	KRŠĆANSKI BLAGDAN, VAZAM	NAZIV ZA DINJE I LUBENICE			GRAD U JAPANU ORG. KEM. INDUSTRIJA		
POVRATNA BILJKA																		
KRAT. ZA "PUNIM NASLOVOM"			DAN PRIJE USKRS OSJETILO MIRISA															
BUBULJKA, GNOJNI CVORIC					GL. GRAD NORVEŠKE RIJEKA U BRAZILU						VOČNI NAPITAK OPISIVANJA					KONAC NAŠA NEGACIJA		UPALA SLUZNICE
SELJACI (GERM.)						HORMONI STITNJACE RIJEKA NA KUBI										BOJA IGRA- ČKIH KARATA VRSTA JELA		
OZNAKA ZA "RADIUS"			SKUP NAČELA SMRTNOST						STIZA NA SWIJEGLU HVAATANJE ZIVOTINJA							KRATKI MAČ DINJIA ZVJER		"AMPER" LJETOVALI- STE KOD OPATJE
INICIJALI IVE MAUOL			UZVIK BOLA KRAT ZA "MAESTRO"				GRAD U KALIFORNIJI GRČKO SLOVO									VRSTA MINERALA RIJEKA U NJEMACKOJ		ŠPANIJSKA ENG. KRAT. ZA "OUNCE"
ČLAN KOMUNE										SREDIŠTE ROTACIJE "SIMENS"		NAUKA O POMOKSTVU "TEMPO"						
PRIJATAN MIRIS						POČETAK JUTRA, STANUĆE			NADSTOJNIK ZGRADE, PORTIR							ELEK. NABIJENA ČESTICA "TEMPO"		

TRADICIJA I KVALITET U GRADITELJSTVU

RADNIK

GRADEVINARSTVO I GRADEVINSKA INDUSTRIJA D.D.

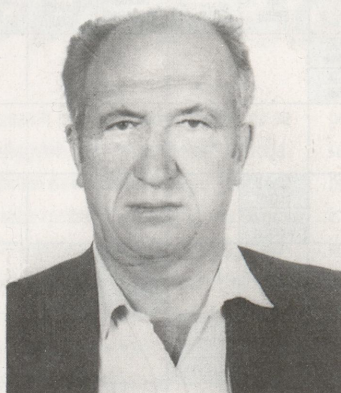
48260 KRIŽEVCI, KRALJA TOMISLAVA 45

Tel. (048) 279-300, Fax. (048) 279-333

www.radnik.hr e-mail: radnik@kc.htnet.hr

SJEĆANJE

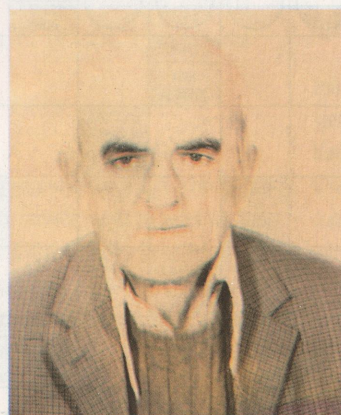
Dana, 13. travnja 2009. godine navršava se devetnaest godina od smrti dragog supruga, tate, svekra, punca i djeda

ANTE TOPALOVIĆ
13. 04. 1990. – 13. 04. 2009.

Tvoja plemenitost i dobrota vječno će ostati u našim srcima
a velika nesebična ljubav nikada se ne zaboravlja.

*TVOJI VOLJENI: supruga Kata, djeca: Janja, Šimo, Slobodan
Slavica i Marica, snaje, zetovi u unučad.*

SJEĆANJE

Dana, 25. svibnja navršava se dvadeset pet godina od smrti našega oca, svekra i djeda

ANTO JURKIĆ
25. 05. 1984. – 25. 05. 2009.

Tvoj lik ostaje uvijek sa nama.

Tvoj sin Branko s obitelji.

SJEĆANJE

Dana, 11. travnja 2009. godine navršava se četrnaest godina od smrti naše drage majke, bake i prabake

JANJA (rođ. MAZIĆ) PEJIĆ

Dok netko od nas živi, živjet će i sjećanje na tebe, tvoju dobrotu i nesebičnost.

*TVOJI: kćerka Ana (Anka)
unuka Valentina, unuk Zlatko i prauunci Klara-Johana i Kristian.*

SJEĆANJE

ŠIMO (STIJEPO) LUKIĆ
06. 04. 1992. – 06. 04. 2009.

Našu tugu za tobom ne može vrijeme potisnuti
U molitva i mislima uvijek si sa nama.
Počivao u miru Božjem!

Tvoja djeca s obitelji

CVJEČARA FLORAMI

Vam nudi veliki izbor rasade, saksija, žardinijera, zemlje za cvijeće od 50 l, 20 l, 10 l, 6 l, 5 l, te zemlje u pakiranju od 1 kg iz vlastite proizvodnje pod nazivom FLORATRES, rezanog cvijeća, lončanica, svijeća, lampinjona, lukovica svih vrsta, ruža sadnica i ukrasnog šiblja.

Sve to možete nabaviti uz najpovoljnije cijene u gradu i dobiti stručne savjete.
Vaše je samo da dođete na MALU PIJACU i da se uvjerite u našu ponudu.
FRANJO BOSANKIĆ

**JAVNO PODUZEĆE
RADIO TELEVIZIJA
TUZLANSKOG
KANTONA**

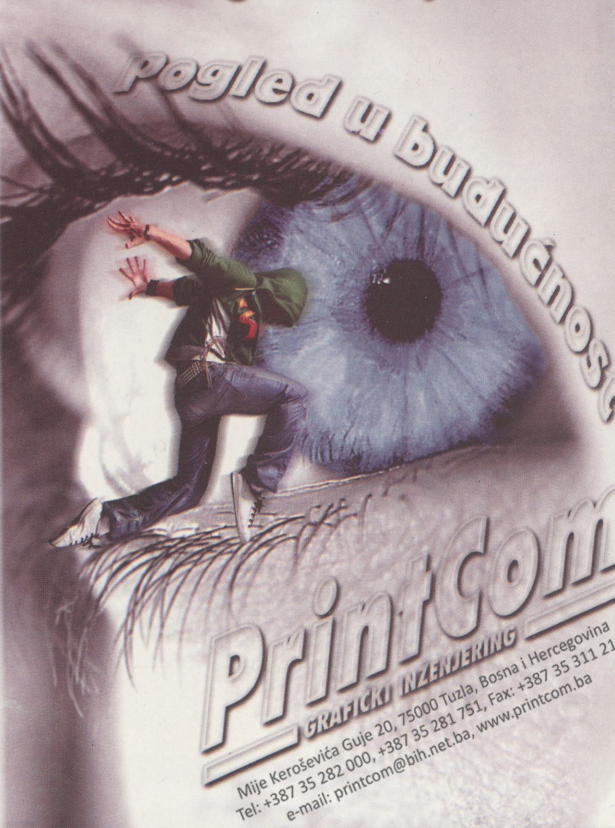
MOTEL ORION ORMANICA SREBRENİK
TEL. 035 650-035 061 143-337 VI. Mato Jurić

AUTO SERVIS SENKOVIĆ - ODŽAK
Prodaja i servis ŠKODA vozila
ul. Titova 108
tel. 031/761-552, 762-718; fax. 031/762-552
e-mail: autoservis-senkovic@tel.net.ba

Kompletna paleta
grafickih proizvoda

Za sva vremena

**ŽIVOTNO OSIGURANJE
MOĆNO A OBROČNO**

CROATIA OSIGURANJE d.d.
tel: +387 39 839 100,
www.croatiaosiguranje.com, croatia-os.ljubuski@int.tel.hr

PLIVA

Članica Barr grupe

PLIVA Hrvatska d.o.o.
Predstavništvo u BiH
Trg heroja 10, 71000 Sarajevo
Tel. + 387 33 72 35 35
Fax. + 387 33 65 39 86

HOLDINA

TRGOVINA NAFTNIM DERIVATIMA

**ŠIROKA MREŽA MALOPRODAJNIH
OBJEKATA**

- Kvalitetno gorivo svih vrsta
- Bogat izbor robe široke potrošnje

**VELEPRODAJA
SKLADIŠTE PODLUGOVI**

- Dnevna isporuka naftnih derivata bez ograničenja u količinama
- Dostava loživog ulja na Vašu adresu

ZNAM ZAŠTO.

**Koktel
štednja**

*Probaj,
pravo dobro*

NLB Tuzlanska banka

ISSN 1840-1260

